

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Diplomová práce

**Integrace a adaptace zahraničních studentů
na vybraných českých univerzitách se zaměřením
na subjektivní pohodu**

Bc. Vendula Pourová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Vendula Pourová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Integrace a adaptace zahraničních studentů na vybraných českých univerzitách se zaměřením na subjektivní pohodu

Název anglicky

Integration and adaptation of foreign students at selected Czech universities with focus on subjective well-being

Cíle práce

Hlavním cílem práce je nalezení a zhodnocení klíčových determinant působících na subjektivní pohodu zahraničních vysokoškolských studentů v České republice. Bude analyzována jejich schopnost adaptace a integrace do nové společnosti. Zároveň bude posouzen význam a vliv neznámého kulturního prostředí, rozdílného vysokoškolského systému, jazykové bariéry a dalších faktorů působících na subjektivní pocit spokojenosti těchto studentů.

Metodika

V první fázi bude na základě analýzy a prostudování dostupné odborné literatury nastíněno teoretické pozadí potřebné k naplnění cíle práce. Zároveň budou vymezeny a operacionalizovány jednotlivé proměnné a stanoveny výzkumné hypotézy. Následně bude sestaven metodický plán a uskutečněn vlastní výzkum. Sběr dat bude proveden pomocí kvantitativní metody formou dotazníkového šetření. Získaná data budou dále statisticky zpracována, vyhodnocena a interpretována, a povedou k formulování závěru práce a k návržení doporučení pro studenty.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Adaptace, akulturace, cizinci, integrace, studenti, subjektivní pohoda

Doporučené zdroje informací

- BLATNÝ, Marek, et al. Psychosociální souvislosti osobní pohody. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 109 s. ISBN 80-866-3335-7.
- DIENER, Ed a Eunkook M SUH. Culture and subjective well-being. [1st ed.]. Cambridge: MIT Press, 2000, 355 s. ISBN 0-262-04182-0.
- DOSEDLOVÁ, Jaroslava et al. Předpoklady zdraví a životní spokojenosti. 1. vyd. Brno: MSD, 2008. 141 s. ISBN 978-80-7392-010-4.
- FURNHAM, A. The psychology of behaviour at work: the individual in the organization. 2nd ed. New York: Psychology Press, 2005. 821 p. ISBN 978-184-1695-044.
- PRŮCHA, J. Interkulturní psychologie: Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů. Vyd. 3. Praha: Portál, 2010. 220 s. ISBN 978-807-3677-091.
- SLEZÁČKOVÁ, A. Průvodce pozitivní psychologií: nové přístupy, aktuální poznatky, praktické aplikace. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3507-8.
- WARD, Colleen A, Stephen BOCHNER a Adrian FURNHAM. The psychology of culture shock. 2nd ed. London: Routledge, 2001, 367 s. ISBN 04-151-6235-1.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Hana Chýlová

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 20. 11. 2015

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 20. 11. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Integrace a adaptace zahraničních studentů na vybraných českých univerzitách se zaměřením na subjektivní pohodu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30. 11. 2015

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Haně Chýlové za odborné vedení mé diplomové práce, poskytnutí důležitých konzultací a cenných rad a za její vstřícnost a podporu. Poděkování patří také všem respondentům, kteří se účastnili dotazníkového šetření a šířili dotazník ve svém okolí. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Ing. Anně Opitz za její podporu během celého studia a Ing. Monice Borkovcové za cenné rady a pomoc při statistickém zpracování empirické části práce.

Integrace a adaptace zahraničních studentů na vybraných českých univerzitách se zaměřením na subjektivní pohodu

Integration and adaptation of foreign students at selected Czech universities with focus on subjective well-being

Souhrn

Ústředním tématem této diplomové práce je adaptace, integrace a prožívání osobní pohody zahraničních studentů na dvou vybraných českých univerzitách - Univerzitě Hradec Králové a České zemědělské univerzitě v Praze. Celá práce je rozdělena na dvě části - teoretickou a empirickou. Teoretická část vychází z odborné literatury a je dále členěna na tři tematické kapitoly, které postupně seznamují s problematikou práce, se základními pojmy a s poznatky dosavadních studií a výzkumů. První kapitola je zaměřena na globalizaci, migraci, integraci a adaptaci, na jejich vývoj, příčiny a důsledky, na dostupné teorie a přístupy. Druhá kapitola je pak věnována definici vzdělání, vysokoškolským studentům a cizincům v České republice. Poslední kapitola teoretické části seznamuje s pojmy pozitivní psychologie a objasňuje terminologii týkající se osobní pohody. Empirická část práce je pak tvořena samotným výzkumem, ke kterému byla využita metoda dotazníkového šetření. Tato část práce obsahuje podrobný postup výzkumu, testování výzkumných hypotéz a výsledky výzkumu, které jsou zpracovány adekvátními statistickými metodami. V závěru práce je pak zhodnocení celého výzkumu a získaných dat, diskuze a doporučení nejen pro zahraniční studenty.

Klíčová slova: adaptace, akulturace, integrace, kvalita života, migrace, studenti, subjektivní pohoda, životní spokojenost

Summary

The main topic of this thesis is adaptation, integration and subjective well-being of foreign students at two selected Czech universities – University of Hradec Kralove and University of Life Sciences in Prague. The thesis is divided into two parts – a theoretical part and a practical part. The theoretical part based on the literature is structured into three thematic chapters, which gradually introduce the topic of the thesis, the basic terminology and definitions, as well as the results of the existing studies and research. The first chapter focuses on globalization, migration, integration and adaptation, on their development, causes and consequences, and also on the available theories and approaches. The second chapter is devoted to a definition of education, university students and to the foreigners in the Czech Republic. The last chapter of the theory introduces the positive psychology and the subjective well-being terminology. The empirical part includes the survey itself, which was undertaken with a quantitative questionnaire method. This part includes the detailed research methodics, verification of the research hypotheses, detailed results of the research and its processing with adequate statistical methods. The conclusion contains evaluation of the whole research and acquired data, discussion and recommendation not only for the foreign students.

Keywords: adaptation, acculturation, integration, quality of life, migration, students, subjective well-being, life satisfaction

Obsah

1. ÚVOD	12
2. CÍL A METODIKA PRÁCE.....	14
2.1 Cíl práce	14
2.1.1 Výzkumné otázky a hypotézy.....	14
2.2 Metodika práce	16
2.2.1 Technika sběru dat.....	17
2.2.2 Statistická analýza dat.....	20
3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	23
3.1 Adaptační a integrační teorie	23
3.1.1 Globalizace.....	23
3.1.2 Migrace	23
3.1.3 Interkulturní senzitivita.....	26
3.1.4 Adaptace a akulturace	28
3.1.5 Integrace a integrační teorie.....	33
3.2 Vysokoškolské vzdělávání v České republice	36
3.2.1 Definice vzdělávání a dělení vysokých škol.....	36
3.2.2 Vzdělávací soustava a typy studijních programů	38
3.2.3 Cizinci na českých VŠ.....	40
3.3 Psychologie subjektivní pohody	42
3.3.1 Pozitivní psychologie.....	42
3.3.2 Vymezení, definice a zařazení pojmu subjective well-being	43
3.3.3 Faktory a teoretické přístupy subjektivní pohody	45
3.3.4 Koncepce osobní pohody a jednotlivé přístupy k jejímu zkoumání.....	51
4. EMPIRICKÁ ČÁST.....	56
4.1 Charakteristika zkoumaných univerzit.....	56
4.1.1 Univerzita Hradec Králové	56
4.1.2 Česká zemědělská univerzita	57

4.1.3	Studentské organizace (ESN Buddy System HK, Buddy GO)	57
4.2	Alternativní hypotézy	58
4.3	Sběr dat.....	58
4.3.1	Předvýzkum	59
4.4	Zpracování a analýza dat	60
4.4.1	Použité statistické metody.....	60
4.5	Charakteristika výzkumného souboru	61
4.6	Analýza a interpretace dat empirického výzkumu	63
4.6.1	Integrace a adaptace výzkumného souboru.....	63
4.6.2	Subjektivní pohoda výzkumného souboru.....	67
4.6.3	Testování platnosti hypotéz.....	71
5.	VÝSLEDKY A DISKUSE	81
5.1	Zhodnocení výsledků	81
5.2	Diskuse	84
5.3	Doporučení (nejen) pro zahraniční studenty	86
6.	ZÁVĚR	87
7.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	90
8.	PŘÍLOHY.....	97

Seznam příloh

Příloha 1 - Vývoj počtu cizinců v České republice podle typu pobytu	97
Příloha 2 - Dotazník v českém jazyce	98
Příloha 3 - Dotazník v anglickém jazyce	104
Příloha 4 - Variable View SPSS	110
Příloha 5 - Výpočty a testování hypotézy č. 1	111
Příloha 6 - Výpočty a testování hypotézy č. 2	113
Příloha 7 - Grafické znázornění výsledků hypotézy č. 3	116

Seznam grafů

Graf 1 - Křivka kulturního šoku: U-křivka	32
Graf 2 - Věková skladba respondentů	62
Graf 3 - Kulturní šok po příjezdu	64
Graf 4 - Diskriminace	65
Graf 5 - Pocity štěstí a spokojenosti během pobytu v České republice	68
Graf 6 - Největší problém po příjezdu do České republiky	69
Graf 7 - Jazykové znalosti zahraničních studentů	70

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Úrovně vzdělání podle klasifikace ISCED 2011	39
Tabulka 2 - Původ respondentů	61
Tabulka 3 - Počty respondentů z jednotlivých univerzit	63
Tabulka 4 - Chi-Square Tests – původ * celkové začlenění do společnosti	72
Tabulka 5 - Chi-Square Tests – původ * kulturní rozdíly	72
Tabulka 6 - Chi-Square Tests – původ * kulturní šok	72
Tabulka 7 - Chi-Square Tests - univerzita * chování vyučujících	74
Tabulka 8 - Chi-Square Tests - univerzita * zvládání studia	74
Tabulka 9 - Chi-Square Tests - univerzita * orientace ve městě v ČR	74
Tabulka 10 - Chi-Square Tests - pocity štěstí * osobní pohoda* pomoc s novým prostředím	75
Tabulka 11 - Chi-Square Tests - pocity štěstí *osobní pohoda* pomoc se sociálními vztahy	76
Tabulka 12 - Chi-Square Tests - pocity štěstí * osobní pohoda* pomoc s administrativou	76
Tabulka 13 - Chi-Square Tests - statut studenta * celková spokojenost	77
Tabulka 14 - Chi-Square Tests - statut studenta * pocity štěstí	77

Tabulka 15 - Chi-Square Tests - statut studenta * spokojenost se vztahy v ČR	78
Tabulka 16 - Chi-Square Tests - statut studenta * spokojenost s fyzickým stavem	78
Tabulka 17 - Chi-Square Tests – pohlaví * pocity štěstí * celková spokojenost	79
Tabulka 18 - Chi-Square Tests – věk * pocity štěstí * celková spokojenost	79
Tabulka 19 - Chi-Square Tests – čeština před příjezdem * diskriminace (jazyková)	80
Tabulka 20 - Chi-Square Tests – problémy s komunikací * diskriminace (jazyková)	80
Tabulka 21 - Chi-Square Tests – problémy s komunikací * pocity štěstí * celková spokojenost	80
Tabulka 22 - Chi-Square Tests – čeština před příjezdem * pocity štěstí * celková spokojenost	81

1. Úvod

Život každého jedince na Zemi je spojen s řadou křižovatek, na kterých se musí rozhodnout, jak chce, aby vypadala jeho budoucnost, co od života očekává a co všechno je pro to schopen udělat. Ačkoliv migrace existuje od nepaměti, s rozvojem světové globalizace a díky pokroku informačních technologií a zkracování vzdáleností se z ní stává celosvětově významný fenomén dnešní doby.

Česká republika a její společnost byla před ostatním světem dlouhá léta izolovaná. Na našem území nebyl nikdy takový počet rozdílných národností, jako je tomu nyní. Národností, které se chovají jinak, ctí jiné hodnoty, uznávají jiné tradice a používají jiný jazyk. Po rozpadu komunistického bloku v Evropě na konci 20. století se radikálně změnily poměry a uvolnily se do té doby přísně střežené hranice, čímž výrazně vzrostl počet migrantů. Problematika integrace cizinců se tak stala v celé současné Evropě významným společenským jevem a diskutovaným tématem.

Jedním ze základních pilířů společnosti a zároveň hodnotícím kritériem její vyspělosti je úroveň jejího vzdělání. Po století páry a elektřiny se moderní společnosti dnešního světa najednou ocitly ve společnosti diplomů. Terciární vzdělávání je v dnešní době považováno za jeden z klíčových faktorů nezbytných pro zajištění ekonomického růstu a prosperity každé země. Jednou z možností jak podpořit a posílit vzdělanostní odvětví opírající se o inteligenci je vzájemná výměna sociálních, kulturních, či vědomostních poznatků skrze vzdělanostní mobility. V posledních letech dochází v České republice k výraznému nárůstu počtu zahraničních studentů na vysokých školách. Při podrobnějším pohledu je vidět, že vedle studentů přijíždějících na krátkodobé studijní pobyty roste i počet těch, kteří v České republice studují v běžných studijních programech. V této souvislosti je dokonce některými odborníky používán termín „brain drain“ (doslova z angličtiny „odtok mozků“), který se začíná projevovat především ve zdravotnictví a vědě.

Příjezd do jiné země je většinou spojen se vzrušením z nové kultury, neznámých lidí, gastronomie, jazyka, zvyků a vůbec celého chodu země. Zároveň ale vycestování a usídlení se v cizí zemi přináší i stinné stránky v podobě překonávání jazykové bariéry, kulturních a sociálních rozdílů, neznalosti tamních zákonů apod. Pocítění kulturního šoku, které může přijít poměrně rychle, ovlivní psychiku člověka a při podcenění faktorů doprovázejících tento jev, může pobyt v cizině končit neúspěchem. Problémům spojeným

s pokusem o začlenění se do nové společnosti lze předejít. Většinou se však s obtížemi, které doprovázejí celý proces, setká ať už ve větší nebo menší míře téměř každý jedinec.

V dnešní neuvěřitelně rychle se rozvíjející době plné informačních technologií a uspěchaného života se lidé čím dál tím více věnují nejen fyzickému, ale i psychickému zdraví. Problematika pozitivní psychologie a osobní pohody se najednou stává jednou z nejstudovanějších a nejdynamičtěji se rozvíjejících psychologických disciplín. Pokusy odborníků o odhalení podstaty a faktorů subjektivní pohody vedou k mnoha zajímavým výzkumům, které mimo jiné dokazují, že subjektivní pohoda je pro lidi celosvětově vysoce ceněnou a žádanou hodnotou. Spokojení a šťastní lidé si totiž v řadě oblastí života vedou lépe, než lidé s nižší úrovní osobní pohody. Mají kvalitnější sociální vztahy, jsou zdravější a zpravidla se více angažují pro druhé. Většina lidí se domnívá, že štěstí je podmíněno vnějšími ukazateli. Obvyklý recept na štěstí předepisuje dobře placenou práci, stabilní manželství, děti, pohodlné bydlení atd. Jak tomu ale ve skutečnosti opravdu je? Jak vnímají osobní pohodu zahraniční studenti? Jaký vliv na ni má jejich integrace a adaptace do společnosti? Jaké faktory mají na jejich osobní pohodu největší vliv? Odpovědím na tyto a další otázky se bude věnovat právě tato diplomová práce.

Důvodem pro výběr daného tématu byla především jeho zajímavost, vysoká aktuálnost a možný přínos nejen pro zahraniční studenty, jejichž počty každým rokem rapidně rostou. Zvyšuje se nejen počet studentů přijíždějících do České republiky, ale také českých studentů, kteří chtějí studovat za hranicemi naší země. České vzdělávací instituce se snaží navazovat nové mezinárodní kontakty, uzavírat nové mezinárodní smlouvy a celková internacionalizace se tak dostává do popředí jejich zájmu. Na výrazném vzestupu je v posledních letech i zkoumání subjektivní pohody a problematika migrace a integrace cizinců do české společnosti je jedním z nejaktuálnějších témat. Tato tři uvedená témata budou v diplomové práci propojena, zkoumána a analyzována.

2. Cíl a metodika práce

2.1 Cíl práce

Přestože je problematice adaptace a integrace cizinců, stejně jako prožívání subjektivní pohody věnováno mnoho sociologických a psychologických studií a výzkumů, podrobnějšímu zkoumání této problematiky u zahraničních studentů, jako u specifické cílové skupiny, nebyla v domácích výzkumech prozatím věnována odpovídající pozornost.

Hlavním cílem předkládané práce je zmapování problematiky integrace a adaptace zahraničních studentů na vybraných českých univerzitách se zaměřením na prožívání jejich osobní pohody během studia. Půjde tedy o posouzení míry integrace studentů různých národností, nalezení případných souvislostí mezi mírou integrace a prožíváním subjektivní pohody a zároveň analýzu a porovnání možných vztahů mezi osobní pohodou a dalšími vybranými faktory. Práce bude hledat odpovědi na hlavní výzkumnou otázku: **Jaké faktory ovlivňují adaptaci a integraci zahraničních studentů a jejich prožívání subjektivní pohody nejvíce?**

Mezi dílčí cíle pak patří analýza problémů, se kterými se přijíždějící studenti potýkají, způsobů jak se s nimi vyrovnávají, zjištění, kdo jim s problémy pomáhá a zda jsou s řešením spokojeni. Zároveň bude ověřován vliv jednotlivých vybraných faktorů na schopnost integrace a prožívání osobní pohody. Konkrétně bude zkoumán vliv země původu, velikosti, zázemí a umístění českých univerzit, sociálních vztahů a chování majoritní české společnosti, délky pobytu na území hostitelské země a znalosti českého jazyka. Výsledky těchto dvou různých skupin budou mezi sebou porovnávány.

Vzhledem k velikosti zkoumané oblasti, k rozsahu práce a možnostem vlastního výzkumu byly pro potřeby této práce již na začátku zvoleny dvě konkrétní české univerzity – Univerzita Hradec Králové a Česká zemědělská univerzita v Praze. Obě univerzity byly vybrány záměrně z několika důvodů uvedených dále v empirické části práce.

2.1.1 Výzkumné otázky a hypotézy

Na základě stanovených výzkumných cílů a teoretického uvažování byly pro potřeby výzkumu zformulovány následující výzkumné otázky:

- VO1: Existuje vztah mezi zemí původu a schopností se integrovat do cizí kultury?

- VO2: Je míra integrace a adaptace zahraničních studentů ovlivněna velikostí univerzity a místem, kde se nachází?
- VO3: Kdo zahraničním studentům nejvíce pomáhá při jejich integraci a adaptaci na české univerzitě a zlepšuje tak jejich prožívání osobní pohody?
- VO4: Existuje vztah mezi prožíváním subjektivní pohody a délkou pobytu v cizí zemi?
- VO5: Jaká je u zahraničních studentů souvislost mezi vybranými demografickými faktory (věk a pohlaví) a subjektivní pohodou?
- VO6: Ovlivňuje znalost jazyka diskriminaci a vnímání osobní pohody zahraničních studentů?

Na základě těchto výzkumných otázek bylo stanoveno šest výzkumných předpokladů, které budou následně testovány statistickými metodami. Disman (2009) považuje hypotézu za určitý konkrétní výrok, který logicky vyplývá z nějakého všeobecného tvrzení. Hypotéza je tedy nejčastěji deduktivně vyvozena z teorie a používá se na ověření pravdivosti (respektive nepravdivosti) této teorie. Zároveň hypotéza navrhuje, jakou souvislost máme mezi proměnnými hledat a dle vyhodnocení výsledků ze sběru dat hypotézy buď přijmeme za platné, nebo pokud výsledky neodpovídají vzorci předpovězenému v hypotézách, zamítneme je.

Pokud se mezi jednotlivými proměnnými prokáže statisticky významný vztah, mohou být získaná data východiskem k lepší integraci, adaptaci, kvalitnějšímu prožívání subjektivní pohody a zároveň impulzem k případné osvětě zahraničních studentů. Nulové hypotézy byly stanoveny následovně:

- H0₁: Zahraniční studenti z EU a ze zemí třetího světa nebudou prokazovat vzájemně rozdílné výsledky ve schopnosti se integrovat a adaptovat na českých univerzitách.
- H0₂: Studenti UHK se nepřizpůsobí lépe vysokoškolskému životu v České republice než studenti ČZU.
- H0₃: ESN Buddy System nemá statisticky významnější vliv na osobní pohodu zahraničních studentů při studiu na českých vysokých školách než ostatní faktory.

- H0₄: Studenti cizinci, kteří jsou v České republice na výměnném studijním pobytu (max. 1 rok) neprožívají více pocity subjektivní pohody a nejsou spokojenější než studenti cizinci v prezenčním studiu celého programu.
- H0₅: Mezi demografickými faktory (věk a pohlaví) a subjektivní pohodou neexistuje u zahraničních studentů statisticky významná souvislost.
- H0₆: Jazyková bariéra nemá vliv na vnímání diskriminace cizinců v ČR a na jejich celkovou spokojenost

2.2 Metodika práce

Uspořádání celé práce vyplývá z jejího charakteru. První, teoretická část, si klade za cíl poskytnout základní pilíře celé práce. Bude v ní využito deskriptivního a analytického přístupu a poskytne užitečná východiska pro porozumění celého tématu a pro zpracování samotného výzkumu. Bude založena na kompilaci a analýze odborné literatury a studiu sekundárních dat v podobě příslušné legislativy, vládních protokolů, oficiálních dokumentů a tiskových zpráv správních orgánů. Konkrétně to budou dokumenty, vyhlášky, smlouvy, statistiky a články Organizace spojených národů, Evropské unie, Ministerstva vnitra České republiky, Českého statistického úřadu a různých nestátních neziskových organizací.

Teoretická část práce bude rozdělena na tři tematické kapitoly. První z nich nejen vysvětlí a definuje základní pojmy, jako jsou globalizace, migrace, integrace, adaptace, akulturace a kulturní šok, ale zároveň přiblíží jejich historický vývoj a shrne důsledky těchto procesů. Zároveň seznámí s výsledky dosavadních výzkumů a studií, které se těmito procesy zabývaly. Další kapitola bude věnována definici vzdělání, vysokým školám a zahraničním studentům v České republice. Poslední kapitola teoretické části se bude zabývat pozitivní psychologií a její terminologií. Bude zde vymezen, definován a zařazen pojem „subjective well-being“, který je v českém prostředí díky lišícím se překladům a mnoha termínům poněkud nejednoznačný. Zároveň budou představeny teoretické přístupy a jednotlivé koncepce subjektivní pohody a jmenovány faktory, které ji ovlivňují.

Navazující empirická část bude obsahovat samotný výzkum a testování stanovených předpokladů. Tato část práce bude zpracována na základě primárních dat získaných kvantitativním způsobem, konkrétně metodou dotazníkového šetření.

2.2.1 Technika sběru dat

Dle povahy zjišťovaných informací, charakteru respondentů, cíle práce a časových možností výzkumníka je potřeba si zvolit vhodnou techniku sběru primárních dat. Pro účely této práce byl zvolen kvantitativní přístup v podobě dotazníkového šetření. Dotazník je dle Boučkové a kol. (2007, s. 75) definován jako: „*formalizovaný formulář určený k pokud možno přesnému a úplnému zaznamenání zjišťovaných informací.*“

Hudečková a kol. (2009) považuje kvantitativní výzkum za formu verifikačního výzkumu, jež má za úkol ověřit platnosti teorií pomocí testování předpokládaných hypotéz odvozených od teoretických poznatků. Jde o hledání vztahů mezi dvěma či více proměnnými. Mezi hlavní výhody tohoto přístupu patří relativně rychlý sběr dat a jejich přehlednější statistické zpracování, úspora finančních nákladů, záruka anonymity a možnost práce s velkým souborem respondentů, minimální ovlivněnost tazatelem a standardizovaná nebo polostandardizovaná formulace otázek. Nevýhodou naopak může být nedostatek flexibility, příliš obecná a abstraktní data, nedostatečná komplexnost či spontánnost odpovědí a nízká návratnost. I přes uvedené nevýhody byla však forma kvantitativního přístupu zvolena jako nejvhodnější metoda pro tento výzkum, neboť jejím použitím bude možné zajistit dostatečné množství dat.

Před samotným sběrem primárních údajů touto technikou je třeba věnovat pozornost samotné konstrukci dotazníku. Dle Troušila a Jašíkové (2014) je potřeba dodržet následující kroky:

1. Stanovení oblastí témat dotazování na základě vytvořených hypotéz.
2. Určení a výběr cílové skupiny respondentů.
3. Sestavení otázek dotazníku.
4. Formulace pokynů pro vyplnění dotazníku.
5. Konstrukce celého dotazníku a průvodního dopisu.
6. Provedení předvýzkumu a jeho úprava na základě odpovědí a připomínek.
7. Distribuce dotazníku.

U samotné tvorby otázek dotazníku je třeba dodržovat určitá pravidla. Je nutné používat jednoduchý jazyk a otázky formulovat co nejpřesněji, aby nedošlo k odlišnému pochopení u různých respondentů. Je potřeba se pokud možno vyhnout odborným termínům a v případě nutnosti jejich použití, je důležité tyto termíny definovat a blíže

upřesnit tak, aby je mohli pochopit všichni účastníci výzkumu. Je třeba používat krátké věty a vyloučit víceznačné termíny, které mohou být vykládány různě (např. slova obvykle, zřídka, normálně). Zároveň by neměly být použity sugestivní otázky, které vedou respondenta k určité odpovědi a nepříjemné otázky, které jsou příliš osobní nebo by mohly vyvolávat předsudky.

V úvodu dotazníku nebo v průvodním dopise by měl být respondentům stručně vysvětlen záměr výzkumu a význam jejich odpovědí pro jeho úspěšnost. Zároveň by měli být ujištěni, že jejich individuální odpovědi nebudou nikde zveřejněny a budou použity pouze pro daný průzkum. Neměly by chybět ani pokyny k vyplňování, nabídka možnosti získání výsledků, uvedení kontaktu na tazatele a poděkování za čas strávený vyplněním dotazníku a za poskytnuté informace (Trousil a Jašíková, 2014).

V dotazníku je dle Trousila a Jašíkové (2014) možnost použít několik typů otázek. Prvním z těchto typů jsou otázky analytické uvedené zpravidla na začátku nebo na konci dotazníku, do nichž patří především otázky identifikační. Tyto otázky slouží k třídění respondentů do různých demografických a sociálních skupin podle pohlaví, věku, vzdělání, zaměstnání, místa bydliště a dalších faktorů, dle kterých je potřeba respondenty rozdělit.

Otázky, které se zaměřují na problémy týkající se přímo předmětu výzkumu, se nazývají otázky meritorní a dělí se na šest základních kategorií. Jsou to otázky uzavřené, polouzavřené, otevřené, filtrační, kontrolní a škálovací. Při kvantitativních výzkumech se nejčastěji používají otázky uzavřené, kdy respondent vybírá pouze z nabízených možností odpovědí. Takto konstruované otázky jsou výhodné z důvodu jednoduchého vyhodnocování odpovědí, ale může jimi docházet ke zkreslení odpovědí, protože respondentům nabízejí pouze omezené možnosti odpovědí. Je proto opravdu důležité důkladně zvolit škálu možných odpovědí tak, aby dotazovaný jedinec vždy mohl zvolit alespoň jednu odpověď. Nemělo by se stát, že žádná z nabízených možností respondentovi nevyhovuje. V případě, že je problém tyto varianty navrhnout, je možné použít polouzavřené otázky. U nich má respondent možnost zvolit některou z nabízených odpovědí nebo formulovat odpověď vlastní u varianty „jiné“.

Mezi uzavřené otázky patří také škálovací otázky, jejichž možnosti odpovědí jsou odstupňované a dělí se na nominální a ordinální. Ordinální škály se ještě dále člení na poměrové a intervalové. Tyto škály rozdělují odpovědi do určitého pořadí, které může vyjadřovat jejich důležitost, hodnocení nebo význam. Nominální škály jsou pak pouze

výčtem různých kategorií a používají se ke kvalitativnímu třídění odpovědí. Jejich odpovědi se nedají řadit do žádného pořadí. Lze o nich pouze říci, že jsou různé. Porovnávají se tedy především četnosti a relativní četnosti jednotlivých kategorií odpovědí.

Při zjišťování osobních názorů jsou většinou používány otázky, jejichž odpovědi se zaznamenávají v tzv. bodovací škále. Tyto škály mohou být vícehodnotové. Většinou se však používá rozmezí 4-7 hodnot, protože vyšší hodnoty kladou příliš velké nároky na rozlišovací schopnosti respondentů. Tyto škály mohou být vyjádřeny číselně, verbálně (velmi spokojený, spokojený, nespokojený, velmi nespokojený) nebo graficky (Trousil a Jašíková, 2014).

Autorka se při konstrukci dotazníku inspirovává dostupnými standardizovanými dotazníky integrace, adaptace a životní spokojenosti z odborné literatury a přizpůsobí otázky daným respondentům - zahraničním vysokoškolským studentům. V dotazníku bude kladen důraz na jednoduchost a srozumitelnost otázek tak, aby nedocházelo k jejich nepochopení ze strany respondenta. Na začátku budou pro identifikaci účastníků výzkumu použity otázky analytické, následované otázkami meritorními. Ty budou především uzavřeného a polouzavřeného typu s bodovacími škálami. Na konci dotazníku bude jedna otázka otevřená, aby měli respondenti možnost sdělit vlastní názory, připomínky a další informace, na které se otázky v dotazníku přímo netázaly.

Vytvořený dotazník bude sestaven na základě získaných poznatků z teoretické části práce a bude distribuován v anglickém jazyce. Aby byly získány co nejobjektivnější výsledky, bude nutné vybrat homogenní skupinu zkoumaných osob. Kritérium pro zařazení do výzkumu bude pouze jedno. Těmito osobami musí být současní nebo bývalí zahraniční studenti na jedné ze dvou výše uvedených univerzit.

Ještě před samotným rozesláním dotazníku, bude jeho forma prakticky ověřena rozesláním malému vzorku respondentů z cílové skupiny a zároveň bude konzultován s koordinátorkami pro zahraniční styky z ostatních fakult UHK tak, aby byly odstraněny veškeré chyby a možné nedostatky způsobující šum ve vnímání otázek. Dle Dismana (2009) je předvýzkum obvykle prováděn na malém vzorku cílové populace a jsou tak testovány nástroje, které ve výzkumu hodláme použít. Předvýzkum by měl být nepostradatelnou součástí každého výzkumu a jeho vynecháním či zanedbáním riskujeme zkreslení finálních výsledků.

S rychlým a neustálým rozvojem internetu roste i význam elektronického dotazování. Distribuce dotazníků může být uskutečněna několika způsoby - zveřejněním online na webových stránkách nebo rozesláním prostřednictvím elektronické pošty. Ve druhém případě jsou respondenti osloveni e-mailem, ve kterém jim je výzkum stručně představen a dotazník může být součástí e-mailu jako příloha, nebo jsou respondenti odkázáni na webovou stránku, se kterou je dotazník propojen. Tato forma webového odkazu bude použita pro dotazníkové šetření této práce. Hlavní výhodou této techniky je rychlost a jednoduchost sběru dat, nízké náklady na distribuci a rychlejší zpracování získaných dat pomocí výpočetní techniky. Studentům UHK bude dotazník rozeslán na jejich e-maily uvedené při registraci na univerzitě. V případě ČZU bude o spolupráci požádána koordinátorka pro zahraniční styky a studentská organizace Buddy GO.

2.2.2 Statistická analýza dat

Ve statistických programech se pro vliv, který je ve výzkumech předpokládánou příčinou nebo podmínkou používá termín proměnná (anglicky variable). Při statistickém zpracování dat jsou jednotlivé odpovědi respondentů zaznamenány jako samostatné proměnné, které představují charakteristiky zkoumaných prvků základního souboru. Aby bylo možné odpovědi z dotazníku v těchto programech zpracovat, je potřeba je tzv. kódovat, což znamená, že jsou těmto odpovědím přiřazeny slovní nebo číselné kódy. Tyto kódované odpovědi neboli kategorie pak tvoří škálu hodnot – tzv. Measurement Level (Řezanková, 2010).

Pro účely statistické analýzy je třeba u každé proměnné určit její typ. Řezanková (2010) používá klasifikaci proměnných na nominální, ordinální a intervalové. Nominální proměnné jsou takové, u kterých lze pouze říci, zda jsou stejné či různé (škola, fakulta, obor). Naopak ordinální škály lze upořádat podle intenzity nebo pořadí (úroveň spokojenosti) a to vzestupně či sestupně. Nelze ale zjistit, o kolik je jedna hodnota větší či menší než druhá. To lze určit pouze u škály intervalové. Statistické znaky jsou dle četností většinou děleny na kvantitativní a kvalitativní. Kvalitativní znaky jsou popsány slovně, zatímco kvantitativní lze vyjádřit číselnou hodnotou. Dále se pak dělí na spojité, jež mohou nabývat kterékoli hodnoty z určitého intervalu reálných čísel a diskrétní, neboli nespojité, které nabývají pouze hodnot z určité konečné množiny. Většinou se jedná o celočíselné hodnoty.

Ve statistice se používá veličina četnost, která udává, kolik hodnot daného znaku se vyskytuje ve statistickém souboru. Tyto veličiny se dělí na absolutní (Frequency), relativní (Percent) a kumulativní četnosti (Cumulative Percent). Absolutní četnosti udávají, kolikrát se která kategorie v souboru vyskytuje. Jejich součet je roven velikosti statistického souboru. Relativní četnost vyjadřuje podíl počtu výskytů dané kategorie na celkovém rozsahu souboru (v %). Kumulativní četnost je pak součet relativních četností (v %) a počítá se zpravidla u ordinálních a kvantitativních proměnných (Řezanková, 2010).

Statistické zpracování dat v diplomové práci bude provedeno pomocí systému IBM SPSS Statistics 23.0. Tento statistický software umožňuje přehledné zpracování dat, jejich prezentaci, analýzu a uspořádání závěrečných výstupů do přehledných tabulek či grafů. Po očištění získaných primárních dat bude následovat jejich import do tohoto programu. Získaný datový soubor bude obsahovat kvalitativní i kategoriální proměnné mající charakter jak nominálních, tak ordinálních hodnot. Pro snadnější práci s daty v systému SPSS budou tyto proměnné překódovány na číselné hodnoty.

Pro statistickou analýzu integrace, adaptace a subjektivní pohody zahraničních studentů na českých univerzitách a pro analýzu vlivu různých faktorů budou použity následující statistické metody: deskriptivní statistika, testování hypotéz pomocí kontingenčních tabulek, chí-kvadrát test dobré shody a porovnání s Pearsonovým koeficientem.

Deskriptivní statistika neboli numerální hodnocení dat se zabývá popisem stavu nebo vývojem hromadných jevů. Poskytuje jednoduchou sumarizaci vzorků a učiněných pozorování - ať už formou dat kvantitativních nebo kvalitativních, nebo formu grafickou. Zmíněné sumarizace mohou být samostatným cílem průzkumu zkoumaného jevu, nebo mohou být základním popisem dat v rámci nějaké rozsáhlejší statistické analýzy.

Statistické testování stanovených předpokladů patří k jednomu z nejdůležitějších postupů statistické indukce, jejímž úkolem je rozhodnout na základě informací získaných z náhodných výběrů, zda bude určitá hypotéza týkající se základního souboru přijata nebo zamítnuta. Rozhodovací pravidlo, kterým se přiřazuje rozhodnutí o platnosti či neplatnosti hypotézy, se nazývá statistický test. Prvním krokem při takovém testování je vždy formulace výzkumné nulové a alternativní hypotézy, které jsou při testování kladeny proti sobě. Nulová hypotéza je tvrzení, které obvykle vyjadřuje „žádný neboli nulový rozdíl“ mezi testovanými soubory dat. Alternativní hypotéza (H1) popírá platnost nulové

hypotézy (H_0). Alternativní hypotéza je tedy přijata, pokud je nulová hypotéza zamítnuta jako nesprávná. Pokud není při statistickém testování prokázán opak, předpokládá se, že platí hypotéza nulová (Řezanková, 2010).

Druhým krokem při statistickém testování hypotéz je určení hladiny významnosti testu. Obecně mohou při tomto testování nastat dva druhy chyb. Zamítne-li se na základě výsledků testování nulová hypotéza, která ve skutečnosti platí, jedná se chybu 1. druhu (α). Pokud hypotéza ve skutečnosti neplatí a nebude na základě výsledků zamítnuta, jde o chybu 2. druhu (β). Pravděpodobnost chyby 1. druhu se nazývá hladina významnosti a obvykle se připouští pravděpodobnost chyby 1. druhu $\alpha = 0,05$. Pokud je tedy H_0 pravdivá, existuje při $\alpha = 0,05$ 5 % šance, že bude zamítnuta. Volba hladiny významnosti závisí na samotném výzkumníkovi, ale čím je α menší, tím je test přísnější (Řezanková, 2010).

Pro ověřování předpokladů v diplomové práci byla zvolena hladina významnosti $\alpha = 0,05$. Při verifikaci hypotéz byl tento koeficient porovnáván s hodnotami asymptotické signifikance, které vyšly při jednotlivých výpočtech. Pokud platí vztah $P < \alpha$ nulovou hypotézu přijímáme za platnou, zatímco pokud platí $P > \alpha$ hypotézu zamítáme.

Existuje mnoho statistických testů k ověření hypotéz a jejich použití závisí na povaze výzkumných dat. V této práci byla vzhledem k povaze získaných primárních dat zvolena metoda kontingenčních tabulek. Při analýze závislosti kvalitativních znaků se získaná kategoriální data uspořádají do dvou nebo vícerozměrné tabulky četností nebo relativních četností (v %). Jedná se o kontingenční tabulku (Crosstabs) a její rozměr odpovídá klasifikaci do kategorií podle určité proměnné (Hendl, 2004). Údaje ze statistického systému SPSS budou zpracovány v jednoduchých a přehledných tabulkách. Složitější tabulky a výpočty budou uvedeny v příloze práce.

Následně budou výsledky tohoto testování zhodnoceny a budou zodpovězeny jednotlivé výzkumné otázky. Analyzované a interpretované výsledky povedou k identifikaci hlavních problémů spojených s pomalou adaptací v novém prostředí a eventuálním návrhům na zkvalitnění pomoci zahraničním studentům. Ty pak mohou sloužit nejen jim samotným, ale také českým studentům vyjíždějícím na studia za hranice našeho státu, neziskovým organizacím pomáhajícím cizincům nebo koordinátorům na zahraničních odděleních.

3. Teoretická východiska

K porozumění problematiky této práce je nejprve třeba si vymezit a definovat několik základních pojmů a faktorů, které dané téma doprovázejí a jsou nezbytné pro pochopení celého procesu. Integrace by nebyla možná bez migrace, která úzce souvisí s fenoménem moderní doby - globalizací.

3.1 Adaptační a integrační teorie

3.1.1 Globalizace

Pojem globalizace je odvozen od latinského slova globus (koule). Pojmem globální pak vyjadřujeme, že se něco vztahuje na celou zeměkouli. Pevná definice globalizace neexistuje, ale většina odborníků ji vysvětluje jako vzájemné propojování světové civilizace na úrovni kulturní, politické a ekonomické. Ekonomický aspekt, do kterého patří nejen globální distribuce zboží, kapitálu a pracovní síly, ale také síla nadnárodních společností a informačních technologií, je zřejmě tím nejznámějším. Často ale bývá toto hledisko přeceňováno, protože přes hranice neproudí pouze zboží, kapitál a informace, ale také politické, kulturní a náboženské myšlenky (Rolný, Lacina, 2004).

Globalizační procesy vyvolávají řadu protikladných názorů. Proti zastáncům globalizace stojí její odpůrci, kteří tvrdí, že právě globalizace je původcem světové nestability, mezinárodních konfliktů, v některých zemích hospodářského útlumu, sociální nerovnosti a dalších negativních důsledků, jako jsou teroristické útoky, drogy, nové civilizační nemoci nebo úbytek pitné vody (Mezřický, 2003).

S novou dobou, rozvojem letecké dopravy a možností cestování, počítačových a komunikačních technologií, a především s rozvojem internetu a otevřeností hranic se svět stává stále menším a propojenějším. Přestože stále platí, že většina lidí na tomto světě prožije celý svůj život v jedné zemi, je více než pravděpodobné, že se díky populačnímu růstu budou počty migrantů navyšovat (King, 2008).

3.1.2 Migrace

Termín migrace pochází z latinského slova migratio - stěhování. Zjednodušeně řečeno jde o změnu místa bydliště, ať už na kratší či delší dobu nebo natrvalo. Ačkoliv

zahraniční migrace ve smyslu pohybu lidí přes hranice státu je poměrně novým jevem, migrace jako taková spoluvytvářela dějiny lidstva již od prvopočátků. Masivní pohyby lidí novodobé historie značně vzrostly díky novým možnostem přepravy a přístupům k informacím během druhé poloviny 20. století. Ačkoliv je tento fenomén v současném rychle se rozvíjejícím a globalizujícím se světě nevyhnutelný, představuje migrace jeden z nejžehavějších a poměrně choulostivých problémů lidstva (Vojtková, 2005).

Migrace se podle směru pohybu vůči konkrétní zemi dělí na emigraci a imigraci. Emigrace znamená vystěhování se ze země, imigrace je naopak přistěhování. Reemigrace označuje návrat emigranta do země původu. Další dělení je možné dle délky trvání na migraci krátkodobou, dlouhodobou nebo trvalou, a dle rozsahu pohybu na migraci vnitrostátní (v rámci jednoho státu) a mezinárodní. U mezinárodní migrace stanovila OSN hranici pobytu mimo rodnou zemi na jeden rok (Asociace pro mezinárodní otázky, 2009).

Můžeme se setkat s migrací dobrovolnou a vynucenou. Dobrovolnou migrací je třeba vycestování za účelem studia, odstěhování se za rodinou nebo za novou prací. Nucená migrace už svým názvem napovídá, že lidé jsou k ní z nějakého důvodu donuceni. Mohou být vystaveni tíživé životní situaci v zemi původu, čelit represí, pronásledování nebo v jejich zemi může vypuknout válka, či jiné nepokoje (Bade, 2003). Důvody k tomuto dělení jsou nazývány jako tzv. „push-pull teorie“. Push faktory jsou ty, které nutí lidi opustit mateřskou zemi. Mohli bychom mezi ně zařadit například válku, povodně, hladomor, vysokou kriminalitu, demografický růst, nedostatek pracovních příležitostí, nedostatečné zajištění bezpečnosti nebo politickou represí. Naopak okolnosti, které přitahují migranty do konkrétních vybraných zemí, se nazývají pull faktory – např. nabídka pracovních příležitostí, dostupnost potravin a pozemků, vyšší životní úroveň, nízká kriminalita, přijatelné klima a úrodná půda, případně politická stabilita (Vojtková, 2005).

Z pohledu migrantů můžeme proces migrace rozdělit na čtyři etapy. V první z nich dochází k určování a konkretizaci důvodů, které k opuštění rodné země migranty nutí, a zároveň k výběru destinace, do které chtějí jedinci zamířit. Tento výběr není náhodný, ale jako každé lidské chování se řídí určitými pravidly a vzorci. Ve druhé fázi se uskutečňuje vlastní přesun, který může výrazně ovlivnit etapu třetí – adaptaci v nové zemi a kultuře. Tato fáze zahrnuje nejen zajištění legálního pobytu, ale také jazykové, společenské a kulturní přizpůsobení. V posledním období se migranti mohou rozhodnout,

zda jim nové prostředí vyhovuje a stanou se jeho součástí natrvalo, nebo zda se vrátí zpět do rodné země (Bade, 2003).

Ekonomické příčiny patří mezi nejpodstatnější a nejvíce diskutované v souvislosti s novodobou masivní migrací. Velmi zjednodušeně lze říci, že bohaté a vyspělé země (zejména USA, Kanada, Austrálie) a nově také země západní a severní Evropy, Japonsko a státy Perského zálivu přitahují na svá území nejen pracovní, ale často i uprchlické migranty z chudých oblastí světa (Drbohlav, 2001). To je ostatně právě nyní¹ velice aktuální téma. Válečné konflikty a problémy třetího světa jsou příčinou rozsáhlé emigrace tisíců uprchlíků, kteří směřují především do vyspělých západních zemí. Jak se s narůstajícím přílivem cizinců tyto socioekonomicky vyspělé země vyrovnají, se dá v současné chvíli jen těžko odhadnout.

Dušan Drbohlav (2001) ve své přednášce *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb a pobyt* uvádí, že v roce 2000 se ve světě nacházelo zhruba 175 milionů migrantů. Přestože se počty migrujících osob nepřetržitě zvyšují, představují stále pouze 2,5 % světové populace.

V roce 2008 uvedla OSN číslo 214 milionů a v roce 2013 se toto číslo dostalo již na 232 milionů migrantů, což představuje 3,2 % ze světové populace (United Nations, 2013). Rok 2015 bude pravděpodobně rokem, který tato čísla výrazně navýší.

3.1.2.1 Studentská migrace

V dnešní době není nic neobvyklého, že zaměstnavatelé požadují po svých zaměstnancích vysokoškolské vzdělání. Čím dál tím častěji se také můžeme setkat s požadavky na zahraniční stáž uskutečněnou během studia, která je pak absolventům započítávána do získané praxe v oboru. Studenti vysokých škol se tedy vydávají nejen na semestrální stáže v cizí zemi, ale stále častěji si podávají přihlášky na prezenční studium celého programu na zahraničních vysokých školách. Důvody jsou prosté. Studium v zahraničí je zkrátka v dnešním globalizovaném světě vysoce ceněnou zkušeností. Díky propojování ekonomik a kultur se postupně propojují i univerzity a tím se studium za hranicemi rodné země stává snazším a dostupnějším než dříve. Dle Balaže (2010) je soutěž o globální zdroje talentů jednou z charakteristik 21. století.

¹ Jaro 2015

Studenty vysokých škol, pro které je zahraniční studium většinou jednorázovou záležitostí, budeme dle výše uvedeného rozdělení považovat za migranty dočasné. Primárně totiž neuvažují o tom, že by v cílové zemi zůstali natrvalo. Dle Kimové (2001) je hlavní rozdíl mezi krátkodobými a dlouhodobými migranty především v chuti a motivaci k adaptaci a přizpůsobení se nové kultuře. Krátkodobí migranti dle autorky nevyhledávají tak častý a intenzivní kontakt s novou kulturou jako ti dlouhodobí.

Mezi faktory ovlivňující výběr země, potažmo pak univerzity, primárně patří jazyková vybavenost uchazeče, kulturní blízkost dané zemi, prestiž vybrané univerzity a nabídka oborů, případně další činitelé, kteří by mohli uchazeči pomoci při adaptaci v novém prostředí – například přátelé, instituce a organizace pomáhající cizincům s adaptací apod.

Dle publikace *České školství v mezinárodním srovnání – stručné seznámení s vybranými ukazateli publikace OECD Education at a Glance* studovalo v roce 2012 v terciárních programech více než 4,5 milionu studentů mimo svou rodnou zemi. Mezi lety 2000 a 2012 se počet zahraničních studentů na světě zdvojnásobil, a to s průměrným ročním přírůstkem 7 %. Tento trend se nevyhl ani České republice, kde cizinci v terciárním vzdělávání tvoří 9 % studentů. Více než 50 % ze všech zahraničních studentů na světě pak studuje v Austrálii, Kanadě, Francii, Německu, ve Spojeném království a ve Spojených státech amerických (Kleňhová, 2009).

3.1.3 Interkulturní senzitivita

V souvislosti s právě zmíněnou globalizací a migrací a s nimi spojeným prolínáním jednotlivých kultur je poměrně důležité, aby byl člověk v dnešní době tzv. interkulturně senzitivní. Pro bezproblémové začlenění se do cizí kultury nestačí pouze nastudovat příručky a pravidla nové kultury, ale je potřeba si osvojit určité interkulturní kompetence. Ty lze chápat jako souhrn znalostí, schopností a dovedností, které jedinec při setkání s novou kulturou získává a rozvíjí. Patří mezi ně například kulturní senzitivita, sebereflexe, empatie, nebo zvědavost (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011). Empatie je obecně definována jako schopnost vcítění se do potřeb druhého. Při pobytu v neznámém kulturním prostředí nám empatie pomáhá se lépe vžít do cizí mentality a tak snadněji porozumět novým vzorcům chování. Pro kulturní senzitivitu jsou navíc důležité některé osobnostní rysy

jedince, jako například vnímavost, otevřenost a rovnost nebo orientace na lidi (Morgensternová, Šulová, Scholl, 2011).

Tyto interkulturní kompetence, do nichž patří i námi zkoumaná adaptace a integrace, jsou součástí nové psychologické disciplíny zvané interkulturní psychologie. Ta se zabývá zkoumáním podobností a rozdílů v psychologickém fungování různých kultur a etnických skupin. Termín pochází z překladu anglického originálu cross-cultural psychology. Poprvé se zmínky o této psychologii mezi kulturami objevují na počátku 20. století ve Spojených státech amerických. V důsledku velkého přílivu imigrantů z různých částí světa se psychologové začali zabývat podobnostmi, rozdíly a hlavně změnami v psychickém chování jedinců z odlišných kultur (Morgensternová, Šulová, Scholl, 2011).

Je také potřeba zmínit, že interkulturní kontakty mohou posílit sklony k zveličování významu etnického hlediska neboli **etnocentrismu**. Soukup a kol. (2004, s. 637) definují pojem následovně: „*Tendence jedince poznávat, hodnotit a interpretovat všechny životní jevy prostřednictvím hodnot a norem kultury vlastního společenství.*“ V takovém případě jsou nositelé většinové kultury přesvědčeni, že jenom jejich tradice, pravidla a zvyky jsou správné, přirozené a platné. Tato tendence je tedy k etnickým menšinám výrazně netolerantní a nepřátelská.

Rozvoj kulturní senzitivity vyžaduje posun od etnocentrismu k etnorelativismu, v jehož rámci neexistuje objektivně správná a univerzální kultura, vůči níž by se měly posuzovat kultury ostatní. Každá kultura si tak určuje vlastní měřítko toho, co je správné. Tento přechod je viditelný ve *Vývojovém modelu interkulturní senzitivity* vytvořeném J. M. Benettem. Model se skládá ze šesti stupňů a vysvětluje chování lidí v interkulturních situacích. První tři stupně jsou etnocentrické, zatímco další tři přecházejí v etnorelativismus (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011).

- **Popření** – *Vlastní kultura je považována za jedinou správnou. Od ostatních kultur je držen psychický i fyzický odstup. Výsledkem je to, že nedojde ani k uvědomění si kulturních rozdílů, protože jsou podvědomě popřeny.*
- **Obrana** – *V dalším etnocentrickém stupni již člověk cizí kulturu odmítá a má tendenci ke stereotypizování či diskriminačnímu chování. Pokud se to projevuje na úrovni organizace, zaměstnanci mohou chtít „vetřelce“ odstranit. Jasně se odlišuje mezi „my“ a „oni“.*

- **Minimalizace** – Závěrečná etnocentrická fáze představuje nejkomplexnější strategie pro vyhnutí se kulturním rozdílům. Je to filozofie ve smyslu „v jádru jsme všichni stejní“.
- **Přijetí** – Je přechodem k etnorelativismu. Kulturní diverzita je v podstatě akceptována, ale nemusí nezbytně znamenat souhlas či oblibu.
- **Adaptace** – Tato fáze nastane po intenzivnějším kontaktu s cizí kulturou, ať už se jedná o zahraniční pobyt, nebo práci v interkulturním týmu. Jedinec se pokouší převzít úhel pohledu cizí kultury a stává se kulturně empatickým.
- **Integrace** – Poslední fáze etnorelativismu. Jedinec je multikulturním a dokáže přijmout identitu nové kultury. Je otázkou, jak si udrží svoji původní kulturní identitu. Integrace může znamenat i ztrátu původní vlastní kulturní identity (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011, s. 102).

3.1.4 Adaptace a akulturace

Každého migranta, který se rozhodne usadit v cílové zemi, čeká složitý proces adaptace, kdy musí zpracovat a přijmout nové kulturní vzorce chování. Průcha (2010, s. 97) definuje tento termín následovně: „*Adaptace je přizpůsobování se příslušníků jedné skupiny jiné nebo i skupin navzájem. Adaptace často rozhoduje o přežití určité minoritní etnické skupiny ve styku s majoritní etnickou skupinou.*“

Adaptabilitu lze také charakterizovat jako schopnost udržet si pocit bezpečí, zdraví a psychické stability i při výrazné změně životních podmínek. Proces adaptace je ovlivňován mnoha faktory. Jde především o podmínky, které hostitelská země pro imigranty nabízí, o imigrační politiku, otevřenost země vůči nově přichozím cizincům, ale i o kulturní, jazykovou, geografickou nebo ekonomickou blízkost majoritní a minoritní populace. Proces adaptace na cizí a neznámé prostředí je psychicky náročný téměř pro každého jedince, protože se na jedné straně snaží úspěšně začlenit do nové společnosti a na straně druhé si uchovat vlastní identitu (Šišková, 2001).

Mnoho antropologů používá místo pojmu adaptace termín akulturace. Tento pojem vznikl už ve 30. letech v souvislosti s mezikulturními kontakty. Co konkrétně si pod ním představit? Akulturace je „*psychosociální proces, který probíhá v situacích, kdy se dostávají do dlouhodobého kontaktu příslušníci dvou nebo více kulturních společností*“ (Průcha, Veteška, 2012, s. 25).

V podstatě jde o situaci, kdy imigranti přicházejí do nové země a dostávají se do kontaktu s místní společností a její kulturou. Setkávají se s novým jazykem, odlišnými kulturními zvyky a způsoby chování a vzájemně se ovlivňují s lidmi, kteří mohou mít rozdílné hodnoty a přesvědčení. Tento proces se netýká pouze stálých imigrantů, kteří se v nové zemi usazují natrvalo, ale potýkají se s ní i dočasně přichozí jako zahraniční studenti, diplomaté či turisté (Průcha, 2010).

K akulturaci a řešení adaptačních problémů lze přistupovat různým způsobem, proto J. W. Berry (2005) sestavil a popsal následující čtyři akulturační modely:

- **Integrace** je způsob akulturace, kdy si imigranti chtějí udržet vlastní identitu a znaky své kultury, ale kontakt s majoritní společností v hostitelské zemi je pro ně velice důležitý.
- **Asimilace** je varianta akulturace, kdy se cizinci odpoutají od původní kultury a své předchozí hodnoty považují za nedůležité. Naopak usilují o co nejčastější kontakt s kulturou novou. Je to jakýsi konečný stav procesu adaptace, kdy minoritní společnost v podstatě splyne s tou majoritní.
- **Separace** je model, kdy se imigranti snaží o maximální zachování vlastní kultury. V hostitelské zemi setrvávají v izolaci ve své komunitě a odmítají kontakt s kulturou dominantní.
- **Marginalizace** je situace, kdy imigranti nestojí ani o novou kulturu, ani neudržují v hostitelské zemi svou původní kulturu. Většinou se identifikují se subkulturou své skupiny, ve které nyní žijí.

Tyto modely nelze jednoznačně oddělit a určit přesné vymezení. Je velice obtížné rozlišit, do jaké míry dochází k integraci vyhovující oběma stranám a kde již dochází k potlačování charakteristických vlastností menšin ve prospěch zvyklostí většinové společnosti (Berry, 2005).

„Imigranti sami většinou uplatňují strategii integrace, kdy si nechávají svoji vlastní kulturu a částečně přebírají i kulturu hostitelské země. Oproti tomu obyvatelé hostitelské země preferují strategii asimilace, opuštění původní kultury a přijetí kultury hostitelské země. A z tohoto rozporu pak dochází k tomu, že čím více lpí imigranti na své etnické identitě, tím více jsou hostitelskou kulturou odmítáni“ (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011, s. 100).

V dnešní době je nejčastěji diskutovanou otázkou to, co má zůstat nadřazeno, zda zvyklosti většiny, nebo zda si menšina může prosazovat vlastní zvyky na úkor majoritní společnosti. S tím souvisí i pojmy tzv. **přímé a nepřímé diskriminace**. Přestože Evropská unie zavedla společnou integrační politiku a snaží se jakékoliv diskriminaci různými způsoby zamezit, existují v Evropě oba druhy tohoto rozlišování. Přímá diskriminace je například situace, kdy se do určitých prostor zakáže vstup osobám majícím na hlavě turban. Nepřímou diskriminací by pak bylo nařízení zakazující vstup s jakoukoliv pokrývkou hlavy. Ačkoliv se druhé nařízení zdá nezávadné a většinová společnost by s ním zřejmě neměla problém, jistá minorita, která turban nesmí na veřejnosti sundat, je tím diskriminována. Určitá výhoda přímé diskriminace je to, že je zcela zřejmá. Lze ji tedy snáze identifikovat a odstranit. S nepřímou diskriminací je to složitější. Právě proto, že není tak zřejmá, může nastat dlouhý a vyčerpávající boj např. u soudu, kde se příslušníci poškozené menšiny mohou hlásit o svá práva a zrovnoprávnění s majoritou. Typickým příkladem je oblékání a zahalování islámsky smýšlejících žen ve Francii. Začleňování imigrantů do společnosti tak zůstává aktuálním tématem většiny moderních států (Baršová, Barša, 2005).

Dalším pojmem souvisejícím s tímto tématem je **multikulturismus**. Jde o myšlenkový a politický směr, který uznává a maximálně podporuje soužití etnických minorit mající své kulturní, jazykové, rasové, náboženské a sociální odlišnosti s většinovým původním obyvatelstvem v rámci jedné země. Imigranti zde mají stejná práva jako členové majoritní populace, aniž by se vzdali svých etnických rozdílů. Model se vyvíjel především v Nizozemí a Švédsku na začátku 90. let 20. století. Češi nejsou příznivci obohacování jinou kulturou nebo náboženstvím, a proto nejsou těmto idejím příliš nakloněni. Většinou spíše chtějí, aby se cizinci přizpůsobili českému kulturnímu prostředí (Jirásková, Barša, 2006).

3.1.4.1 Kulturní šok a akulturační stres

Při procesu akulturace a dlouhodobějším pobytu v cizí kultuře se obvykle hodnoty a postoje imigrantů mění. Noví jedinci se snaží přijmout zvyky a kulturu hostitelské země, což může mít významné a trvalé dopady na jejich vlastní identitu a zároveň to představuje i určitou psychickou zátěž. Ta je označována jako akulturační stres neboli kulturní šok (Gillernová, Kebza, Rymeš, 2011).

Hartl a Hartlová (2009) jej definují jako stav tísně a narušených emocí, který znemožňuje sociální fungování a vzniká v procesu přizpůsobení se významné životní události. Často se projevuje smutkem, úzkostí, různými obavami a narušením každodenních činností.

Intenzita, doba trvání a jeho působení na psychiku jedince jsou zpravidla závislé na vzdálenosti od mateřské země, na stupni odlišnosti cizí kultury, ale také na osobnosti jedince a jeho individuálních schopnostech se adaptovat. Čím dále od rodné země, tím více se projevují kulturní rozdíly a pravděpodobnost prožití kulturního šoku se zvyšuje. Mezi nejčastější podněty, které ho způsobují, patří především cizí jazyk, rozdílné podnebí, odlišná strava nebo chování obyvatel hostitelské země a jejich zvyky (Morgensternová, Šulová, Scholl, 2007).

Mezi příznaky kulturního šoku patří například příliš časté mytí rukou, odmítání místní stravy a nápojů, strach z fyzického kontaktu, pocit bezmoci, záchvaty vzteku a uzavírání se do sebe. Jedinci pociťují psychickou nestabilitu a přestávají věřit, že se dokáží s novým prostředím někdy vyrovnat. Imigrace spolu s následnou integrací tak mohou představovat bolestné období života a prožití akulturačního stresu pak často vede k negativnímu hodnocení nové kultury. Každý jedinec si ale nakonec musí vybrat, jak se k řešení svého problému postaví, do jaké míry si uchová svou původní kulturu a co převezme z nové (Ward, Bochner, 2001).

Kulturním šokem si však nemusí bezpodmínečně projít každý jedinec. Dle mnoha studií se mu mohou vyhnout lidé s rozšířeným multikulturním zázemím, vysokou mírou zkušeností nebo značnou schopností rychle se adaptovat. Takovými lidmi je kulturní šok považován za něco zcela normálního a očekávaného a často jej berou jako pozitivní zkušenost pro svůj osobní růst (Furnham, 2005).

Kulturní šok je obvykle dělen do čtyř fází:

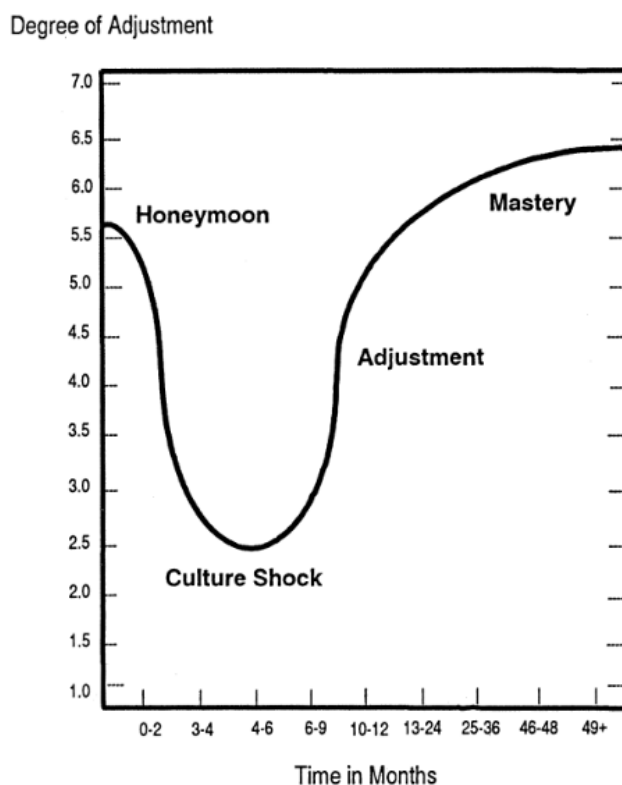
- **První fáze** je často nazývána jako „lábánková etapa“ (Honeymoon) a je doprovázena počáteční euforií, nadšením a vzrušením z cestování. Vše se jeví zajímavé, fascinující, nové a neobvyklé a cizinec touží to prozkoumat. Toto nadšení trvá zhruba tři týdny.
- **Druhá fáze** je fází samotného šoku (Culture shock). Zahrnuje velkou nervozitu, podrážděnost, frustraci a úzkost. Začíná skutečný život v novém prostředí, kdy je vše kolem příliš odlišné a jedinec si začíná uvědomovat jazykové, kulturní

i hodnotové rozdíly. Přichází krize a s ní spojené pocity samoty a zoufalství, často doprovázené nepřátelstvím vůči majoritní společnosti. Toto období může trvat až rok.

- Ve **třetí fázi** již dochází k částečnému přizpůsobení a adaptaci (Adjustment). Krize je vyřešena a cizinec se díky poznání nového jazyka a zvyků integruje do hostitelské kultury.
- **Čtvrtá fáze** je někdy také nazývána jako bikulturalismus (Mastery). Příchozí jedinec je již plně samostatný, začíná pracovat a užívat si novou kulturu. Přestože se příležitostně mohou dostavit pocity úzkosti nebo napětí, cizinec se již necítí být odlišný a nová kultura je pro něj přirozená (Hofstede, 2007).

Vztah mezi akulturací a časem je znázorněn v grafu č. 1, kde křivka zobrazuje jednotlivé fáze kulturního šoku. Na svislé přímce je znázorněna spokojenost jedince příjíždějícího do zahraničí a na vodorovné přímce je znázorněn časový údaj pobytu cizince v zahraničí v měsících.

Graf 1 - Křivka kulturního šoku: U-křivka

Zdroj: Black a Mendenhall (1991, s. 227)

3.1.5 Integrace a integrační teorie

Pojem integrace pochází z latinského *integer*, což je možné přeložit jako začleněný, zapojený. Integrace je z výše zmíněných modelů tím nejuvhodnějším postojem k budoucímu začlenění do majoritní společnosti. Obecně je chápána jako komplexní proces postupného začleňování nově příchozích jedinců do společnosti hostitelské země a jejich akceptování ostatními členy (Jandourek, 2007).

Jde o dvoustranný a časově velmi náročný proces přizpůsobování, který je důležitý pro zachování stability společnosti. Účastní se ho tedy nejen přistěhovalci, ale také hostitelská společnost, která vytváří podmínky pro přijímání imigrantů. Základním předpokladem je alespoň částečné usměrňování státními orgány, institucemi a nestátními neziskovými organizacemi, které se problematikou migrace zabývají (Šišková, 2008).

Proces má své právní, politické, ekonomické, sociální, psychologické, kulturní i náboženské aspekty. Podstatou integrace je dospět do stavu, kdy by cizinci měli být schopni přizpůsobit se životnímu stylu většiny, ale zároveň si uchovat svou vlastní identitu. Integrace probíhá v delším časovém období až několika let a cizinec musí projít několika fázemi celého procesu. Nejprve se seznámí s novým prostředím, postupně se v něm adaptuje a nakonec s novou společností částečně nebo celkově splyne. Stupeň úspěšnosti integrace je mimo jiné závislý na délce pobytu v hostitelské zemi. Opakem integrace je **kulturní segregace**, při níž se vztah mezi většinovou společností a minoritními skupinami odděluje a tyto skupiny se izolují a uzavírají (Horáková, 1997).

3.1.5.1 Integrační modely

S podrobným zkoumáním integračních procesů se postupně vyvinuly tři základní modely národní integrace, které charakterizují důležité vlastnosti jednotlivých etnických skupin. V praxi se prakticky nikdy nevyužívá přesná podoba některého z těchto modelů, ale teoreticky napomáhají k pojmenování nejdůležitějších znaků jednotlivých skupin. Prvním modelem je **francouzský asimilacionismus**, neboli asimilace, která sjednocuje individuální imigranty do jednoho homogenního celku. Cílem je splynutí menšiny s majoritní společností, přičemž každý imigrant obohatí původní celek o své charakteristické rysy a tím přispívá k utváření identity celého státu. Příchozí skupiny tak opouštějí své původní zvyky a přijímají hodnoty hostitelské společnosti. Tento koncept byl používán především od 20. do 60. let 20. století. V americké společnosti byl také

nazýván jako „melting pot“, což označovalo příliš rychlé přizpůsobení se menšiny většině, kdy cizinci zcela ztratili své specifické znaky.

Druhý model (britský) je nazýván *hierarchickým kulturním pluralismem*. V něm je základem integrace jednotlivec, případně jednotná etnická skupina, která se od většinové společnosti liší jazykem, kulturou nebo společenským chováním. Ztráta těchto znaků není podmínkou pro začlenění do majoritní společnosti. Naopak je zde veliká míra tolerance ke všem názorům a imigranti mají rovná práva ve všech sférách. Stále se ale očekává respektování základních principů a práv původní společnosti a alespoň částečné přijetí většinové kultury. Tento model může fungovat pouze tehdy, když si menšina zachová své vlastní znaky, ale ekonomicky a politicky bude pevně spjatá s majoritní společností. Imigranti většinou považují právě tento přístup za nejvíce vyhovující.

Třetím modelem je německá *diferenciovaná inkorporace*. Jde o socioekonomicky znevýhodněný model, který začleňuje imigranty jen do určitého společenského okruhu, např. na pracovní trh. Cizinci tak nemají možnost účastnit se ostatního společenského života, získat občanství nebo volební právo. Tato diskriminační teorie byla typická v Německu, kde byli imigranti vnímáni pouze jako dočasně přebývajícím dělníci. Odlišnost kultury zde byla brána jako nepřekonatelná překážka politické integrace (Barša, 2003).

3.1.5.2 Cizinci v České republice

Do roku 1989 byla migrace jak do Československa, tak i z něho poměrně omezena a česká společnost, která měla s cizími kulturami téměř nulový kontakt, zůstávala do velké míry jednotná. Po tomto zlomovém roce došlo k otevření hranic a počet příchozích cizinců do ČR se značně zvýšil. Se vstupem do Evropské unie v roce 2004 a vstupem do Schengenského prostoru v roce 2007 se pak Česká republika proměnila ze země tranzitní v zemi cílovou a imigranty vyhledávanou pro dlouhodobý, případně trvalý pobyt (Scheu, Aslan, 2011).

Od roku 1993, kdy bylo cizinců na našem území méně než 100 000, se dnes jejich počet vyšplhal k téměř půl milionu. Statistická data ohledně počtu cizinců v ČR nejsou úplně přesná a komplexní a v některých ohledech mohou být zavádějící. K tomu dochází především kvůli vymezení, zařazení a definici pobytů cizích státních příslušníků na území České republiky. K 31. 12. 2013 bylo v ČR evidováno 439 tisíc cizinců, z nichž 237 tisíc získalo trvalý pobyt a 203 tisíc cizinců bylo evidováno s některým z typů dlouhodobých

pobytů nad 90 dní. Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel ČR v dnešní době je tudíž něco kolem 4% (Cizinci: Počet cizinců, 2014). Vývoj těchto čísel je znázorněn v příloze č. 1.

S tímto nárůstem počtu cizinců bylo potřeba definovat a právně upravit jejich integraci do české společnosti. Byly proto vytvořeny dva hlavní dokumenty zpracované Ministerstvem vnitra ČR s názvy *Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR* a *Koncepce integrace cizinců na území ČR*, které vymezují a upřesňují principy a záměry integrační politiky cizinců, včetně postupů na podporu začlenění imigrantů v praxi (Usnesení Vlády České republiky, 2014).

Pobyt cizinců v ČR se řídí zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, a zčásti také zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších úprav. Zjednodušeně řečeno je cizincem v České republice každá fyzická osoba, která nemá občanství ČR. Pobyt cizinců, jejich administrativa a legislativní rámec podléhá v ČR Polici ČR, Ministerstvu vnitra ČR a Ministerstvu zahraničních věcí ČR. Cizinci pobývající v České republice mají stejná práva, ale i zákonem dané povinnosti jako místní obyvatelé. Každý občan jiného státu, který se míní zdržovat na území ČR má povinnost si vyřídit povolení k pobytu. Cizinci na území ČR se dělí do dvou hlavních kategorií. První skupinu tvoří imigranti přicházející z Evropské unie, Norska, Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska (obecně občané EU a EHP – Evropský hospodářský prostor), druhou ti, kteří sem migrují ze zemí třetího světa (mimo země EU a EHP). Ještě je možné přidat třetí skupinu, což jsou cizinci bez ohledu na hranice EU - azyl, dočasná ochrana, ilegálně pobývající na území dané země apod. (Metodika počtu cizinců, 2015).

Cizinci ze zemí EU se na imigraci do ČR podílí 33%, z mimoevropských zemí je to pak 44%. Největší zastoupení mají v ČR občané Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu, následováni početnými menšinami Rusů, Poláků, Němců a Moldavanů (Usnesení Vlády České republiky, 2012).

3.1.5.3 Pohled české veřejnosti na cizince a problémy integračního procesu v ČR

Jak již bylo řečeno, úspěch a míra integrace imigrantů záleží nejen na nich samotných, ale také na přijímající straně. Česká společnost se tomuto fenoménu zatím ještě stále brání, a tak se cizinci přicházející do České republiky setkávají často s uzavřeným, odmítavým a xenofobním přístupem. Místní lidé projevují silný asimilační tlak a požadují,

aby se příchozí menšina maximálně podřídily životním zvykům a standardům české společnosti. Češi si zatím neuvědomují, jaký přínos cizinci mohou mít pro náš stát a že by jejich úspěšná integrace mohla pomoci obnovit kulturní otevřenost a jazykovou vybavenost této společnosti a překonat její multikulturní zaostalost zapříčiněnou dlouhodobou násilnou izolací (Scheu, Aslan, 2011).

Hlavním důvodem odmítání imigrantů je v dnešní době především strach o bezpečnost, ať už z důvodu hrozeb teroristických útoků, extrémního islamismu nebo kriminality páchané cizinci. Obavy o národní identitu nebo konkurenci v pracovním prostředí jsou již méně důležité, ačkoliv neopomenutelné. Je proto nutné, aby se vláda snažila více informovat své občany o cizincích a multikulturní společnosti, o rozvíjení vzájemné tolerance a sounáležitosti (Průcha, 2001). Identifikací těchto objevujících se problémů a tvorbou návrhů na jejich odstranění se zabývá interkulturní psychologie.

Ze strany imigrantů je situace velice podobná. Problémy týkající se mezikulturního soužití a sociální integrace vnímají jako méně závažné, protože překážky a obtíže, se kterými se při příchodu na naše území setkávají, jsou spíše byrokratického typu. Patří sem především získání víz, povolení k pobytu nebo zaměstnání. Velkým problémem je i to, že úředníci mající tuto agendu na starost většinou nekomunikují žádným cizím jazykem. Správa cizinecké agendy fungující na základě restrikce není proto v rámci snahy o integraci cizinců vyhovující. Tato uzavřenost systému, administrativní překážky, diskriminace a dlouhá doba pro získání povolení k pobytu odrazuje cizince od příchodu do naší země a je jimi vnímána jako nezáměr ČR o jejich dlouhodobé usazování. Naopak tato situace přitahuje ty, kteří danou legislativu nerespektují a dokáží se pohybovat za hranicí zákona, tedy nelegální přistěhovalce.

3.2 Vysokoškolské vzdělávání v České republice

3.2.1 Definice vzdělávání a dělení vysokých škol

Vzdělávání, které obvykle probíhá po celý život, bývá obecně definováno jako proces uvědomělého získávání a osvojování nových znalostí, vědomostí, schopností a dovedností. Celoživotní proces učení a zdokonalování se stává fenoménem moderní doby. Formálním studiem ve vzdělávacích institucích může každý jedinec dosáhnout určité úrovně vzdělanosti – primární, sekundární nebo terciární. Tato úroveň a dosažené vzdělání

je tedy výsledkem vzdělávacího procesu a představuje určitou míru získaných vědomostí a schopností (Simonová, 2006).

Právo na vzdělání je českou společností pokládáno za jedno ze základních společenských práv a je proto zakotveno v Listině základních práv a svobod. Ta každému občanovi České republiky garantuje bezplatné právo na vzdělání na základních a středních školách a dle schopností jedince i možnost studia na školách vysokých (Listina základních práv a svobod, 1993).

„Strukturu a systém vzdělávacího procesu si určuje každý národ sám na základě vlastních zkušeností, tradic a aktuálních potřeb. České vysokoškolské vzdělávání se řídí podle Zákona o vysokých školách (č. 111/1998 Sb.) a o změně a doplnění dalších zákonů, který upravuje možnosti zřízení vysoké školy, její členění, působnost i správu“ (Pelcová, 2010).

Nejvyšší úroveň vzdělávacího systému v České republice představuje terciární vzdělání na vysokých školách, které se podle zřizovatele dělí na veřejné (dříve státní) a soukromé. Veřejné vysoké školy mohou být zřízeny a zrušeny pouze zákonem. Jejich založení i zánik tedy musí být odsouhlasen parlamentem ČR. Jinak jsou to ale samosprávné a samostatně hospodařící subjekty, které jsou právnickou osobou. V případě soukromých škol se zpravidla jedná o obecně prospěšné společnosti, akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, které mohou působit pouze na základě oprávnění Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Zatímco tyto instituce vybírají od studentů školné, neboli poplatky za studium, vzdělávání se na veřejných vysokých školách je v České republice bezplatné a tak přístupné všem. V současné době je na území ČR zřízeno 26 veřejných a 44 soukromých vysokých škol. Kromě toho existují ještě dvě vysoké školy označované jako státní. Ty byly rovněž zřízeny zákonem, ale nemají právní subjektivitu. Jsou to Univerzita obrany a Policejní akademie, které jsou řízeny přímo ministerstvy, konkrétně Ministerstvem obrany a Ministerstvem vnitra (Česká Republika, 1998).

Dle zákona se vysoké školy dělí podle poskytovaných studijních programů ještě na dva typy - univerzitní a neuniverzitní. Univerzitní vysoké školy zpravidla nabízejí všechny typy studijních programů (bakalářské, magisterské a doktorské), zatímco neuniverzitní instituce poskytují převážně bakalářské studijní programy a kurzy dalšího vzdělávání. Mohou poskytovat i magisterské programy, ale doktorské už nikoliv. Většina

veřejných vysokoškolských institucí jsou univerzitního typu, zatímco mezi neuniverzitní instituce patří všechny české soukromé vysoké školy a veřejná Vysoká škola polytechnická Jihlava (Česká Republika, 1998).

Jak již bylo řečeno, každá země má právo o jednotlivých záležitostech vzdělávání svého obyvatelstva rozhodovat sama. V rámci společné evropské politiky však dochází ke snaze sjednotit nebo alespoň si přiblížit vzdělávací systémy různých zemí. Z toho důvodu byl v červnu 1999 zahájen Boloňskou deklarací tzv. Boloňský proces, ve kterém se 30 evropských států zavázalo nejen zavést srovnatelné vysokoškolské tituly, ale také přijít na třístupňové vysokoškolské studium. V praxi to znamená rozdělení studijních programů v členských zemích na bakalářské, navazující magisterské a doktorandské studium tak, aby si studia na různých školách přibližně odpovídala. Studenti tak mohou navazovat na své dosavadní vzdělání nejen na jiných školách ve stejné zemi, ale i v zahraničí. Česká republika se taktéž stala členským státem této dohody, což pro spoustu vysokých škol znamenalo přizpůsobení a změnu struktury původních studijních programů tak, aby odpovídaly požadavkům Boloňské dohody (Pelcová, 2010).

3.2.2 Vzdělávací soustava a typy studijních programů

Vzdělávací soustava v České republice je klasifikována pomocí mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (International Standard Classification of Education) ISCED 97, vypracované Organizací spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). S účinností od 1. ledna 2014 byla zavedena sdělením Českého statistického úřadu klasifikace vzdělání CZ-ISCED 2011. Klasifikace CZ-ISCED 2011 nahrazuje klasifikaci ISCED 97 v částech týkajících se úrovní vzdělání, obory vzdělání se však nadále kódují podle klasifikace ISCED 97. Klasifikace CZ-ISCED 2011 má 8 úrovní, které mohou být dále vnitřně členěny. Jejich dělení je vidět v následující tabulce. Terciárnímu vzdělání odpovídá úroveň ISCED 6 - 8 (Český statistický úřad, 2011).

Tabulka 1 - Úrovně vzdělání podle klasifikace ISCED 2011

Úroveň	Název úrovně
ISCED 0	Preprimární vzdělání
ISCED 1	Primární vzdělání
ISCED 2	Nižší sekundární vzdělání
ISCED 3	Vyšší sekundární vzdělání
ISCED 4	Postsekundární neterciární vzdělání
ISCED 5	Krátký cyklus terciárního vzdělávání
ISCED 6	Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň
ISCED 7	Magisterská nebo jí odpovídající úroveň
ISCED 8	Doktorská nebo jí odpovídající úroveň

Zdroj: vlastní zpracování (dle Zařazení českých vzdělávacích programů do Klasifikace vzdělání, 2011)

Jednotlivé typy studijních programů se od sebe navzájem liší nejen získanými akademickými tituly, ale i délkou studia, kredity potřebnými k ukončení studia apod.

Bakalářský studijní program (ISCED 6) je zaměřen na přípravu k budoucímu povolání nebo ke studiu magisterského navazujícího programu. Délka studia je zpravidla tři až čtyři roky a k ukončení studia je potřeba získat 180-240 ECTS kreditů. ECTS kredity jsou součástí mezinárodně srovnatelného kreditního systému ECTS (z anglického European Credit Transfer and Accumulation System). Na konci studia je nutno obhájit bakalářskou práci a složit státní závěrečnou zkoušku (dále jen SZZ). Absolvent programu získává titul bakalář „Bc.“ nebo bakalář umění „BcA“ uváděný před jménem.

Magisterský studijní program (ISCED 7) je studován po dobu čtyř až šesti let. Počet potřebných kreditů k ukončení je 240-360 ECTS. Student ukončuje tento program obhajobou diplomové práce a složením SZZ. Absolvent může získat jeden z následujících titulů uváděných před jménem: „Ing.“/ „Ing. arch.“/ „Mgr.“/ „MgA.“/ „MUDr.“/ „MDDr.“/ „MVDr.“ Pokud je obor v oblasti práva, farmacie, přírodních nebo společenských věd, je studium ukončeno státní rigorózní zkouškou a udělen akademický titul: „JUDr.“/ „PharmDr.“/ „RNDr.“/ „PhDr.“/ „ThLic.“/ „ThDr.“ **Navazující magisterský studijní program** je možnost, jak získat vyšší titul pro absolventy bakalářského studijního programu s podobným zaměřením. Standardní doba studia tohoto programu je jeden až tři

roky. Počet získaných kreditů v průběhu studia je 60-180 ECTS. Absolventi získávají stejné tituly jako u výše zmíněného magisterského studia.

Doktorský studijní program (ISCED 8) je pro absolventy magisterského studijního programu stejného zaměření, kteří se vzdělávají v rámci individuálního studijního plánu po dobu tří až čtyř let. Programy tohoto typu jsou zaměřeny na samostatnou tvůrčí a vědeckou činnost. Student na konci obhájí disertační práci a skládá státní doktorskou zkoušku. Poté je mu udělen titul „Ph.D.“ nebo „Th.D.“ uváděný za jménem.

Všechny tyto programy lze zpravidla studovat ve třech formách – prezenční, distanční a kombinované. U zahraničních studentů je ale nejčastější forma prezenční, která probíhá v pracovních dnech a student osobně navštěvuje semináře, přednášky i praktická cvičení (Česká Republika, 1998).

3.2.3 Cizinci na českých VŠ

Ať už je to způsobeno globalizací, moderní dobou, vyšší informovaností nebo otevřeností české společnosti, o studium na českých vysokých školách je ze strany cizinců stále větší zájem. Poměrně velkou skupinu tvoří studenti přijíždějící v rámci mezinárodních krátkodobých výměnných studijních pobytů. Stejně tak ale roste i počet cizinců, kteří sem přijíždějí studovat v akreditovaných programech v českém nebo cizím, většinou anglickém jazyce. Zatímco v českých studijních programech mají cizinci stejné podmínky jako čeští studenti a nemusejí tak za studium platit, výuka v akreditovaných programech v cizím jazyce je studentům zpoplatněna bez ohledu na státní příslušnost. V další kapitole věnované subjektivní pohodě a v empirické části této práce bude potřeba rozlišovat studenty pobývajících na našem území pouze krátkodobě a naopak studenty pobývajících zde i několik let.

3.2.3.1 Krátkodobé (semestrální) studentské mobility

Ačkoliv jsou studentské mobility nedílnou součástí dnešní vzdělanostní společnosti a jejich počet roste neskutečným tempem, neexistuje dosud žádná pevně stanovená definice vysvětlující tento pojem. K pochopení významu není ale definice potřeba. Výraz mobilita označuje schopnost pohybu nebo přemístitelnost. Pro tuto práci a empirický výzkum bude dané spojení používáno ve smyslu krátkodobého, zpravidla semestrálního

výměnného pobytu studenta, který je vyslán domovskou vysokou školou na školu zahraniční za účelem vzdělávání se.

Nejznámějším evropským mobility programem na podporu mobility a spolupráce v rámci evropského vysokoškolského vzdělání je program Erasmus+, který funguje pod záštitou Evropské unie již od roku 1987, v České republice pak od roku 1998. Za 26 let fungování ho využilo už přes 3 miliony vysokoškolských studentů, kteří v rámci jeho podpory absolvovali studium nebo stáž v zahraničí. Studijní pobyt Erasmus+ trvá tři až dvanáct měsíců a započítává se do studia na domovské vysoké škole, stejně jako výsledky úspěšně splněných předmětů na zahraniční vysoké škole. Největší výhodou programu Erasmus+ je to, že studentům poskytuje takzvanou asistovanou migraci. Pomáhá jim tedy nejen s přípravou na pobyt, ale také s prvotní orientací, následnou adaptací a finančními povinnostmi v hostitelské zemi, kdy jsou studenti podporováni automaticky přiděleným stipendiem, jehož výše se pohybuje od 200 do 500 EUR/měsíc.

Od roku 1997 je program Erasmus+ provozován i v rámci zemí přidružených k Evropské unii a je tak přístupný nejen členským a přidruženým zemím, ale i zemím ESVO a zemím Střední a Východní Evropy oficiálně přijatých do programu (Národní agentura pro evropské vzdělávací programy, 2015).

Ne všechny krátkodobé pobyty musí být uskutečněny pod záštitou programu Erasmus+. Například mimoevropské mobility s asijskými, africkými nebo americkými zeměmi se uskutečňují na základě bilaterálních dohod uzavřených přímo mezi konkrétními univerzitami či fakultami. Konkrétní podmínky těchto mobilit si stanovují partnerské univerzity vzájemnou dohodou.

3.2.3.2 Prezenční studium v akreditovaných programech

Studenti v akreditovaných programech se dělí na dvě skupiny – na studenty studující v českém jazyce, nebo v jazyce cizím, zpravidla v angličtině. V členských zemích EU mají cizinci právo na přístup ke vzdělání za stejných podmínek jako občané hostitelské země. Tento princip evropského občanství a zákazu diskriminace přinesla Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva), která vstoupila v platnost 1. 1. 1993 (Evropská unie, 1993).

Pro Českou republiku je závazná od našeho vstupu do EU v roce 2004, takže i u nás se na zahraniční studenty vztahují stejné podmínky jako na studenty české. Pokud studují akreditovaný program v českém jazyce a nepřekročí standardní dobu studia, mají studium zdarma. Vysoká škola může kromě splnění přijímacích zkoušek požadovat i doložení

znalosti českého jazyka, například splněním jazykového testu nebo předložením dokladu o vykonání jazykové zkoušky (Kleňhová, 2009). Ve většině případů se ale jedná o studenty ze zemí, které nám jsou jazykově blízké. Ze zemí Evropské unie jsou to především studenti ze Slovenska, jejichž podíl na celkovém počtu zahraničních studentů byl v roce 2013 57,4 % (Odbor azylové a migrační politiky).

Pokud ovšem chtějí zahraniční studenti studovat program v jiném, než českém jazyce, musí za studium platit školné, jehož výši si jednotlivé vysoké školy určují samy.

Jak bylo již řečeno, počty zahraničních zájemců o české vzdělání se každoročně zvyšují. Ke dni 31. 12. 2013 studovalo na českých vysokých školách 40 842 cizinců, což je o 1 141 osob více než tomu bylo v roce předcházejícím.

Dle statistik studují v České republice v současnosti studenti ze 151 zemí světa. Počty studentů ze zemí EU jsou ale stále ještě vyšší než počty studentů ze třetích zemí. Jejich podíl je 66,6 %. Po Slovenské republice přichází nejvíce studentů ze Spojeného království, Německa, Portugalska a Polska. Cizinci ze třetích zemí jsou nejvíce zastoupeni státními příslušníky Ruska, Ukrajiny a Kazachstánu. Z celkového počtu cizinců studujících na českých vysokých školách 80,4 % upřednostnilo studium na školách veřejných (Odbor azylové a migrační politiky).

3.3 Psychologie subjektivní pohody

3.3.1 Pozitivní psychologie

Pozitivní psychologie jako samostatný obor je poměrně mladá disciplína. Dříve se psychologové zabývali především negativními emocemi a patologickými jevy lidské psychiky, jako například depresí, úzkostí nebo strachem. Právě tyto emoce byly považovány za nejdůležitější při diagnostice psychických poruch (Myers, Diener, 1995).

Psychologické jevy ovšem nejsou pouze negativní, a tak přirozeně vznikla snaha doplnit studie o emoce pozitivní, které jsou považovány za salutogenetické, tedy zdraví posilující a udržující. Novodobí psychologové se začali čím dál tím častěji zajímat o pozitivní emoce, štěstí, osobní pohodu, naději a optimismus, a tak na přelomu 20. a 21. století vznikl obor pozitivní psychologie, která se snaží právě tyto kladné psychologické jevy vnést do popředí léčby a prevence duševních poruch (Křivohlavý, 2004).

Za oficiální počátek této disciplíny je považováno první společné setkání psychologů zabývajících se právě kladnými psychologickými jevy. To proběhlo na podzim roku 1999 v Lincolnu. Mezi zúčastněné a zároveň hlavní představitele pozitivní psychologie patří E. Diener, M. E. P. Seligman nebo M. Csikszentmihaly (Slezáčková, 2012).

Martin Seligman (2000) charakterizoval pozitivní psychologii jako „*vědecké studium optimálního lidského fungování, které si klade za cíl především objevovat a podporovat u jedinců i společnosti ty faktory, které vedou k jejich dobrému prospívání.*“

Systematický výzkum pozitivních psychických stavů spojených s osobní pohodou začal v osmdesátých letech 20. století, kdy vznikla nová psychologická disciplína „psychologie osobní pohody“ (Slezáčková, 2012).

3.3.2 Vymezení, definice a zařazení pojmu subjective well-being

Protože je pozitivní psychologie poměrně novou disciplínou, nejsou její základní pojmy ještě jednoznačně definovány a může tak docházet k významovému překrývání definic některých výrazů. Nejčastěji se v literatuře zabývající pozitivní psychologií setkáme s pojmem well-being nebo subjective well-being (SWB), jež jsou do českého jazyka překládány jako pohoda a osobní pohoda (Blatný, 2005).

Ačkoliv starší psychologické slovníky tento pojem neobsahují, pátráním po štěstí a šťastném životě, jeho determinantech a faktorech se zabýval již Aristoteles. Novodobými autory je well-being neboli osobní pohoda mimo jiné definován jako „*dlouhodobý či přetrvávající emoční stav, ve kterém je reflektována celková spokojenost člověka s vlastním životem*“ (Diener, Lucas, Oishi, 2002).

Osobní pohoda je sémanticky velice obsáhlým a zároveň minimálně specifickým výrazem, ve kterém se scházejí další příbuzné pojmy používané k popisu pozitivních pocitů zažívaných v každodenním životě – například pocit štěstí, radosti, blaha nebo dobré nálady. Tyto pocity jsou velmi individuální záležitostí a pro každého mají poměrně jiný význam, stejně jako způsoby jejich dosažení (Slezáčková, 2012).

Za nejbližší synonymum je považován pojem *life satisfaction* neboli *životní spokojenost*. Různí autoři pak používají významově podobné pojmy jako například prosperity (úspěšnost), quality of life (kvalita života), health nebo mental health (zdraví či duševní zdraví) a pleasure (potěšení, radost).

Jednoznačnou definici osobní pohody je těžké získat také z důvodu jejího interdisciplinárního pojetí. Přestože svým primárním založením spadá do psychologie, zasahuje zároveň i do dalších společenskovedních a přírodovědných oborů, jako je sociologie, filozofie, kulturní antropologie, pedagogika nebo medicína (Blatný, 2005).

O významu pojmu právě v medicíně svědčí definice zdraví Světové zdravotnické organizace, (World Health Organisation – WHO), ve které je osobní pohoda zahrnuta jako důležitá charakteristika zdraví. Už v roce 1948 bylo zdraví podle WHO definováno jako *„stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody, a nejen nepřítomnost nemoci nebo poruchy“* (Blatný, 2010, s. 38).

Již z anglického termínu subjective well-being (SWB) vyplývá, že se jedná o subjektivní posouzení vlastní pohody. *„Člověk sám je jediný kompetentní posoudit, zda je v životě spokojený, či nikoli a žádný objektivní přístup nemůže jeho mínění vyvrátit“* (Dosedlová a kol., 2008, s. 40). Dnes je již prokázáno, že prožitek pohody a radosti není závislý například na velikosti hmotného majetku nebo reálných událostech, ale na jejich hodnocení a prožívání konkrétním člověkem. Zároveň je ale potřeba si uvědomit, že sebesuzovací hodnocení může být značně ovlivněno různými předsudky, momentálním psychickým rozpoložením nebo nepřesností vybavovaných vzpomínek (Dosedlová a kol., 2008).

Příbuzným pojmem, se kterým bývá subjective well-being často ztotožňován je kvalita života. Oba termíny spolu sice blízce souvisí, kvalita života však kromě vnitřních ukazatelů obsahuje další objektivní podmínky (materiální i společenské), které mohou spokojenost člověka s vlastním životem ovlivňovat. Lidé však hodnotí různé situace, předměty a zážitky rozdílně, proto může za stejných objektivních podmínek být jeden člověk šťastný a jiný zažívat nepohodu (Řehulková, Řehulka, 2008).

Osobní pohoda je čím dál tím častěji považována za důležitý cíl lidského snažení. Je spojena nejen s pocity štěstí a radosti, ale i s určitou úctou k životu a její pozitivní účinky mohou ovlivnit všechny směry lidského života. Jedinci s vyšší mírou osobní pohody bývají společenšší s kvalitnějšími sociálními vztahy, získávají lepší pracovní pozice, bývají spokojenější v manželství a partnerských vztazích a rádi pomáhají druhým lidem. Navíc jsou zdravější, mívají silnější imunitní systém, více sportují a snaží se žít zdravým životním stylem. Byla také prokázána souvislost mezi vyšší mírou osobní pohody

a lepšími pracovními výsledky u pracujících jedinců, kteří bývají více produktivní, flexibilní a mají pozitivní přístup k práci (Dosedlová a kol., 2008).

3.3.2.1 Složky subjektivní pohody

Ačkoliv se odborníci zatím neshodli na přesné definici a pojmosloví osobní pohody, dle většiny z nich je tvořena dvěma hlavními složkami, emoční a kognitivní. Blatný (2010) definuje emoční složku jako „*souhrn nálad, emocí a afektů, jenž mohou být příjemné či nepříjemné.*“ Diener (2002, s. 33) tvrdí, že „*Lidé zažívají silný pocit osobní pohody, když prožívají mnoho pozitivních a málo negativních emocí, když se podílejí na osobně zajímavých aktivitách a když jsou spokojeni se svým životem.*“

Kognitivní složka je ovlivněna osobnostními vlastnostmi jedince jen minimálně. Ukazuje nám, jak člověk vědomě hodnotí svůj život, celkové životní naplnění a spokojenost ve významných oblastech života. Obě tyto dimenze osobní pohody jsou velmi úzce propojeny. To znamená, že kognitivní hodnocení je vždy ovlivněno emocemi a naopak (Blatný, 2005).

3.3.3 Faktory a teoretické přístupy subjektivní pohody

Na začátku výzkumů životní spokojenosti se psychologové snažili určit okolnosti, které osobní pohodu jedince ovlivňují. Tyto faktory pak rozdělili do několika kategorií, kterými jsou demografické a socioekonomické faktory, osobnostní dispozice, sociální vztahy a nesoulad či shoda mezi osobními očekáváními a realitou (Šolcová, Kebza, 2005).

Při snaze odhalit tyto faktory bylo vytvářeno a ověřováno mnoho teorií a modelů zabývajících se osobní pohodou. Nejprve se autoři zabývali externími faktory ovlivňující spokojenost zdola nahoru, poté se začali věnovat subjektivním faktorům působícím na well-being shora dolů. Diener a jeho tým (2009) poznatky z předchozích výzkumů shrnuli a definovali následující teoretické přístupy: teorie modelů zdola-nahoru (bottom-up modely) a shora-dolů (top-down modely), teorie zaměřené na proces a aktivitu, teorie diskrepancí, telické teorie a teorie potřeb, teorie adaptace a zvládání.

3.3.3.1 Demografické a socioekonomické faktory

Mezi demografické a socioekonomické faktory patří pohlaví, věk, vzdělání, zaměstnání, rodinný stav, sociální a ekonomický status, zdravotní stav, fyzická atraktivita,

víra a příslušnost k rase či etniku. Většina výzkumů potvrdila, že tyto faktory vysvětlují pouze přibližně dvacet procent osobní pohody a ovlivňují ji tak daleko méně, než by se dalo očekávat. Je ovšem nutné si uvědomit, že „*uvedená zjištění platí pro relativně bohaté země západní civilizace. V nejchudších zemích světa celkově nízký skóre subjektivní pohody souvisí s opakovanými obtížemi upokojit byt' jen základní lidské potřeby*“ (Dosedlová a kol., 2008, s. 83).

Stejně jako u celé problematiky osobní pohody, i zde se objevují určité nepřesnosti a výsledky jednotlivých výzkumů se liší. Blatný je zastáncem názoru, že pohlaví nemá na osobní pohodu podstatný vliv a celková úroveň spokojenosti je u mužů i žen v podstatě stejná (Blatný, 2010).

Diener ve své práci uvádí, že mladší jedinci bývají obvykle šťastnější než osoby starší. Yang ještě dodává, že pokles životní spokojenosti souvisí s vyšším věkem a s ním spojeným častějším výskytem zdravotních problémů. Pozdější výzkumy pak přichází s tvrzením, že osobní pohoda se s věkem zvyšuje, měří-li se kognitivní stránka spokojenosti, naopak k poklesu životní spokojenosti s věkem dochází, měříme-li stránku emocionální. Většina novějších studií však vliv věku na osobní pohodu nepotvrzuje. Džuka a Dalbertová vysvětlují rozpory ve výzkumech rozdílnou operacionalizací zkoumaných proměnných (Dosedlová a kol., 2008).

Demografický faktor, u kterého bychom mohli významný vliv na osobní pohodu očekávat, je zdraví. Obecně lze říci, že zdravější lidé vykazují vyšší míru osobní pohody. Na tento vztah se ale lze podívat i obráceně. Vyšší míra osobní pohody zlepšuje nejen psychický, ale i fyzický zdravotní stav jedince (Dosedlová a kol., 2008). Za další významný charakteristický znak osobní pohody považují Kebza a Šolcová (2005) tělesnou zdatnost. Pohyb a tzv. wellness podle nich ovlivňuje velmi kladně psychickou pohodu nejen z krátkodobého, ale i dlouhodobého hlediska, a pomáhá jedincům redukovat pocity úzkosti, deprese a napětí.

Vztahem mezi osobní pohodou a ekonomickou situací se zabýval mimo jiné i Ed Diener, který tvrdil, že nedostatek financí může vést ke stavům nepohody, ale lepší finanční podmínky ještě nejsou zárukou vyšší životní spokojenosti. Souvislost mezi ekonomickou situací a osobní pohodou je více zřejmá v chudších zemích. Základní lidské potřeby jako jídlo, střecha nad hlavou a pocit bezpečí jsou pro osobní pohodu v těchto zemích těmi nejpodstatnějšími (Myers, Diener, 1995).

Na rozdíl od předchozích demografických faktorů se autoři shodují na pozitivním vztahu mezi životní spokojeností a vzděláním, kdy vyšší úroveň dosaženého vzdělání zajišťuje jedinci lepší podmínky a vyšší míru osobní pohody v budoucnosti. Studie Kebzy a Šolcové (2005), která byla realizována u české dospělé populace, prokázala, že vzdělání na univerzitě zvyšuje oproti vzdělání základnímu pocit osobní pohody až jedenapůlkrát.

3.3.3.2 Osobnostní dispozice

Poté, co některé výzkumné závěry dokázaly, že objektivní faktory neovlivňují míru osobní pohody tak, jak se předpokládalo, začali se výzkumníci věnovat faktorům psychologickým. S novějšími studiemi pak přicházely důkazy o tom, že osobní pohoda souvisí s temperamentovými charakteristikami osobnosti více než s životními událostmi. Dle Dosedlové je tento vztah mezi temperamentem a subjektivní osobní pohodou považován za nejpevnější a nejdůležitější (Dosedlová a kol., 2008).

Mezi nejpodstatnější osobnostní rysy ovlivňující well-being jsou řazeny především extroverze a introverze, emoční stabilita a labilita (neuroticismus), dále svědomitost, přátelskost a otevřenost novým zkušenostem (Hřebíčková, Blatný, Jelínek, 2010). Výzkumy prokázaly, že introverti a osoby s nízkou mírou neuroticismu bývají méně šťastní a spokojeni se svým životem, zatímco extroverti a jedinci emočně stabilní prožívají pozitivní emoce mnohem častěji a intenzivněji (Blatný, 2010).

Jako další důležitý faktor kladně ovlivňující osobní pohodu uvádí Dosedlová optimismus, který obsahuje jak emoční, tak kognitivní komponenty. Optimisté díky svému pozitivnímu myšlení zpravidla inklinují k prožívání kladných emocí. Jsou aktivní ve svém životě, více sportují, zdravěji se stravují a celkově se zabývají zdravým životním stylem. Cítí se tak lépe nejen po psychické stránce, ale také té fyzické a celkově tak vykazují vyšší míru životní spokojenosti. Pesimistů se naopak týkají emoce spíše negativní. Taci jedinci věnují pozornost převážně nepříjemným událostem a jsou příliš kritičtí nejen k sobě, ale i ke svému okolí. Neuroticismus je nejlepším prediktorem stresu, úzkosti a depresivity (Dosedlová a kol., 2008).

Slezáčková (2012) ještě navíc přidává k těmto psychologickým rysům naději, jež je definována jako multidimenzionální konstrukt, který nám umožňuje vyrovnat se s obtížnou situací díky víře v pozitivní výsledek.

3.3.3.3 Sociální vztahy

Potřeba sociální příslušnosti a navazování pozitivních vztahů s druhými lidmi patří k základním lidským potřebám a jsou tak důležitou součástí osobní pohody a štěstí. „*Vřelé, podporující a vzájemnou důvěrou naplněné interpersonální vztahy pozitivně ovlivňují pocit osobní pohody*“ (Hrdlička, Kuric, Blatný, 2006, s. 126).

Nezáleží ani tolik na tom, kolik sociálních kontaktů máme, důležitější je jejich kvalita. Tyto vztahy a sociální opora nám dodávají nejen pocit bezpečí a ocenění, ale také zvyšují odolnost vůči stresu a přispívají k našemu duševnímu zdraví (Slezáčková, 2012).

Diener a Seligman potvrzují, že vyšší úroveň osobní pohody se projevuje u jedinců s kvalitními sociálními vztahy. Stejně tak Wilson považuje partnerský vztah a manželství spolu s rodinným životem, láskou a rodičovstvím za jeden z nejdůležitějších faktorů osobní pohody. Z výzkumů zjistil, že osoby mající partnera zažívají větší spokojenost než nezadaní jedinci (Dosedlová a kol., 2008).

3.3.3.4 Teorie modelů zdola-nahoru a shora-dolů

Teoretické přístupy zabývající se spojitostí objektivních faktorů a osobní pohody se dělí na tzv. bottom-up theories (modely zdola-nahoru) a top-down theories (modely shora-dolů). Autoři prvního z těchto dvou modelů kladli důraz především na již zmíněné demografické faktory a prožité životní události ovlivňující osobní pohodu pozitivně či negativně. Protože ale vědci neodhalili žádné objektivní faktory bezprostředně ovlivňující míru osobní pohody, obrátili svou pozornost k novějšímu druhému modelu.

Model shora-dolů pak charakterizuje osobní pohodu jako stabilní rys osobnosti. V rámci této teorie se vědci snaží identifikovat osobnostní proměnné jedince, které ovlivňují jeho prožívání věcí pozitivním způsobem. Snyder a Lopez tvrdí, že míru životní spokojenosti a způsob reakce na životní události určuje osobnost člověka a jeho genetické predispozice. Autoři předpokládají, že větší pravděpodobnost intenzivně prožívat spokojenost a radost mají osoby, které jsou extravertní, optimistické, bezstarostné a oplývají vysokou mírou pozitivní afektivity. Naopak lidé s nízkou hodnotou tohoto rysu jsou většinou nespokojení pesimisté s nedostatkem sebedůvěry a pocitu štěstí (Snyder, Lopez, 2002).

3.3.3.5 Teorie diskrepancí či shody v očekáváních

Podle této teorie je míra osobní pohody ovlivňována úrovní shody či rozdílů v porovnávání s obvyklými standardy, které zahrnují ostatní lidi, jejich cíle, životní plány, potřeby, touhy, ale i životní úroveň, vztahy apod. To znamená, že jedinci mají tendenci posuzovat své štěstí a spokojenost na základě porovnávání se s ostatními lidmi. Rozdíl mezi současným a porovnávaným stavem pak ovlivňuje pocit spokojenosti či nespokojenosti s vlastním životem (Hrdlička, Kuric, Blatný, 2006).

V rámci této teorie existují dvě oblasti srovnávání, a to sociální a aspirační úroveň. Sociální srovnávání zahrnuje hledání shod a rozdílů mezi sebou a druhými lidmi, přičemž to nemusí být jen osoby z blízkého okolí, ale může se jednat i o osoby, o kterých jedinec pouze četl nebo slyšel. Zvýšení životní spokojenosti přichází, porovnávali-li se člověk s někým horším. Tuto tendenci mívají spíše spokojení a optimističtí lidé. Naopak pokud jsou na tom ostatní lépe, vede to k nespokojenosti jedince (Diener a kol., 1999).

Ke snížení spokojenosti a zklamání může také dojít v případě stanovení vysokých a těžko splnitelných aspirací a cílů. Člověk by si je tudíž měl volit tak, aby byl schopen jich dosáhnout. Zároveň by mělo jít o vlastní cíle samotného jedince, se kterými se ztotožňuje, protože plnění cílů, které nejsou naše, nás sice může také uspokojit, ale vliv na osobní pohodu je menší (Blatný, 2010).

3.3.3.6 Teorie zaměřená na proces a aktivitu

Teorie zaměřená na proces a aktivitu předpokládá, že člověk dosáhne vysoké míry osobní pohody, pokud se bude účastnit pro něho zajímavých a přiměřeně náročných aktivit. Americký psycholog maďarského původu M. Csikszentmihalyi tento pocit, který se dostavuje při realizaci nějaké aktivity, nazval „flow“. Do češtiny lze tento termín přeložit jako zaujetí, momentální nadšení nebo ponoření se do určité činnosti. Jedná se o stav *„ve kterém jsou lidé tak ponořeni do určité činnosti, že nic jiného se jim nezdá důležité. Tento prožitek sám je tak radostný, že se ho lidé snaží dosáhnout dokonce i za velkou cenu, pro pouhé potěšení, které jim přináší“* (Křivohlavý, 2006, s. 33).

Csikszentmihalyi (1996) určil osm podmínek aktivity, při kterých se stav flow dostaví. Mezi ně patří například splnitelnost úkolu, jasně stanovené cíle, rovnováha mezi výzvou a schopnostmi jedince a poskytnutí okamžité zpětné vazby. V případě, že je úkol příliš náročný, dostavuje se pocit úzkosti a stresu. Naopak když je úkol moc jednoduchý,

začne se jedinec po čase nudit. Tyto pocity úzkosti nebo nudy pak přimějí jedince přehodnotit své schopnosti, případně náročnost úkolu tak, aby se mohl opět dostat do stavu zaujetí. Prožitku flow-fenoménu je dosahováno nejčastěji při aktivitách zaměřených na cíl, přičemž se nemusí vždy jednat o fyzickou aktivitu, ale může to být i aktivita psychická.

3.3.3.7 Telické teorie a teorie potřeb

Zatímco předchozí teorie se zabývá významem samotné aktivity, telické teorie spojují růst míry osobní pohody s dosažením cílového stavu. To znamená, že pokud jedinec dosáhne požadovaných cílů a uspokojí tím své potřeby, vzroste míra jeho spokojenosti. Různí jednotlivci mají různé cíle a hodnoty, odlišnou rychlost a úspěšnost, se kterou svých cílů dosahují, liší se proto i konkrétní potřeby, které je dělají spokojenými. Telické teorie odkazují na hierarchii potřeb Abrahama Maslowa, kdy člověk dosahuje vyšší životní spokojenosti plněním potřeb na vyšší úrovni v pyramidě (Diener a kol., 1999).

3.3.3.8 Teorie adaptace a strategie zvládnutí

Dle této teorie je člověk schopen se adaptovat za poměrně krátkou dobu a jeho životní spokojenost je ovlivněna spíše nedávnými prožitky, než tím, co se stalo před delší dobou. Při nečekaných událostech a nových okolnostech v lidském životě dojde nejprve k silné reakci emočního systému jedince a ke změně úrovně jeho životní spokojenosti, načež se po čase tato úroveň vrátí zpět na původní hladinu. Způsob zvládnutí těžkých životních situací má dle Dienera a jeho kolegů na životní spokojenost velký vliv (Diener, Lucas, Oishi, 2002).

Další vědci tvrdili, že lidská osobnost má úžasné schopnosti se adaptovat a přizpůsobit mnoha různým životním situacím, aniž by se nějak radikálně změnila. Na základě těchto domněnek, vytvořili Brickman, Coates a Janoff-Bulman tzv. Model adaptační úrovně (Adaptation level model), který dokazuje, že významné životní situace jsou spojeny se silnými emočními reakcemi, které se ale postupem času zmírní. Přestože ne všechny takové události jsou v souladu s tímto modelem adaptace, bylo takové chování prokázáno v mnoha výzkumech prováděných například u osob s trvalými následky po autonehodě nebo u výherců v loterii. Osobní pohoda těchto jedinců se po určitém čase

vrátila na stejnou úroveň jako před danou událostí (Brickman, Coates, Janoff-Bulman, 1978).

Další výzkumy se věnovaly vztahu osobní pohody a starostem či radostem běžného dne. Bylo prokázáno, že tzv. *daily hassles* (zapomenutí věcí, zácpa v dopravě, pozdní příchod či drobné problémy v partnerském vztahu) a tzv. *uplifts* (překvapení od partnera nebo dětí, drobné úspěchy a splněné úkoly či dárek) taktéž ovlivňují subjektivní míru osobní pohody. Zatímco zmíněné mrzutosti se většinou v průběhu delšího časového úseku hromadí a ovlivňují tak jedince spíše negativně, prožívání každodenních drobných radostí působí pozitivně nejen na lidské zdraví a psychiku, ale i na míru osobní pohody (Výrost, Slaměnik, 1998).

3.3.3.9 *Teorie genetických a osobnostních dispozic*

Jak už název napovídá, tyto teorie vycházejí z myšlenky, že subjektivní pohodu ovlivňují především trvalé a v čase stabilní rysy osobnosti, tedy již dříve zmíněné osobnostní dispozice. Řadíme sem například **model dynamického ekvilibria** neboli **dynamické rovnováhy** od Headeye a Wearinga. Tito autoři tvrdí, že každý jedinec má svou stálou úroveň osobní pohody, kterou je možné předpovídat dle jeho osobnostních rysů, především míry extravertze, neuroticismu a otevřenosti vůči novým zkušenostem. Pokud dojde vlivem nečekaných životních událostí k odklonu osobní pohody od její stálé úrovně, jsou to právě tyto rysy osobnosti, které zabezpečují návrat osobní pohody do původního rovnovážného stavu (Headey, Wearing, 1989).

Costa a McCrae (1980) taktéž svými výzkumy potvrzují vliv osobnostních charakteristik a rysů na subjektivní well-being, přičemž rozlišují temperamentový a instrumentální pohled na tento vztah. Dle temperamentového pohledu je osobní pohoda ovlivňována osobnostními rysy jako neuroticism a extravertze přímo, zatímco ostatní rysy osobnosti, jako přívětivost či svědomitost, mají vliv nepřímý neboli instrumentální. Autoři rovněž potvrzují, že extraverti a emočně stabilní jedinci vykazují obvykle vyšší míru osobní spokojenosti než introverti a neurotičtí jedinci.

3.3.4 **Koncepce osobní pohody a jednotlivé přístupy k jejímu zkoumání**

Rozdílnost názorů různých autorů na problematiku subjektivní pohody je patrná již z rozdělení pojmu na dva hlavní přístupy. První z nich se nazývá jako hédonický a osobní

pohoda je v jeho rámci označována jako subjektivní pohoda, subjective well-being nebo SWB. Toto pojetí hodnotí osobní pohodu v souvislosti s životní spokojeností a rovnováhou mezi pozitivními a negativními emočními stavy. Druhý přístup, který označuje well-being jako psychologickou pohodu, psychological well-being nebo PWB, je nazýván jako eudaimonický. Ten spočívá v naplňování vyšších potřeb, osobním růstu, rozvoji vlastního potenciálu a seberealizaci. Obě linie, ačkoliv vycházejí z odlišných teoretických zázemí, jsou úzce propojené a nelze je od sebe oddělovat nebo stavět proti sobě (Slezáčková, 2012).

Mezi nejvýznamnější autory, kteří se osobní pohodou zabývají, patří E. Diener, C. D. Ryff a Corey L. M. Keyes, M. Seligman, z českých autorů pak V. Kebza a I. Šolcová.

3.3.4.1 Koncepce Eda Dienera

Americký psycholog Ed Diener je v oblasti pozitivní psychologie velmi významnou osobností, jehož pojetí osobní pohody lze zařadit do hédonického směru. Hlavní oblastí jeho výzkumu je právě subjective well-being, který označuje za „*výsledek jak racionálního, tak emocionálního zhodnocení vlastního života. Negativní efektivita, pozitivní efektivita a životní spokojenost jsou, jak se ukázalo, na sobě nezávislé proměnné*“ (Slezáčková, 2012, s. 25).

Podle Dienera se subjektivní pohoda skládá ze tří na sobě navzájem nezávislých složek. První z nich je poměr pozitivních a negativních emocí, přičemž je důležité, aby pozitivní emoce převažovaly nad negativními. Druhou složkou je celková spokojenost se životem a třetí složkou je tzv. flourishing, neboli spokojenost v dílčích oblastech života. Dle Dienerovy teorie tedy jedinec s vysokou mírou subjektivní pohody prožívá více pozitivních emocí než negativních, a je spokojený nejen s celým svým životem i jeho jednotlivými oblastmi (Slezáčková, 2012).

3.3.4.2 Koncepce Carol D. Ryffové

Americká psycholožka Carol D. Ryffová vycházela z eudaimonického pojetí osobní pohody a vytvořila multidimenzionální model, který se skládá ze šesti aspektů psychologického well-beingu. Vycházela z toho, že osobní pohoda je něco víc, než jen pocit štěstí a spokojenost se životem. Jedinec podle ní dosáhne osobní pohody, když se mu

podarí naplnit šest oblastí duševního bytí, kterými jsou sebedpřijetí, osobní růst, smysl života, pozitivní a kvalitní vztahy s druhými, kontrolu prostředí a autonomii.

Všechny uvedené složky mají svá teoretická východiska, která jsou založena na vývojových a klinických teoriích významných psychologů. Ryffová je definovala následovně (Ryff, Keyes, 1995).

1) Sebedpřijetí (Self-Acceptance)

- zahrnuje pozitivní postoj k vlastní osobě, kladné hodnocení sebe sama a vlastního života, spokojenost se sebou, schopnost uvědomit si a přijmout všechny své špatné i dobré vlastnosti, a také vyrovnání se s vlastní minulostí

2) Osobní růst (Personal Growth)

- v této dimenzi je obsažena potřeba stálého osobního rozvoje, využívání vlastního potenciálu a získávání nových zkušeností
- tato složka má většinou sestupnou tendenci - mladí jedinci dosahují vyšších výsledků než osoby starší

3) Smysl života (Purpose in Life)

- zahrnuje pocit naplňování životních plánů a cílů; pocit, že současný život má svůj smysl a účel, složka umožňuje pozitivní hodnocení vlastní minulosti
- stejně jako předchozí dimenze vykazuje v průběhu života sestupnou tendenci

4) Pozitivní vztahy s lidmi (Positive Relations With Others)

- tato složka zahrnuje naplňující sociální kontakty a zájem o druhé, schopnost empatie a porozumění interpersonálním vztahům
- vývoj této dimenze se v jednotlivých výzkumech liší, nelze tedy přesně určit jeho tendenci

5) Zvládání prostředí (Environmental Mastery)

- zde se projevuje schopnost orientace v prostředí, zvládání běžných úkolů každodenního života, schopnost mít přehled o okolním dění a účinně ovládat vlastní život
- tato oblast vykazuje v průběhu života vzestupnou tendenci – lepší výsledky mají starší lidé

6) Autonomie (Autonomy)

- zahrnuje nezávislost, vlastní názor, pocit vlastního sebeurčení, schopnost odolávat tlaku okolí a hodnotit sebe sama nezávisle na druhých
- taktéž vykazuje vzestupnou tendenci, především od období adolescence po střední dospělost (Ryff, Keyes, 1995).

3.3.4.3 *Koncepce Corey L. M. Keyese*

Další americký psycholog Corey L. M. Keyes, který byl rovněž jedním z autorů předchozí koncepce, přišel s teorií psychického prospívání a chřadnutí. Ta souvisí s pojmem mentální zdraví, které Keyes definuje jako „*syndrom složený ze symptomů pozitivních pocitů a pozitivního fungování v životě. Zahrnuje škály a dimenze subjektivní osobní pohody (subjective well-being), které jsou symptomy duševního zdraví (mental health)*“ (Keyes, 2002, s. 208).

Tento pojem dále propojuje s výrazem „flourishing“ znamenající dobré prospívání, vzkvétání. Charakterizuje jím jedince, kteří mají úplné mentální zdraví a vyznačují se vysokou hladinou emocionální, psychologické a zároveň sociální pohody. Naproti tomu používá termín „languishing“, který je překládán jako umdlévající nebo chřadnoucí. Keyes jím popisuje jedince s neúplným duševním zdravím, s životem provázeným prázdnotou a s nízkou mírou osobní pohody.

Na základě svých výzkumů a zjištění přidal k šesti již zmíněným rovinám osobní pohody Ryffové navíc emocionální a sociální well-being, jež jsou prý součástí celkového duševního zdraví. Emocionální pohoda je tvořena přítomností pozitivních emocí, pocitu štěstí a životní spokojenosti a naopak nepřítomností negativních pocitů. V případě sociální pohody stanovil Keyes pět dimenzí, které sociální pohodu tvoří:

- **sociální akceptace** – *kladný postoj k lidem, uznání a akceptace druhých, i když se někdy chovají nepochopitelně;*
- **sociální aktualizace** – *zájem o společenské dění, víra v dobrou společnost a potenciály pro její pozitivní rozvoj;*
- **sociální přínos** – *pocit vlastní hodnoty, která je přínosná pro společnost, ocenění vlastních aktivit ze strany společnosti;*
- **sociální soudržnost** – *zájem a péče o dění ve společnosti, sociální svět je chápán jako srozumitelný, logický a předvídatelný;*

- **sociální integrace** – *bytí součástí společnosti, pocit podpory a sounáležitosti, sdílení* (Slezáčková, 2012, s. 27).

3.3.4.4 Koncepce Martina Seligmana

Koncepce Martina Seligmana, který rovněž pracuje s termínem flourishing, vychází z jeho teorie opravdového štěstí (Authentic Happiness). V jeho poměrně komplexním přístupu zaujímá každá složka duševní pohody podstatnou roli, avšak sama o sobě žádná z nich neinterpretuje celkovou míru osobní pohody. Mezi tyto složky patří pozitivní emoce, životní angažovanost, smysluplnost, kvalitní vztahy s druhými lidmi a dosažené úspěchy (Slezáčková, 2012).

3.3.4.5 Koncepce českých autorů

I v České republice nalezneme několik autorů zabývajících se novodobým fenoménem well-beingu. Patří mezi ně Vladimír Kebza a Iva Šolcová (2005), kteří osobní pohodu taktéž rozdělují na subjektivní a objektivní. Z psychologického hlediska ji řadí „na pomezí mezi afekty, nálady a osobnostní rysy a postoje, neboť se do jejího utváření promítají jak emoce a hodnotící vztahy, tak některé trvalé rysy osobnosti.“

Při výzkumu faktorů osobní pohody u reprezentativního vzorku české populace přišli autoři na to, že šťastní lidé se vyznačují pozitivním vztahem k vlastní osobě, vysokou sebeúctou, sebedůvěrou, sebeuplatněním a přesvědčením, že úspěchů dosáhli vlastním přičiněním neboli osobním zvládnutím. Tyto výsledky se v podstatě rovnají koncepcím předchozích amerických autorů.

Kebza a Šolcová byli zároveň jedni z autorů, kteří tvrdili, že osobní pohoda souvisí se vzděláním, kdy výzkumy ukázaly, že v porovnání se základním vzděláním, zvyšuje univerzitní vzdělání pocit osobní pohody až jedenapůlkrát (Kebza, Šolcová, 2005).

Dalšími významnými autory zabývajících se faktory osobní pohody byl M. Blatný a L. Osecká, kteří tvrdili, že osobní pohoda nejvíce souvisí „s nízkou mírou neuroticismu, vysokou úrovní dominance a s pozitivním přístupem k okolí“ (Slezáčková, 2012, s. 135).

Na závěr je třeba uvést, že ačkoliv se v literatuře vyskytují různá pojetí osobní pohody a co autor, to jiný názor na dimenze osobní pohody, většina odborníků se shoduje s následujícími třemi nezávislými faktory SWB, kterými jsou: pozitivní afektivita, negativní afektivita a životní spokojenost (Dosedlová a kol., 2008).

4. Empirická část

Empirická část této práce bude věnována charakteristice zkoumaných univerzit, samotnému výzkumu a testování stanovených hypotéz. Výsledky celého výzkumu budou poté analyzovány a interpretovány a poslouží jako opěrné pilíře pro zhodnocení, diskusi a závěr této diplomové práce.

4.1 Charakteristika zkoumaných univerzit

Jak bylo již uvedeno dříve, empirická část práce bude zaměřena na dvě konkrétní univerzity v České republice – Univerzitu Hradec Králové a Českou zemědělskou univerzitu v Praze. Obě univerzity byly vybrány záměrně z několika důvodů. Prvním z nich je osobní vztah autorky k oběma institucím. Na Univerzitě Hradec Králové (dále jen UHK) je autorka zaměstnána na zahraničním oddělení Fakulty informatiky a managementu, kde tak s problematikou této práce přichází denně do styku. Na České zemědělské univerzitě (dále jen ČZU) je pak studentkou kombinované formy studia v oboru Veřejná správa a regionální rozvoj. Druhým důvodem je rozdílnost univerzit ve velikosti, umístění, počtu studentů a přístupu k zahraničním studentům. Právě tyto rozdíly by mohly patřit k faktorům ovlivňujícím adaptaci a osobní pohodu cizinců na českých univerzitách.

4.1.1 Univerzita Hradec Králové

Univerzita Hradec Králové (UHK) je veřejnou vysokou školou univerzitního typu a je jednou z nejvýznamnějších vzdělávacích a výzkumných institucí východočeského regionu. Vznikla v roce 1959 a svůj nynější název nese od roku 2000. Současným rektorem je od roku 2008 prof. Josef Hynek. Univerzita je tvořena čtyřmi fakultami a Ústavem sociální práce. V současnosti studuje na univerzitě více než 9 tisíc studentů. Univerzita nabízí téměř 40 akreditovaných studijních programů a kolem 100 akreditovaných studijních oborů. Každoročně přijíždí na univerzitu přibližně 150 zahraničních studentů z celého světa v rámci krátkodobých výměnných pobytů a zhruba 50 studentů zde studuje v prezenčním studiu nějaký z nabízených studijních oborů. Sídlem školy je statutární město Hradec Králové, jež je řazeno mezi nejkrásnější města v Česku a bylo opakovaně vyhodnoceno jako nejlepší místo pro život.

4.1.2 Česká zemědělská univerzita

Česká zemědělská univerzita v Praze (ČZU) je také veřejná vysoká škola univerzitního typu se sídlem v Praze–Suchbale. Založena byla v roce 1952 a skládá se ze šesti fakult a jednoho institutu. Do roku 1995 fungovala pod názvem Vysoká škola zemědělská v Praze. Současným rektorem je od roku 2010 prof. Jiří Balík. Univerzita nabízí přibližně 150 studijních oborů, ve kterých studuje více než 24 tisíc studentů. Navíc sem v rámci krátkodobých výměnných pobytů a intenzivních kurzů přijíždí každým rokem přes 900 studentů z různých zemí světa. V prezenčním studiu tu pak spolu s nimi studuje téměř 1800 zahraničních studentů některý z nabízených oborů (Česká zemědělská univerzita, 2014).

Hlavní město Praha je pro cizince jednou z nejpoblárnějších destinací a svou dostupností přitahuje nejen množství turistů, ale i zahraničních studentů. Na jedné straně jim nabízí anonymitu velkoměsta, na druhé multikulturnost přinášející snazší dorozumění. Praha také nabízí různé formy pomoci, které jim umožňují využít poradenské i vzdělávací služby, a množství volnočasových aktivit.

4.1.3 Studentské organizace (ESN Buddy System HK, Buddy GO)

Studentská migrace má vliv na vznik dalších institucí a neziskových organizací, které si dávají za cíl pomoci cizincům se co nejlépe adaptovat v cizím prostředí. Za tímto účelem vznikly na obou univerzitách tzv. buddy systemy – ESN Buddy System HK na UHK a Buddy GO na ČZU. Jsou to organizace tvořené českými studenty, kteří se dobrovolně rozhodli ve svém volném čase pomáhat přijíždějícím zahraničním studentům se vším, co by mohli na začátku potřebovat – ubytování, doprovod na cizineckou policii, překlady, zařízení karty na městskou hromadnou dopravu, asistenci na univerzitě apod. Pomáhají cizincům zorientovat se v novém městě, vysvětlují kulturní zvyky a seznamují je s kulturními rozdíly, jsou jakými průvodci, kteří ulehčují počáteční nesnáze v cizí zemi.

Obě tyto organizace pořádají nespočet událostí, které pomáhají zahraničním studentům poznat místní kulturu, zvyky, památky, potkat nové lidi, navázat nové kontakty, zkrátka se v nové zemi a kultuře cítit vítán a integrován. Jsou organizovány různé výlety a zájezdy, jednodenní i vícedenní akce, návštěvy významných míst a sportovně laděné akce, ale také události, na jejichž přípravě a organizaci se podílejí sami zahraniční studenti.

Mimo jiné patří mezi takové akce prezentace jejich rodných zemí, kde představují svou kulturu a zvyky ostatním studentům. Zároveň připravují své tradiční pokrmy a nápoje. Další pravidelnou aktivitou jsou jazykové večery, kde se setkávají studenti, kteří spolu chtějí hovořit předem stanoveným jazykem a rodilí mluvčí tak učí zájemce svému jazyku. Mimo tyto výše uvedené akce se pořádají také kulinářské večery, filmové večery, barbecue, společné venčení psů z útulku a mnohé další.

4.2 Alternativní hypotézy

K nulovým hypotézám stanoveným v metodice této práce byly pro potřeby výzkumu stanoveny hypotézy alternativní a to následovně:

- HA₁: Zahraniční studenti z EU a ze zemí třetího světa budou prokazovat vzájemně rozdílné výsledky ve schopnosti se integrovat a adaptovat na českých univerzitách.
- HA₂: Studenti UHK se lépe přizpůsobí vysokoškolskému životu v České republice než studenti ČZU.
- HA₃: ESN Buddy System má statisticky významnější vliv na osobní pohodu zahraničních studentů při studiu na českých vysokých školách než ostatní faktory.
- HA₄: Studenti cizinci, kteří jsou v České republice na výměnném studijním pobytu (max. 1 rok) prožívají více pocity subjektivní pohody a jsou spokojenější než studenti cizinci v prezenčním studiu celého programu.
- HA₅: Mezi demografickými faktory (věk a pohlaví) a subjektivní pohodou existuje u zahraničních studentů významná souvislost.
- HA₆: Jazyková bariéra má vliv na vnímání diskriminace cizinců v ČR a na jejich celkovou spokojenost

4.3 Sběr dat

Samotný výzkum, respektive sběr dat, byl uskutečněn v průběhu září a října roku 2015 pomocí elektronického standardizovaného strukturovaného dotazníku vytvořeného online prostřednictvím formuláře společnosti Google. Odkaz na dotazník byl rozeslán na e-mailly bývalých i současných zahraničních studentů UHK. Při získávání informací od studentů ČZU byla požádána o spolupráci referentka zahraničního oddělení, studenti z Buddy GO a zároveň byl odkaz na dotazník distribuován na sociálních sítích v různých

skupinách shromažďujících zahraniční studenty ČZU. Výhodou využití dotazníku v elektronické podobě byla nejen snadnější distribuce mezi respondenty, ale také usnadnění práce při následném zpracování dat.

Dotazník byl rozeslán v anglickém jazyce. Jeho originální znění je stejně jako český překlad přílohou této práce (přílohy č. 2 a 3). V úvodu dotazníku byl respondentům vysvětlen důvod a cíle průzkumu, kterých by mělo být prostřednictvím vyplnění dotazníku docíleno. Zároveň byli informováni o anonymitě odpovědí a možnosti získání výsledků výzkumu. V dotazníku byl kladen důraz na jednoduchost a srozumitelnost otázek tak, aby nedocházelo k jejich nepochopení ze strany respondenta.

Dotazník obsahoval 35 otázek, které byly koncipovány tak, aby odpovídaly cílům vlastního výzkumu a poskytly závěry pro stanovené hypotézy. Odpovědi bylo možné vybírat z nabídnutých možností, takže respondenti nebyli příliš časově zatíženi. Na začátku dotazníku byly uvedeny analytické otázky (ot. č. 1-6), které sloužily k identifikaci a zjištění základních demografických údajů o respondentech. Následovaly otázky meritorní (ot. č. 7-35) týkající se adaptace a integrace na českých vysokých školách, které byly současně propojeny s otázkami zjišťujícími pocity a prožívání subjektivní pohody dotazovaných studentů. V převážné většině se jednalo o otázky uzavřeného typu. U některých otázek studenti sami napsali vlastní komentáře, a to zejména při výběru odpovědi "jiné".

Osloveno a požádáno o vyplnění prostřednictvím e-mailové komunikace bylo přibližně 500 studentů. Aktivně se šetření zúčastnilo 192 studentů.

4.3.1 Předvýzkum

Účelem předvýzkumu v této práci bylo praktické ověření dotazníku na malém vzorku respondentů z cílové skupiny tak, aby byl minimalizován šum ve vnímání otázek. Vytvořený dotazník byl zaslán celkem patnácti respondentům, kteří byli kromě vyplnění dotazníku požádáni o zpětnou vazbu a připomínky. Ve většině případů byl formulář považován za srozumitelný s přiměřenou a vyhovující délkou. Zároveň byly otázky ještě zkontrolovány s koordinátorkami ostatních fakult UHK a na základě získaných připomínek byl dotazník upraven do finální podoby.

4.4 Zpracování a analýza dat

Data z vyplněných online dotazníků byla automaticky exportována do tabulkového editoru Microsoft Excel 2010. Po ukončení sběru dat následovalo tzv. „čištění“ dat, neboli kontrola a úprava zjištěných údajů. Kritériem pro vyřazení dotazníku by mohla být jeho neúplnost. Protože však byly všechny otázky zadány jako povinné pro odeslání dotazníku, nemohlo se stát, že by byl dotazník dokončen bez odpovědi na některou z otázek. Do statistické analýzy bylo tedy zahrnuto všech 192 kompletně vyplněných dotazníků. Při čištění dat byly odpovědi zkontrolovány a v případě potřeby upraveny. K úpravám došlo konkrétně u otázek č. 21, 22 a 23, kdy respondenti nevybrali jednu z nabízených možností, ale stejnou odpověď pak špatně napsali do možnosti „jiné“ (např. Buddy sistem, my friends apod.). Jedinou v některých případech neúplnou a špatně vyplněnou otázkou byla otázka č. 30, kde měli respondenti vybrat jednu variantu z každé dvojice nabízených možností. Někteří jedinci však otázku nepochopili a ze třech nabízených dvojic vybrali pouze jednu osobnostní charakteristiku. Pro další zpracování byly u této otázky a otázky číslo 28 použity dichotomické hodnoty u jednotlivých možností odpovědí.

Po očištění byla data importována do statistického programu IBM SPSS Statistics 23 (dále jen SPSS), který poskytuje rozsáhlé možnosti pro komplexní statistické zkoumání a umožňuje přehledné grafické zobrazení výsledků zkoumaných analýz.

Získaný datový soubor obsahuje kvalitativní a kategoriální proměnné (vyjma ot. č. 3 a 6) mající charakter jak nominálních, tak ordinálních hodnot. Pro snadnější práci s daty v systému SPSS byly tyto proměnné překódovány na číselné hodnoty. Jedná se pouze o číselné kódy, které nemají význam čísla. Zároveň byla vložena proměnná ID (OT1-OT36), která slouží pouze k identifikaci pořadí záznamů. Přehled způsobů měření nastavených v programu SPSS je znázorněn v příloze č. 4.

4.4.1 Použité statistické metody

Ke statistickému zpracování dat a ověření platnosti stanovených hypotéz byly vzhledem k charakteristice dat zvoleny kontingenční tabulky, které slouží k analýze vztahů mezi kategoriemi a umožňují kombinace dvou a více kategoriálních znaků. Dále byl prováděn Pearsonův Chí-kvadrátový test (test dobré shody) o nezávislosti pro zjištění existence vztahů mezi vybranými proměnnými. Tento test umožňuje testovat nezávislost

řádkové a sloupcové proměnné a pro kontingenční tabulky je základním a nejpoužívanějším testem. Chí-kvadrátový test nevypovídá nic o síle vztahu, pouze zamítá/nezamítá zkoumanou hypotézu o závislosti nebo homogenitě na dané hladině významnosti alfa. V této práci byly všechny hypotézy a proměnné testovány na hladině významnosti 5 %, jež je ve výzkumných šetřeních obvyklá a v programu SPSS je nastavena jako výchozí hodnota. Při verifikaci hypotéz byl tento koeficient $\alpha = 0,05$ porovnáván s hodnotami asymptotické signifikance, které vyšly při jednotlivých výpočtech. Pokud platí vztah $P < \alpha$ hypotézu přijímáme za platnou, zatímco pokud platí $P > \alpha$ hypotézu zamítáme (Řezanková, 2010).

Jednoduché tabulky a grafy jsou součástí textu, všechny ostatní výpočty a složitější tabulky jsou uvedeny v jednotlivých přílohách práce. Závěry vybraných otázek jsou obohaceny vlastními zkušenostmi autorky a doplněny o názory získanými mimo provedený výzkum.

4.5 Charakteristika výzkumného souboru

Abychom získali co nejobektivnější ověření hypotéz, bylo nutné vybrat homogenní skupinu zkoumaných osob. Kritérium pro zařazení do výzkumu bylo pouze jedno. Těmito osobami museli být současní nebo bývalí zahraniční studenti na jedné ze dvou výše uvedených univerzit. Jednalo se o jednorázové šetření, kterého se celkově zúčastnilo 192 respondentů. Z toho bylo 93 žen (48,4 %) a 99 mužů (51,6 %). Pohlaví jednotlivých respondentů bylo tedy zastoupeno téměř rovnoměrně.

Více než polovina respondentů, konkrétně 109 (56,8 %) pocházela z evropských států. 56 studentů

(29,2 %) bylo z Asie, 14 z Afriky (7,3 %) a 13 z Ameriky (6,8 %). Výzkumu se nezúčastnil žádný student z Austrálie. Tato čísla v podstatě odpovídají tomu, že nejvíce zahraničních studentů přijíždí na české univerzity v rámci programu Erasmus+, což byl

Tabulka 2 - Původ respondentů

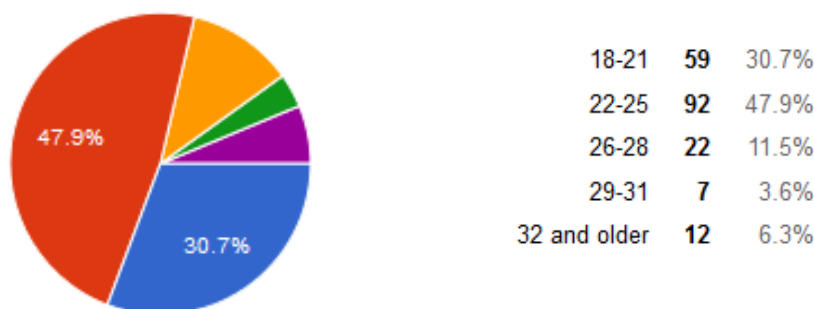
	Četnost	Procento	Kumulativní procento
Evropa	109	56,8	56,8
Asie	56	29,2	85,9
Afrika	14	7,3	93,2
Amerika	13	6,8	100,0
Total	192	100,0	

Zdroj: vlastní zpracování

do roku 2015 pouze evropský program. UHK dále spolupracuje s několika tchajwanskými univerzitami, takže asijsí studenti mají taktéž v datovém souboru vysoké zastoupení.

Dominující věkovou skupinou v době studia v České republice byli respondenti ve věku 22-25 let, konkrétně 92 studentů (47,9 %). Do druhé nejzastoupenější skupiny ve věku 18-21 let patřilo 59 respondentů (30,7 %). Následovala skupina 26-28 let s 22 respondenty (11,5 %) a skupina 29-31 let se 7 studenty (3,6 %). 12 studentů (6,3 %) bylo v době studia ve věku 32 let a více. Z podrobnějšího zkoumání je zřejmé, že mladší věkové skupiny byly v České republice na krátkodobém výměnném pobytu, zatímco do starších věkových skupin patřili studenti celého programu. Věkové rozložení v procentech je znázorněno na následujícím grafu.

Graf 2 - Věková skladba respondentů

Zdroj: vlastní zpracování

Dále bylo z analytických otázek zjištěno, že dotazník vyplnilo celkem 111 (57,8 %) zástupců Univerzity Hradec Králové a 81 (42,2 %) studentů České zemědělské univerzity. Rozdíl mezi univerzitami není výrazný a byl zřejmě způsoben dostupností kontaktů a způsobem šíření dotazníku. Dalo by se očekávat, že vzhledem k celkovému počtu zahraničních studentů na ČZU, bude počet respondentů vyšší než u UHK, kde je zahraničních studentů mnohem méně. Vzhledem k tomu, že zahraniční koordinátorka po prosbě autorky nerozeslala odkaz na dotazník zahraničním studentům v databázi ČZU, nebylo tak jednoduché dotazník distribuovat. S rozesláním dotazníků pomohla studentská organizace ČZU Buddy GO, která zároveň poskytla informace o skupinách zahraničních studentů na sociálních sítích, kde byl poté dotazník zveřejněn. Z celkového počtu respondentů bylo 143 (74,5 %) v České republice pouze

na krátkodobém výměnném pobytu, zatímco 49 respondentů (25,5 %) zde studovalo celý studijní program zakončený státními závěrečnými zkouškami.

Tabulka 3 - Počty respondentů z jednotlivých univerzit

	Četnost	Procento	Kumulativní procento
Univerzita Hradec Králové	111	57,8	57,8
Česká zemědělská univerzita Praha	81	42,2	100,0
Celkem	192	100,0	

Zdroj: vlastní zpracování

4.6 Analýza a interpretace dat empirického výzkumu

Analýza dat a interpretace výsledků byla vyhotovena ve dvou částech. V první části je použita deskriptivní statistika, v té druhé statistika induktivní k testování platnosti hypotéz.

4.6.1 Integrace a adaptace výzkumného souboru

Dotazník použitý k získání dat k empirickému výzkumu této práce byl pomyslně rozložením daných otázek rozdělen do dvou částí, kdy první část byla zaměřena na integraci a adaptaci zahraničních studentů v České republice a na českých vysokých školách a druhá část se soustředila na jejich vnímání osobní pohody během jejich studia.

Hned na začátku meritorních otázek byly studentům položeny dvě otázky týkající se jejich pocitů po příjezdu do České republiky, a jak se tyto pocity změnily po roce pobytu, případně do doby těsně před jejich odjezdem, pokud tu byli na kratší dobu. Na první otázku odpovědělo hned 100 studentů (52,1 %), že byly jejich pocity velmi pozitivní a 78 studentů (40,6 %) se cítilo spíše pozitivně. Pouze 14 dotazovaných studentů (7,3 %) tak zažilo ihned po příjezdu spíše negativní nebo negativní pocity. Tato čísla se po roce pobytu nijak výrazně nezměnila, ale přibýlo studentů, kteří se cítili opravdu pozitivně (70,3 %) a ubylo studentů zažívajících negativní pocity (3,6 %). Z těchto

odpovědí lze vyvodit, že pobyt v České republice a na dvou vybraných univerzitách měl na Ostudenty spíše pozitivní vliv.

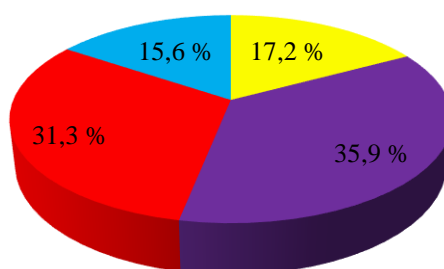
To potvrdila i následující otázka, která zjišťovala, zda si studenti na život v ČR někdy opravdu zvykli. 91 respondentů (47,4 %) odpovědělo, že ano, že se zde cítí téměř jako doma a 87 studentů (45,3 %) si téměř zvyklo. Pouze 13 studentů (6,8 %) volilo možnost, kdy si zatím ještě nezvykli a pouze jeden student odpověděl, že si nezvykne nikdy.

Další sada otázek zjišťující míru integrace a adaptace byla zaměřena na osobní vnímání kulturních rozdílů, kulturního šoku, sociální izolace a diskriminace. Co se týká kulturních rozdílů, tak výrazné rozdíly pocíťovalo 79 respondentů (41,1 %) a 62 studentů (32,3 %) by spíše souhlasilo. 38 studentů (19,8 %) kulturní rozdíly spíše nevnímá a 13 z nich (6,8 %) vybralo možnost, že žádné kulturní rozdíly mezi Českou republikou a zemí původu nejsou. Všichni tito studenti, kteří nesouhlasili nebo spíše nesouhlasili, byli až na jednoho asijského studenta z evropských států.

U otázky kulturního šoku byla přidána ještě poznámka vysvětlující, co kulturní šok je a jak se projevuje. Z celkového počtu respondentů jich bylo 33 (17,2 %), kteří souhlasili s tím, že kulturní šok prožili a 69 (35,9 %) by s tím spíše souhlasili. Celkově je to tedy něco málo přes 50 % studentů, kteří po příjezdu do České republiky pocíťili znaky kulturního šoku. Jak je vidět v příloze č. 5, nejvíce studentů, kteří takto odpověděli, bylo z asijských zemí. Podrobné rozložení odpovědí znázorňuje následující graf.

Graf 3 - Kulturní šok po příjezdu

■ Souhlasím - 33 ■ Spíše souhlasím - 69 ■ Spíše nesouhlasím - 60 ■ Nesouhlasím - 30

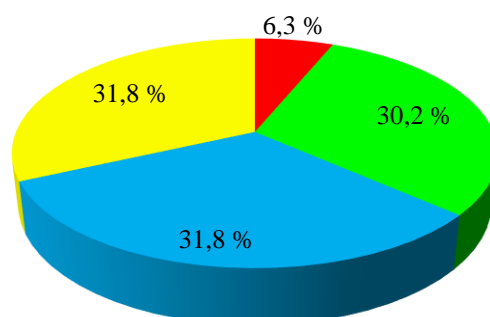
Zdroj: vlastní zpracování

Následovala otázka zaměřující se na sociální izolovanost studentů, která byla pro přesnější pochopení rovněž podrobněji vysvětlena. Sociálně izolováno se dle výzkumu cítilo pouze 6 studentů (3,1 %), ale 34 respondentů (17,7 %) zároveň označilo odpověď spíše souhlasím. Zajímavým faktem je, že těchto 6 studentů pocházelo pouze z Evropy. Odpovědi zbývajících 152 studentů (79,1 %) byly negativní nebo spíše negativní.

Podobné výsledky lze pozorovat i u otázky týkající se diskriminace. Ovšem čísla studentů, kteří zažili známky diskriminace, jsou o něco málo vyšší. 12 respondentů (6,3 %) označilo odpověď říkající, že se s diskriminací v ČR opravdu setkali. 7 z nich bylo přitom z evropských zemí. S pozitivní odpovědí by pak spíše souhlasilo dalších 58 studentů (30,2 %). Pouze 63,6 % respondentů tedy odpovědělo, že se s diskriminací nesetkalo nebo spíše nesetkalo. Podrobné výsledky jsou zobrazeny v následujícím grafu.

Graf 4 - Diskriminace

■ Souhlasím - 12 ■ Spíše souhlasím - 58 ■ Spíše nesouhlasím - 61 ■ Nesouhlasím - 61

Zdroj: vlastní zpracování

Z osobních rozhovorů se studenty autorka získala informace, že studenti (obzvlášť z Asie a Afriky) diskriminaci jako takovou většinou nepociťují. Občas se setkají s problémem v komunikaci, ale vždy najdou někoho, kdo jim pomůže se dorozumět. Studenti v hlavním městě to mají o něco jednodušší, protože je v Praze spousta cizinců a místní lidé jsou tak na cizí tváře zvyklí. Na zahraniční studenty v Hradci bylo dříve nahlíženo jako na něco zvláštního, ale i zde se situace změnila, protože jejich počet významně narostl a i lidé v tomto městě si na přítomnost cizinců postupně zvykli.

Jediní, kdo si na známky diskriminace stěžují a pravděpodobně právem, jsou studenti z arabských zemí. Je to způsobeno zřejmě problémy posledních měsíců nebo spíše let, kdy je řešen problém střetu islámské a křesťanské kultury, šíření arabské kultury do Evropy apod. Autorka sama se bohužel několikrát setkala s xenofobním, diskriminačním až nenávistným chováním vůči arabským studentům. Protože se v roce 2015 situace v Evropě poměrně dost změnila, evropské státy přijímají uprchlíky ze Sýrie a dalších oblastí terorizovaných islámským státem, událo se zde několik teroristických útoků apod., lidé nejen v České republice, ale po celé Evropě pociťují nenávist ke komukoliv, kdo vypadá jako muslim. Integrace byl a je velmi složitý proces, jehož úspěšnost vyžaduje nejen trpělivost a úsilí ze strany migrantů, ale i majoritní společnosti, která by měla být vychovávána především k plnění Antidiskriminačního zákona. Bohužel s nastalými událostmi dnešní doby se tento proces stane ještě složitějším a přesvědčit majoritní společnost o správnosti či výhodnosti integrace migrantů bude čím dál tím složitější, ne-li nemožné.

Nakonec následovala otázka přímo na integraci. Jak ji vnímají sami studenti a zda mají pocit, že se do české společnosti úspěšně začlenili. 152 respondentů (79,2 %) odpovědělo pozitivně nebo spíše pozitivně a 40 studentů (20,8 %) mělo pocit, že se do společnosti neintegrovali. Z dalších komentářů na konci dotazníku byly odpovědi na tuto otázku také patrné. Někteří studenti psali, že se Česká republika stala jejich druhým domovem, že by se chtěli vrátit, že jim chybí jejich přátelé, místní jídlo, ale i například město jako takové.

Další skupina otázek už nezjišťovala pouze míru integrace a adaptace, ale již se prolínala s vnímáním a prožíváním subjektivní pohody zahraničních studentů. Otázky se týkaly chování vyučujících, konfliktů se spolužáky, zvládnutí studia na univerzitě a orientace ve městě. Na otázku, zda se vyučující k zahraničním studentům chovají stejně jako ke studentům českým, odpovědělo 114 studentů (59,4 %) že určitě ano a 59 studentů (30,7 %) spíše ano. 4 respondenti (2,1 %) měli pocit, že je s nimi zacházeno úplně jinak a 15 dalších (7,8 %) by řeklo, že s nimi bylo zacházeno spíše jinak než s českými studenty. Z těchto 19 studentů, kteří měli pocit, že je s nimi jednáno jinak, bylo 10 z UHK a 9 z ČZU.

Na otázku konfliktu se spolužáky odpověděli pouze 4 studenti (2,1 %) pozitivně a 10 dalších (5,2 %) spíše pozitivně. 178 respondentů (92,7 %) však nikdy žádný konflikt

nemělo a mezi české spolužáky se začlenilo bez problémů. Stejně tak na otázku zvládnutí studia odpovědělo 176 respondentů (91,7 %) tak, že zvládají svá studia bez problémů nebo pouze s menšími překážkami. 16 studentů (8,4 %) mělo ale pocit, že svá studia nezvládají nebo musí překonávat větší problémy. Těchto 16 studentů bylo jak z obou univerzit, tak z různých koutů světa. Není možné zde tedy pozorovat žádný vzorec, podle kterého by se dalo rozklíčovat, proč tomu tak je.

Poslední otázka z této skupiny se týkala orientace a adaptace ve městě. Podle zjištěných výsledků s tímto měli problém pouze 2 studenti (1 %), přičemž jeden studoval v Praze, druhý v Hradci Králové. Dalších 8 (4,2 %), kteří spíše měli problém se zorientovat a adaptovat, studovali v Praze a pocházeli z Asie či Afriky. Zbýlých 182 studentů (94,8 %) se zorientovalo a adaptovalo v novém městě bez větších problémů. To může být způsobeno tím, že již zmíněné studentské organizace ESN Buddy System vždy na začátku semestru pořádají procházku po městě, kdy studentům ukáží všechna důležitá místa, a to nejen historická, ale i ta, kde najdou nemocnici, banku, jídelnu a další místa, která by mohli zahraniční studenti potřebovat.

4.6.2 Subjektivní pohoda výzkumného souboru

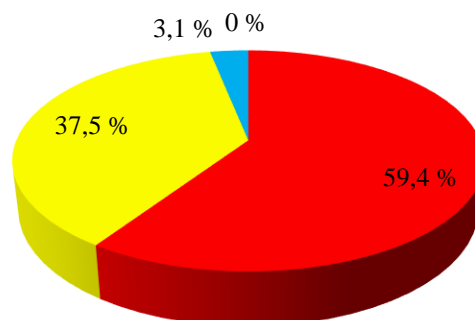
Otázky týkající se subjektivní pohody zahraničních studentů byly vytvořeny a sestaveny především na základě získaných teoretických poznatků uvedených v první části této práce. Míra subjektivní pohody byla tedy u výzkumného souboru zjišťována otázkami týkajícími se pocitů štěstí a spokojenosti, navázanými sociálními vztahy, spokojenosti s fyzickým stavem, celkové spokojenosti sám se sebou, zjištění, co byla největší překážka po příjezdu do cizí země a také otázkou, kdo podle respondentů přispěl nejvíce k jejich prožívání osobní pohody.

Odpovědi na první otázku týkající se pocitů štěstí a spokojenosti během studia v České republice byly téměř jednotné. Z celkového počtu 192 respondentů nikdo nevybral možnost, že by se cítil nespokojeně a nešťastně a pouze šest studentů (3,1 %) volilo možnost, že se spíše necítili šťastně a spokojeně. Tři z nich studovali na ČZU a tři na UHK. Tři z nich byli z Evropy a tři z Afriky. U této otázky mohlo dojít k určitému zkreslení díky odstavu času, po kterém studenti na tuto otázku odpovídali. V dalších komentářích totiž například jedna studentka napsala, že pro ni pobyt v ČR nebyl úplně

jednoduchý, že zde měla nějaké problémy, ale když se na to podívá s odstupem času, vzpomíná na pobyt ráda. Podrobné výsledky a čísla jsou znázorněna v následujícím grafu.

Graf 5 - Pocity štěstí a spokojenosti během pobytu v České republice

■ Souhlasím - 114 ■ Spíše souhlasím - 72 ■ Spíše nesouhlasím - 6 ■ Nesouhlasím - 0

Zdroj: vlastní zpracování

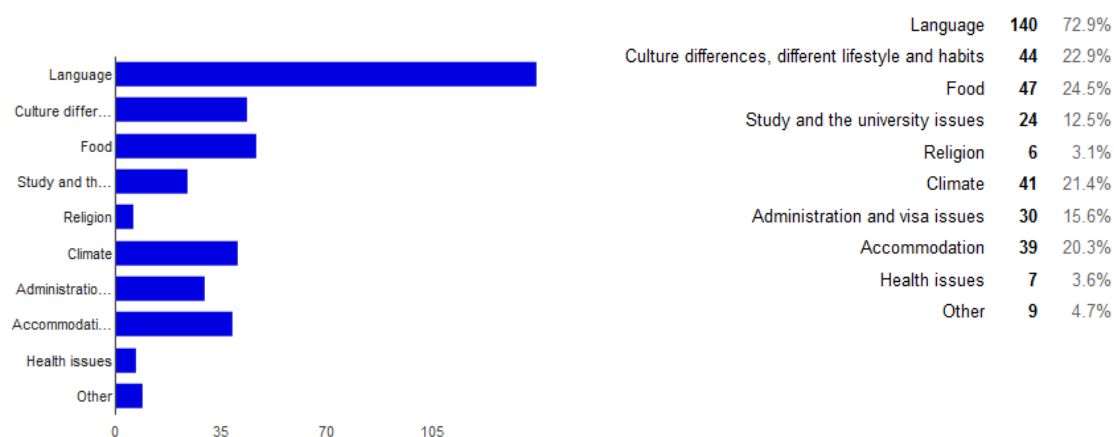
Stejně dopadly výsledky následující otázky týkající se spokojenosti s navázanými vztahy v ČR. Dle Dosedlové a kol. (2008) jsou sociální vztahy a fyzický stav jedním z důležitých ukazatelů míry osobní pohody. Pokud je člověk spokojený se svými sociálními vztahy a kontakty, je pravděpodobnost prožívání osobní pohody mnohem vyšší. Stejně tak je to u zdraví a fyzického stavu, kde se působení může ubírat i obráceným směrem. Pokud je jedinec zdravý a fit je pravděpodobnost vnímání osobní pohody vyšší. Naopak pokud člověk prožívá pocity štěstí a je sám se sebou spokojen, zlepšuje to i jeho zdraví a fyzický stav. Tyto otázky týkající se osobní pohody budou dále využity při testování platnosti stanovených hypotéz.

V daném výzkumném souboru nebylo pouze 6 studentů spokojeno s navázanými vztahy, přičemž 4 byli spíše nespokojeni a 2 velmi nespokojeni. Trochu vyšší počet nesouhlasu byl vyjádřen u otázky týkající se spokojenosti s vlastním fyzickým stavem. Ačkoliv je tato otázka uvedena v odborné literatuře jako otázka, kterou se dá zjistit míra osobní pohody, zde to vypadá, že dochází ke zkreslení díky vlastní sebekritice. 17 studentů (9,1 %) odpovědělo, že se svým fyzickým stavem jsou nespokojeni nebo spíše nespokojeni. Na otázku celkové spokojenosti sám se sebou už pak odpovědělo záporně pouze 9 studentů (4,7 %), přičemž pouze jeden byl se sebou velmi nespokojen.

U otázky zjišťující, kdo nejvíce přispěl k pocitu osobní pohody, byla nejčastěji volena odpověď přátel - 43,8 %, následovaná možností ESN Buddy System - 25 %, rodinou - 18,8 % a spolužáky - 6,8 %. Možnost místní komunity v zemi původu byla zvolena pouze v 5 případech (2,6 %) a koordinátorka na univerzitě pouze v 6 případech (3,1 %). Očividně mají tedy na prožívání osobní pohody největší vliv osoby v blízkém a přátelském okolí studentů.

Velmi zajímavou otázkou byla ta, která zjišťovala největší problém po příjezdu do České republiky. Studenti mohli volit maximálně tři možnosti z deseti nabízených. Za největší překážku byl zahraničními studenty zvolen jazyk, který byl vybrán jako možnost 140x. Následovalo jídlo (zvoleno 47x), kulturní rozdíly, odlišný životní styl a zvyky (zvoleno 44x), klima (41x), ubytování (39x), administrativa a vízová problematika (30x), studium a univerzitní záležitosti (24x), jiná možnost (9x), zdravotní problémy (7x) a náboženství (6x).

Graf 6 - Největší problém po příjezdu do České republiky

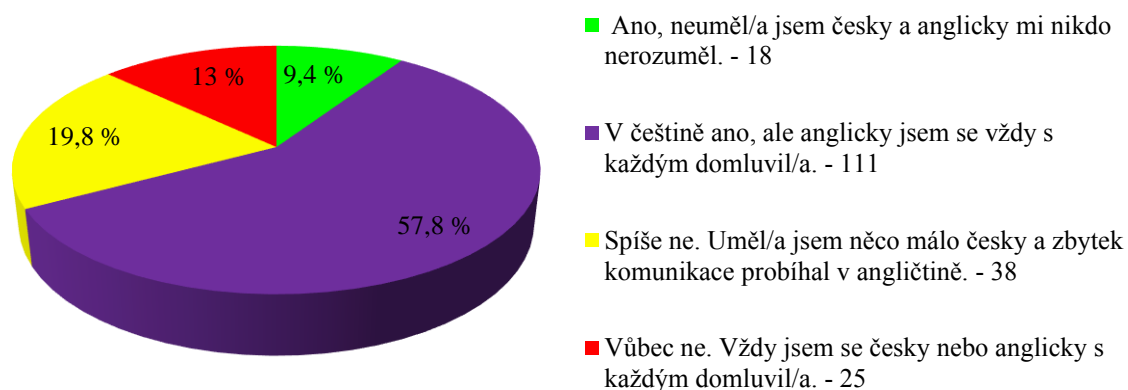
Zdroj: vlastní zpracování

Aby bylo možné porovnat úroveň osobní pohody s tím, kdo se na ní nejvíce podílel, byly zahraničním studentům položeny tři otázky, které měly za úkol zjistit, kdo jim po příjezdu nejvíce pomohl s administrativou, seznámením se s okolím, univerzitou a městem a s navazováním nových sociálních vztahů. Tyto otázky byly přidány na základě osobních zkušeností autorky, kdy z neoficiálních rozhovorů získala určité odpovědi a chtěla si je ověřit v tomto dotazníku. Zvolené možnosti a výsledky dotazníku odpovídají

původním předpokladům. Za největší pomocníky a přispěvatele k osobní pohodě zvolili respondenti ve všech třech případech studentské organizace ESN Buddy System a to vždy v počtu přes 60 %. Následovala možnost přátel taktéž ve všech třech případech. U administrativních úkonů pak byla na třetím místě možnost koordinátorky pro zahraniční styky, zatímco u seznámení se s okolím a u navazování nových vztahů pak studenti volili možnost, že si vše zařídili sami. Podrobnější přehled a konkrétní čísla jsou znázorněna v grafech v příloze č. 7.

Poslední skupina otázek zjišťujících míru subjektivní pohody byla zaměřena na jazykové znalosti zahraničních studentů; zda znali český jazyk už před příjezdem, zda měli nějaké problémy při běžné každodenní komunikaci s okolím a zda se setkali s diskriminačním jednáním právě z důvodu neznalosti českého jazyka. Na první otázku odpovědělo 138 studentů (71,9 %) tak, že neměli žádné znalosti českého jazyka před samotným příjezdem do ČR. 51 respondentů (26,6 %) prý znalo alespoň pár českých slovíček a 3 studenti (1,6 %) prý dokonce uměli mluvit česky. Tito 3 studenti pocházeli z některé z evropských zemí. Na otázku, zda měli studenti problémy při běžné komunikaci, byla nejčastější odpověď, že ano, měli problém v češtině, ale vždy se zvládli domluvit v anglickém jazyce. Takto odpovědělo 111 studentů (57,8 %). 63 respondentů (32,8 %) pak volilo možnost spíše ne, že byli vždy schopni se domluvit buď v češtině, angličtině nebo jiném jazyce a s komunikací nikdy problém neměli. 18 studentů (9,4 %) pak vybralo možnost, že nerozuměli a nemluvili česky a naopak s nimi nikdo nechtěl komunikovat anglicky. Měli tedy velké problémy se v nové zemi domluvit. Konkrétní čísla a rozdělení jsou znázorněna v následujícím grafu.

Graf 7 - Jazykové znalosti zahraničních studentů

Zdroj: Vlastní zpracování

Na závěr dotazníku měli respondenti možnost přidat vlastní komentář, připomínku nebo cokoli jiného, co by chtěli autorce sdělit. Většina studentů si pobyt velice chválila, psala, že na Českou republiku vzpomíná jen v dobrém, vyjadřovali se pozitivně ke koordinátorkám pro zahraniční styky, studentským organizacím ESN Buddy System, děkovali za možnost studia na české univerzitě, ale také si stěžovali na koleje a na chování a postoje některých českých občanů. Někteří zmiňovali rasové problémy, ale negativních připomínek bylo méně, než těch pozitivních.

4.6.3 Testování platnosti hypotéz

Tato etapa výzkumného šetření má za cíl verifikovat nebo falzifikovat hypotézy výzkumu.

Hypotéza č. 1

První alternativní hypotéza zní: **Zahraníční studenti z EU a ze zemí třetího světa budou prokazovat vzájemně rozdílné výsledky ve schopnosti se integrovat a adaptovat na českých univerzitách.** Na základě odborné literatury týkající se rozdílnosti kultur světových kontinentů a taktéž osobní zkušenosti autorky při neoficiálních rozhovorech se zahraničními studenty z celého světa bylo předpokládáno, že cizinci z evropských zemí mají poměrně jednodušší podmínky k adaptaci v české společnosti. Přeci jenom evropské státy a jejich kultury a zvyky jsou si mnohem podobnější a bližší než je tomu v případě vzdálenějších států z různých kontinentů. Hypotéza měla tedy za úkol prokázat či vyvrátit souvislost odlišnosti kultur a schopnosti cizinců se adaptovat na českých vysokých školách.

K ověření tohoto vztahu byly v kontingenčních tabulkách a ve vícerozměrových kontingenčních tabulkách vyhodnoceny odpovědi na otázky týkající se původu cizinců, jejich celkového začlenění do společnosti, kulturních rozdílů, kulturního šoku, sociální izolace a diskriminace, tedy otázky číslo 2 a 9-14.

Jelikož asymptotická signifikance je v jednotlivých výpočtech menší než 0,05 ($P < \alpha$) lze učinit závěr, že původ a začlenění se do společnosti jsou na sobě závislé. Nulová hypotéza se tedy zamítá a alternativní hypotéza je přijata za platnou. Zde jsou pro ukázkou uvedeny výpočty u prvních tří otázek. Další výpočty jsou uvedeny v příloze č. 5.

Tabulka 4 - Chi-Square Tests – původ * celkové začlenění do společnosti

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,936 ^a	9	,009
Likelihood Ratio	15,728	9	,073
Linear-by-Linear Association	1,343	1	,246
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 5 - Chi-Square Tests – původ * kulturní rozdíly

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	36,318 ^a	9	,000
Likelihood Ratio	42,917	9	,000
Linear-by-Linear Association	19,239	1	,000
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 6 - Chi-Square Tests – původ * kulturní šok

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	32,811 ^a	9	,000
Likelihood Ratio	35,589	9	,000
Linear-by-Linear Association	14,012	1	,000
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Z testování první hypotézy a odpovědí na vybrané otázky (příloha č. 5) vyplývá, že do české společnosti se začlenila většina studentů bez problémů, přičemž nejvíce vnímali rozdíly mezi kulturami respondenti z Ameriky a Asie. Výsledky také prokázaly, že Američani spolu s Evropany kulturní šok spíše neprožili, zatímco Asiati a Afričani ano. Překvapivé je zjištění u sociální izolace, kdy odpověď znamenající pocit velké sociální izolace zvolilo 6 Evropanů. Zbývajících 34 respondentů, kteří spíše souhlasili, bylo z různých částí světa. Diskriminováni se v České republice cítili především Asiati a Afričani a celkově se s diskriminací setkala přibližně 1/3 respondentů. Toto statistické zjištění je tak trochu v rozporu s tím, co zná autorka z osobních rozhovorů se studenty. Je možné, že při osobním setkání studenti nepřiznají to, co nyní mohli anonymně zveřejnit

v daném dotazníku. Zároveň tedy toto zjištění slouží k potvrzení dobré volby formy sběru dat, protože je pro studenty očividně jednodušší sdělit některé citlivé informace.

Testování hypotézy potvrdilo, že studenti z Evropy se mnohem snáze integrují a adaptují v české společnosti než studenti z Asie nebo Afriky.

Hypotéza č. 2

Druhý předpoklad zní: **Studenti UHK se lépe přizpůsobí vysokoškolskému životu v České republice než studenti ČZU.**

Jak již bylo řečeno dříve, zkoumané univerzity jsou rozdílné v mnoha ohledech. Nejen, že se každá nachází v jiném městě s různým počtem obyvatel, ale liší se i co do velikosti, počtu studentů, zázemí apod. Při zamyšlení se nad způsobem integrace a faktorech, které adaptaci ovlivňují, přišlo autorce zajímavé zjistit, zda tyto faktory týkající se rozdílnosti univerzit mají na zahraniční studenty vliv. V hlavním městě nemusí být tak jednoduché navázat sociální vztahy s okolím, na druhou stranu je tu mnohem více možností co se kulturního vyžití týká. Působí zde různé neziskové organizace, které mohou přijíždějícím studentům pomoci, univerzita nabízí více oborů a celkově je zde počet zahraničních studentů mnohem vyšší než v Hradci Králové. Naproti tomu Hradec Králové i samotná univerzita nabízí pocit rodinné atmosféry, zahraničním studentům je věnována větší péče, protože jich zde není tak vysoký počet a celkově je jednodušší navázat různé sociální vztahy. Zda si tyto rozdíly uvědomují i zahraniční studenti má za úkol ověřit právě tato hypotéza.

K výpočtům a testování daného předpokladu byly zvoleny otázky týkající se vybrané univerzity, orientace nejen na univerzitě, ale i ve městě, otázky týkající se chování vyučujících a spolužáků a celkového zvládnutí studia, tedy otázky číslo 4 a 16-20.

Asymptotická signifikance u jednotlivých výpočtů je vyšší než koeficient 0,05 ($P > \alpha$), tudíž byla prokázána nezávislost jednotlivých proměnných. Mezi schopností integrace u studentů rozdílných univerzit nebyla na hladině významnosti 5 % prokázána souvislost. Nulová hypotéza je tedy přijata za platnou a alternativní hypotéza je zamítnuta. Zde je opět znázorněno prvních pár testů. Další jsou zobrazeny v příloze č. 6.

Tabulka 7 - Chi-Square Tests - univerzita * chování vyučujících

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,977 ^a	3	,073
Likelihood Ratio	8,407	3	,038
Linear-by-Linear Association	,772	1	,380
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 8 - Chi-Square Tests - univerzita * zvládnání studia

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,584 ^a	9	,385
Likelihood Ratio	8,805	9	,455
Linear-by-Linear Association	1,775	1	,183
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 9 - Chi-Square Tests - univerzita * orientace ve městě v ČR

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,372 ^a	3	,499
Likelihood Ratio	2,378	3	,498
Linear-by-Linear Association	2,076	1	,150
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Jak je patrné z podrobnějších výpočtů v příloze č. 6, studenti obou univerzit se zorientovali jak na samotné univerzitě, tak ve městě bez větších problémů. Velikost univerzity ani města tak v procesu adaptace nehraje významnou roli. Žádné výrazné rozdíly se neprokázaly ani ve vnímání chování vyučujících. Do konfliktu se spolužáky se dostali pouze čtyři studenti, přičemž tři z nich byli z UHK. To je ale vzhledem k vyššímu počtu respondentů zanedbatelné číslo. U otázky ohledně zvládnání studia pak převyšovaly negativní odpovědi u studentů ČZU, kdy 1/8 studentů odpověděla, že má pocit, že studium na české univerzitě nezvládá bez problémů. Rozdíly v celkových výsledcích u této hypotézy nebyly mezi univerzitami nijak rozdílné a lze tedy říci,

že studenti obou univerzit se přizpůsobují studiu v České republice stejně bez ohledu na umístění a velikost univerzity.

V dalších komentářích na konci dotazníku se navíc objevily názory od studentů UHK, kdy si pochvalovali město Hradec, že je mnohem levnější a čistší a zároveň v lehce dostupné vzdálenosti od Prahy, tudíž pro ně bylo výhodnější studovat zde.

Hypotéza č. 3

Třetí hypotéza byla na základě osobních zkušeností autorky stanovena následovně: **ESN Buddy System má statisticky významnější vliv na osobní pohodu zahraničních studentů při studiu na českých vysokých školách než ostatní faktory.**

Jak bylo již řečeno dříve, počátky pobytu mívají zahraniční studenti mnohdy těžší, než očekávali a studium v cizí zemi se tak může stát psychicky náročnou a vyčerpávající zkušeností. Zahraniční studenti univerzit zkoumaných v této práci mají proto nesmírnou výhodu, že jim místní dobrovolnické studentské organizace pomáhají nejen s příjezdem, tlumočením v začátcích, administrativními úkony, ale i s navazováním sociálních vztahů, trávením volného času apod.

K testování třetí hypotézy byly použity odpovědi na otázky týkající se osobní pohody a pocitů štěstí v kombinaci s tím, kdo studentům po příjezdu nejvíce pomohl s administrativou, novým prostředím a navazováním nových sociálních vztahů, tedy otázky číslo 21-24. Jak je vidět v následujících tabulkách, asymptotická signifikance je ve všech třech případech nižší než koeficient významnosti 0,05 ($P < \alpha$). Zkoumané proměnné jsou na sobě tudíž závislé. Nulová hypotéza se tudíž zamítá a alternativní hypotéza se tak přijímá za platnou. ESN Buddy system má na osobní pohodu zahraničních studentů a jejich spokojenost v České republice význaný vliv.

Tabulka 10 - Chi-Square Tests - pocity štěstí * osobní pohoda* pomoc s novým prostředím

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	30,861 ^a	15	,009
Likelihood Ratio	24,214	15	,062
Linear-by-Linear Association	,088	1	,767
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 11 - Chi-Square Tests - pocity štěstí *osobní pohoda* pomoc se sociálními vztahy

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	22,426 ^a	8	,004
Likelihood Ratio	24,197	8	,002
Linear-by-Linear Association	2,296	1	,130
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 12 - Chi-Square Tests - pocity štěstí * osobní pohoda* pomoc s administrativou

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,816 ^a	10	,002
Likelihood Ratio	26,572	10	,003
Linear-by-Linear Association	,227	1	,634
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafů uvedených v příloze č. 7 je patrné, že zahraniční studenti volili možnost Buddy Systemu v 64,6% případech u administrativní pomoci, 68,8% u pomoci s novým prostředím a 66,1% u pomoci s navazováním nových sociálních vztahů. Další nejčastěji volenou variantou byli přátelé v případě nového prostředí a sociálních vztahů a koordinátorka pro studium v případě administrativních úkonů.

Zároveň v dotazníku mnoho studentů znovu děkovalo těmto organizacím za pomoc, vyzdvihovali jejich dobrou práci a tvrdili, že nebýt těchto organizací, jejich pobyt zde by nebyl tak bezproblémový jako byl s jejich pomocí. Nezmiňovali pouze pomoc na začátku pobytu, ale v průběhu celého studia, děkovali za nové přátele, které získali, za různé akce, kterých se mohli zúčastnit a za pomoc při řešení různých problémů. Významnost těchto studentských organizací při zvyšování pocitu subjektivní pohody byla tedy výrazně prokázána.

Hypotéza č. 4

Krátkodobé výměnné pobyty jsou většinou mezi studenty považovány spíše za zábavu než za možnost se vzdělávat. Studenti, kteří jsou v České republice na semestr nebo maximálně jeden rok, více cestují, užívají si společenského života a neprožívají studium tak vážně jako studenti, kteří se zde snaží získat titul, mají pevně stanovený

studijní plán, tudíž si nemohou volit pouze jednoduché předměty a musí vše plnit stejně jako čeští studenti. Pro zjištění, zda tomu tak opravdu je, byla stanovena následující hypotéza: **Studenti cizinci, kteří jsou v České republice na výměnném studijním pobytu (max. 1 rok) prožívají více pocity subjektivní pohody a jsou spokojenější než studenti cizinci v prezenčním studiu celého programu.**

K testování této hypotézy byly zvoleny otázky týkající se statutu studenta (krátkodobý výměnný pobyt x prezenční studium celého programu) a prožívání osobní pohody – pocity štěstí, spokojenost se vztahy navázanými v České republice, spokojenost sám se sebou a svým fyzickým stavem a celková spokojenost při pobytu v cizí zemi, tedy otázky číslo 5 a 24-27.

Následující tabulky znázorňující vypočtené závislosti ukazují, že zvolené proměnné jsou na sobě vzájemně nezávislé. Asymptotická signifikace je ve všech případech vyšší než hladina významnosti 0,05 ($P > \alpha$), tudíž stanovená nulová hypotéza je pravdivá a alternativní hypotéza musí být zamítnuta. Vliv délky pobytu a statutu studenta na prožívání osobní pohody zahraničních studentů se neprokázal. V podstatě byli téměř všichni respondenti se svým pobytem v České republice, se vztahy i s prožívanými pocity štěstí spokojeni stejně.

Tabulka 13 - Chi-Square Tests - statut studenta * celková spokojenost

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,953 ^a	3	,114
Likelihood Ratio	6,106	3	,107
Linear-by-Linear Association	3,984	1	,046
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 14 - Chi-Square Tests - statut studenta * pocity štěstí

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	2,953 ^a	2	,228
Likelihood Ratio	2,918	2	,232
Linear-by-Linear Association	2,733	1	,098
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 15 - Chi-Square Tests - statut studenta * spokojenost se vztahy v ČR

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	13,558 ^a	10	,194
Likelihood Ratio	13,324	10	,206
Linear-by-Linear Association	,331	1	,565
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 16 - Chi-Square Tests - statut studenta * spokojenost s fyzickým stavem

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,601 ^a	3	,659
Likelihood Ratio	2,333	3	,506
Linear-by-Linear Association	,027	1	,870
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Zahraniční studenti se při studiu na českých vysokých školách ocitají ve zcela novém kulturním a sociálním prostředí, odkázáni především sami na sebe. Jejich úkolem je vzdělávání se, avšak prvotně se musí postarat o obstarání základních potřeb, jako je jídlo, ubytování, finance a také o velmi důležité proniknutí do prostředí. Až poté teprve mohou naplnit svůj předem vytyčený cíl. Nenalezený rozdíl ve vnímání subjektivní pohody mezi těmito dvěma skupinami může být způsoben několika důvody. Jedním z nich může být to, že studenti na prezenčním studiu mají více času se adaptovat a integrovat do české společnosti a na vysoké škole, tudíž se pak mohou vyrovnat krátkodobým studentům a po nějaké době se začít věnovat i něčemu jinému než jen studijním povinnostem.

Hypotéza č. 5

Na základě teoretických poznatků z první části práce týkajících se dané problematiky, kdy mnoho autorů tvrdí, že mezi demografickými faktory a subjektivní pohodou neexistuje žádná souvislost a naopak mnoho autorů oponuje, že tyto faktory mohou prožívání osobní pohody ovlivňovat, byla pátá hypotéza stanovena následovně: **Mezi demografickými faktory (věk a pohlaví) a subjektivní pohodou existuje u zahraničních studentů významná souvislost.**

Ke statistickým výpočtům a porovnání těchto závislostí byly zvoleny otázky týkající se osobní pohody – pocity štěstí a celková spokojenost (ot. č. 24 a 27) v porovnání s demografickými faktory – věk a pohlaví (ot. č. 1 a 3). Výpočty byly provedeny i u otázek týkajících se navázaných sociálních vztahů a spokojenosti s fyzickým stavem (ot. č. 25 a 26). Protože byly ale výsledky naprosto stejné jako u výše vybraných otázek, v této práci nejsou zveřejněny. Protože byla asymptotická signifikance ve všech případech vyšší než 0,05 ($P > \alpha$), nebyla prokázána žádná souvislost mezi demografickými faktory a subjektivní pohodou. Nulová hypotéza je tedy přijata a alternativní hypotéza zamítnuta.

Tabulka 17 - Chi-Square Tests – pohlaví * pocity štěstí * celková spokojenost

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	,430 ^a	2	,807
Likelihood Ratio	,430	2	,807
Linear-by-Linear Association	,359	1	,549
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 18 - Chi-Square Tests – věk * pocity štěstí * celková spokojenost

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,464 ^a	8	,707
Likelihood Ratio	5,675	8	,684
Linear-by-Linear Association	,108	1	,743
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Hypotéza č. 6

Na základě vlastních zkušeností autorky a rozhovorů se zahraničními studenty, kdy si velmi často stěžují na vlastní neznalost českého jazyka a na české obyvatelstvo, které prý nehovoří anglicky a cizince kvůli jazykové bariéře diskriminuje, byla šestá hypotéza stanovena následovně: **Jazyková bariéra má vliv na vnímání diskriminace cizinců v ČR a na jejich celkovou spokojenost.**

K testování pravdivosti této hypotézy byly použity odpovědi na otázky týkající se nejen jazyka před příjezdem, běžné komunikace v průběhu studia a vlastní diskriminace

(ot. č. 33-35), ale také otázky hodnotící subjektivní pohodu zahraničních studentů (ot. č. 24 a 27).

Přestože diskriminaci znalost jazyka ovlivňuje, statisticky se hypotéza číslo šest o závislosti jazykové bariéry, diskriminaci a prožívání osobní pohody nepotvrdila. Pearsonova Chi-Square hodnota byla ve všech zkoumaných případech vyšší než koeficient 0,05 ($P > \alpha$). Jazyková bariéra je zahraničními studenty vnímána jako problém, ale nemají pocit, že by kvůli tomu byli více diskriminováni nebo že by to snad mělo vliv na jejich prožívání subjektivní pohody. Je tedy možné říci, že ani se zvyšováním jazykové úrovně diskriminace zahraničních studentů neklesá.

Tabulka 19 - Chi-Square Tests – čeština před příjezdem * diskriminace (jazyková)

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,315a	6	,157
Likelihood Ratio	6,874	6	,333
Linear-by-Linear Association	2,146	1	,143
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 20 - Chi-Square Tests – problémy s komunikací * diskriminace (jazyková)

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,392a	9	,596
Likelihood Ratio	7,921	9	,542
Linear-by-Linear Association	1,657	1	,198
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 21 - Chi-Square Tests – problémy s komunikací * pocity štěstí * celková spokojenost

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,651a	9	,014
Likelihood Ratio	17,068	9	,048
Linear-by-Linear Association	5,372	1	,020
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

*Tabulka 22 - Chi-Square Tests – čeština před příjezdem * pocity štěstí * celková spokojenost*

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,315a	6	,157
Likelihood Ratio	6,874	6	,333
Linear-by-Linear Association	2,146	1	,143
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Na konci dotazníku měli studenti možnost přidat libovolný komentář nebo připomínku. V několika případech se tam objevila stížnost na jazykovou bariéru a neochotu českých občanů komunikovat s cizinci. Zároveň byla velká většina cizinců překvapena neznalostí angličtiny u většiny úředníků, konkrétně na cizinecké policii a odboru azylové a migrační politiky. Kde jinde by měli úředníci ovládat cizí jazyk, když ne na těchto úradech jednajících s cizinci každý den? Zahraniční studenti zároveň tvrdí, a bohužel mají pravdu, že jednání s úředníky je velice nepříjemné, protože často vyložené nechtějí rozumět, a to ani v případě, že se cizinec snaží komunikovat v českém jazyce.

5. Výsledky a diskuse

5.1 Zhodnocení výsledků

Cílem diplomové práce bylo důkladné zmapování schopnosti zahraničních studentů začlenit se do české společnosti a s tím spojené prožívání osobní pohody. V této části jsou na základě testovaných hypotéz stručně zodpovězeny výzkumné otázky a zhodnoceno statistické zpracování výsledků výzkumu.

První výzkumná otázka se týkala vztahu země původu a schopnosti integrace a zněla následovně: **Existuje vztah mezi zemí původu a schopností se integrovat do cizí kultury?** Testováním první nulové a alternativní hypotézy byl prokázán vztah mezi zemí původu a schopností se integrovat do cizí kultury. Z výzkumu bylo zjištěno, že studenti z evropských zemí se integrují a adaptují do české kultury snáz než studenti z Asie nebo Afriky. Přestože ve výsledcích byla překvapivá odpověď šesti studentů, kteří se cítili sociálně izolovaní, ve všech dalších otázkách uspěli Evropané lépe. Tento výkyv v odpovědích na otázku sociální izolace mohl být způsoben osobnostními rysy studentů,

kdy se do společnosti začlenit nechtěli – i tací studenti na výměnné pobyty jezdí, nebo to mohlo být způsobeno nepochopením otázky a významu termínu sociální izolace, ačkoliv byl v dotazníku vysvětlen.

Je zřejmé, že když se mezi majoritní českou společností objeví Ital, Francouz, Němec nebo Švéd, nemusí být touto společností vůbec zaznamenán. Je tu tedy menší pravděpodobnost diskriminace a jiných xenofobních náznaků. Stejně tak kulturní rozdíly mezi evropskými zeměmi nejsou nijak výrazné. Ano, země se liší jazykem, gastronomií i podnebím, ale stále jsou to menší rozdíly, než mezi zeměmi asijskými nebo africkými. V dnešním globalizovaném světě a téměř neomezenými možnostmi internetu je pro asijské nebo africké studenty jednodušší si zjistit informace o nové zemi a na pobyt v nové kultuře se předem připravit. Na počasí a rozdílnou chuť jídla se však na dálku připravit nelze, proto je zde pravděpodobnost prožití kulturního šoku vyšší. Všechny tyto faktory tak činí integraci a proces adaptace snazší pro studenty z evropských zemí.

Druhá výzkumná otázka zněla následovně: **Je míra integrace a adaptace zahraničních studentů ovlivněna velikostí univerzity a místem, kde se nachází?** Alternativní hypotéza, jejíž testování mělo za úkol odpovědět na tuto otázku, byla zamítnuta. Faktory jako velikost univerzity, její umístění a rozdílné fungování nemají na integraci a adaptaci zahraničních studentů vliv. Na základě podrobných výpočtů a výsledků průzkumu lze říci, že studenti se potýkají se stejnými problémy na obou univerzitách. Jak bylo ale již řečeno dříve, toto vnímání může být na obou univerzitách ovlivněno působením studentských organizací, které studenty ihned po jejich příjezdu provedou nejen po univerzitě, ale i po městě, ukážou jim důležitá místa, která by mohli studenti později potřebovat. Je tedy otázkou, zda by výsledky byly jiné například na univerzitě, kde nefunguje studentská organizace ESN Buddy System a studenti by se museli jak ve škole, tak ve městě zorientovat úplně sami. K tomu by bylo potřeba tento výzkum rozšířit na další české vysoké školy.

Odpověď na třetí výzkumnou otázku, která zní: **Kdo zahraničním studentům nejvíce pomáhá při jejich integraci a adaptaci na české univerzitě a zlepšuje tak jejich prožívání osobní pohody?**, už autorka tušila před zpracováním této práce. Jak ale bylo zjištěno již u první hypotézy, ne vždy studenti přiznají při osobním rozhovoru vše tak, jak to pak uvedou anonymně. Proto bylo potřeba zjistit a statisticky potvrdit, zda je alternativní hypotéza číslo tři opravdu pravdivá.

Po výpočtech a statistickém zpracování se tato alternativní hypotéza skutečně potvrdila a odpovědí na výzkumnou otázku tak je, že nejvíce k prožívání osobní pohody zahraničních studentů přispívají studentské organizace ESN Buddy System. Stejně jako u předchozí výzkumné otázky by se ale dalo dále zjišťovat, jak je to u univerzity, kde tyto organizace nepůsobí. Využívají zahraniční studenti služby neziskových nevládních organizací? Platí za služby komerčním agenturám, které na jejich snaze se co nejlépe začlenit vydělávají peníze? Nebo se snaží si se vším poradit sami? Jaký vliv by toto samostatné snažení mělo na prožívání subjektivní pohody? To jsou otázky, na které by mohl hledat odpovědi další podrobnější výzkum.

Čtvrtá výzkumná otázka zjišťuje, zda **Existuje vztah mezi prožíváním subjektivní pohody a délkou pobytu v cizí zemi?** Na základě odpovědí výzkumného souboru byla statistickým výpočtem souvislost mezi délkou studia a prožíváním osobní pohody vyvrácena a alternativní hypotéza zamítnuta. Autorka se domnívala, že studenti, kteří jsou na krátkodobém výměnném pobytu, jsou méně ve stresu, více si užívají život mimo univerzitu a mají o něco lepší podmínky než studenti prezenčního studia. V praxi totiž vidí, že krátkodobí studenti více cestují a mají jiné možnosti trávení volného času než prezenční studenti. Dle výsledků výzkumu si ale prezenční studenti tyto záležitosti vynahrazují jinak a na jejich subjektivní pohodu to nemá vliv. Respektive to, jak jsou studenti v České republice dlouho nebo jaký mají statut, nemá na prožívání jejich osobní pohody vliv. V dalším výzkumu by se pak podrobně mohlo zjišťovat, jak studenti tráví volný čas a co dělají pro to, aby se sami cítili v pohodě.

Pátá výzkumná otázka zní: **Jaká je u zahraničních studentů souvislost mezi vybranými demografickými faktory (věk a pohlaví) a subjektivní pohodou?** Odpověď na tuto otázku by mohla znít velmi jednoduše: žádná. Alternativní hypotéza testující souvislosti mezi demografickými faktory a osobní pohodou byla zamítnuta. Nulová hypotéza je přijata za pravdivou což znamená, že mezi uvedenými proměnnými statisticky žádná souvislost není. V teoretické části je uvedeno několik názorů, kdy například Blatný (2010) tvrdí, že demografické faktory jako jsou věk nebo pohlaví na subjektivní pohodu vliv mají. Naopak Dosedlová a kol. (2008) oponují, že subjective well-being je ovlivňován mnoha jinými faktory, ale těmi demografickými nikoliv. V tomto případě se tato práce na základě výsledků výzkumu přiklání na stranu Dosedlové a kol. Ke zjištění proč tomu tak je, případně k ověření správnosti výsledků, by bylo zapotřebí

provést podrobnější výzkum, který by se mohl věnovat více demografickým faktorům najednou. K tomu by ale bylo potřeba více respondentů, komplexnější metody sběru dat, více času apod.

Poslední výzkumná otázka zní: **Ovlivňuje znalost jazyka diskriminaci a vnímání osobní pohody zahraničních studentů?** Souvislost mezi znalostí jazyka a diskriminací nebyla prokázána. Ze zkušeností autorky a z dalších připomínek v dotazníku je však zřejmé, že neznalost jazyka studenty často trápí. Někteří, většinou prezenční, studenti se tak často snaží český jazyk naučit. Zahraniční studenti nemají ani tak pocit, že by jejich neznalost jazyka nějak podněcovala diskriminaci, spíš je trápí, že na místech, kde se očekává znalost cizího jazyka, se většinou nedomluví. Většina studentů zdůrazňuje, že nemají problém se domluvit na univerzitě nebo mezi svými vrstevníky a že ani neočekávají, že by starší lidé na ulici mluvili anglicky, ale na úřadech, obzvláště na cizinecké policii by to očekávali a jsou velmi zklamaní, že to tak není.

5.2 Diskuse

Předkládaná práce by mohla mít kvůli svému rozsahu a obsáhlosti daného tématu několik limitů, které by mohly být zdrojem potenciačních chyb a zkreslení. Při interpretaci výsledků tedy nemůžeme zobecnit vztah osobní pohody a vybraných proměnných na všechny zahraniční studenty v České republice.

Dotazník, který byl sestaven dle potřeb výzkumu lze hodnotit jako vyhovující. Byly získány veškeré požadované informace a díky možnosti komentářů v závěru i poznatky navíc. Otázky, které nebyly nakonec použity přímo k testování hypotéz, posloužily k podložení zkoumaných faktů a detailní analýze zkoumané problematiky.

Ačkoliv výzkum a statistické zpracování výsledků potvrdili pouze dvě hypotézy ze šesti, nelze to považovat za neúspěch. Hypotézy byly autorkou stanoveny nejen na základě získaných teoretických poznatků, ale především dle jejich osobních zkušeností a předpokladů. I hypotézy, které se nepotvrdily, ale přinesly nové poznatky a dají se použít jako výchozí bod pro další výzkumy.

Jednou z možných příčin, která by mohla zkreslit výsledky studie, je samotný výzkumný soubor a jeho specifika. Odpovědi v dotazníku mohou být ovlivněny nejen situačními podmínkami, ale také aktuální náladou respondentů a časovým odstupem od jejich pobytu v ČR. Přece jen někteří studenti vyplňovali dotazník několik let po jejich

návratu do rodné vlasti. Dá se předpokládat, že při špatném rozpoložení respondenti hodnotili svou subjektivní pohodu hůře, zatímco s odstupem času měli tendenci vše hodnotit pozitivněji.

Další možností by mohla být chyba autorky při nepřesné formulaci hypotéz nebo špatném výběru otázek pro statistické zpracování. Výpočty a vyhodnocení byly provedeny ve statistickém programu, kde by k chybě dojít nemělo.

Ačkoliv měla práce původně porovnat výsledky dvou rozdílných univerzit, po sečtení a vyhodnocení výsledků a ověření daných hypotéz byly u obou skupin zjištěny výsledky téměř stejné. Tato skutečnost mohla být ovlivněna hned několika příčinami. Přestože se obě univerzity nacházejí v jiných městech a samy od sebe se také v mnohém liší, obě skupiny respondentů jsou ve finále ovlivňovány stejnou kulturou, politikou, zvyky, lidmi a způsobem života. Zároveň na obou univerzitách působí studentské organizace, které jim se začleněním pomáhají. Tyto organizace jsou spojovány pod jednou centrální evropskou organizací, takže přístup, možnosti a způsoby pomoci jsou velmi podobné. Všechny tyto skutečnosti se promítají do životů přijíždějících studentů a jejich procesu integrace a mohly tak být ovlivňujícími okolnostmi shody výsledků.

Ke zjišťování úrovně osobní pohody respondentů byla použita sebeposuzovací metoda. Dosedlová a kol. (2008) uvádějí, že sebeposuzovací škály jsou obecně ohrožené možným zkreslením vyplývajícím ze snahy respondenta působit sociálně žádoucím dojmem, z momentální nálady, předsudků či ze zkreslení vybavovaných vzpomínek. Na druhou stranu pocit osobní pohody a pocit štěstí jsou vysoce subjektivní pocity a proto je použití této metody považováno za nejlepší volbu. Šolcová a Kebza (2005) k otázce validity uvádějí, že momentální nálada jedince sice ovlivňuje celkovou subjektivní pohodu, ale tyto výkyvy prý neohrožují validitu subjektivního posouzení osobní pohody.

Jak je patrné z odpovědí na výzkumné otázky, provedené šetření popsané v této práci přineslo několik výsledků, kterým by bylo zajímavé se věnovat v některém z dalších výzkumů. Některé z nich zároveň nejsou v souladu s tím, co tvrdí odborníci z této oblasti, ani s osobními zkušenostmi autorky. Pro dosažení vyšší validity této studie by bylo dobré výzkum zopakovat, a to buď u stejného výzkumného vzorku, nebo využít jinou, větší skupinu respondentů.

5.3 Doporučení (nejen) pro zahraniční studenty

Jedním z cílů diplomové práce je poskytnout zahraničním studentům na základě zhodnocení výsledků výzkumné sondy doporučení, která by mohla přispět k efektivní integraci a adaptaci a s nimi spojenému prožívání subjektivní pohody. Protože je však diplomová práce v češtině, budou zmíněná doporučení směřována i koordinátorkám pro zahraniční styky a studentským organizacím starajícím se o zahraniční studenty, dále českým studentům, kteří se chystají studovat někde za hranicemi své vlasti a především každému z nás. Proč? Protože ačkoliv od převratných změn, které se udály v České republice po roce 1989, už uběhlo více než dvacet let, stále se u nás objevuje strach z cizinců, strach z neznámého, strach z někoho, kdo vypadá jinak než my. Tyto obavy můžeme snížit či je úplně rozptýlit jen tehdy, když se o tom, koho se bojíme, dozvíme co nejvíce konkrétních informací.

Jak bylo již řečeno v teoretické části práce, integrace není možná bez spoluúčasti majoritní společnosti. Bohužel současná situace a vnímání cizinců českou společností v podstatě neumožňují příchozím cizincům plnohodnotnou integraci. V České republice je tedy potřeba vzhledem k poznávání a respektování odlišných kultur obyvatele interkulturně vzdělávat a vychovávat. Je třeba změnit nedůvěru domácích obyvatel vůči cizincům. Proto by se měla multikulturní výchova zavést jako samostatný předmět do osnov základních škol. Dospělá populace by pak měla být vzdělávána různými projekty podporujícími zvýšení informovanosti v otázkách migrace a integrace, prevenci intolerance, rasismu, xenofobie a diskriminace. Je třeba dbát na rozvoj interkulturní senzitivity, vnímavosti, otevřenosti, empatie a sebereflexe.

Dalším doporučením je rozsáhlejší pozitivní medializace, vzhledem k tomu, že masová média mohou velmi významně ovlivňovat postoje společnosti. V dnešní době je to právě naopak. Média ukazují pouze ty špatné události a lidé, kteří o této problematice nemají podrobné informace, se pak přibližují xenofobnímu chování ještě více.

Výjezd do zahraničí je spjat se spoustou překážek, které mohou ve výsledku celou cestu negativně ovlivnit. Lidé, kteří migrují do jiných oblastí světa, si častokrát neuvědomují, co vše taková cesta obnáší. Proto je důležité se na tuto cestu předem dobře připravit. Do ČR přichází poměrně velké množství těch, kterým vedle znalostí českého jazyka schází nejzákladnější informace o způsobu života v novém prostředí, kulturních rozdílech, zvycích, právním systému, a také možnosti využívat poradenských služeb.

Zahraniční vysokoškolští studenti by si tedy měli předem zjistit nejen informace o univerzitě, studiu a městě, ve kterém se chystají strávit část svého života, ale především také o kulturních zvycích a rozdílech, odlišnostech v zákonech a všem, co by jim při pobytu v nové zemi mohlo způsobit problém.

Po příjezdu do nové země by se měli studenti snažit co nejrychleji a nejjednodušeji integrovat. To znamená nebát se místních lidí, komunikovat se spolužáky, začlenit se do kolektivu, účastnit se různých akcí, neodmítat pomoc a především se nebát o pomoc požádat. Aby si udrželi nebo zvýšili svůj pocit osobní pohody, měli by se na studia poctivě připravovat, komunikovat nejen s vyučujícími, ale i se spolužáky a snažit se vyhnout stresu v podobě plnění termínů na poslední chvíli apod. Zároveň by měli zahraniční studenti dbát na zvyšování nejen psychické, ale i fyzické odolnosti, věnovat se zdravému způsobu života, utváření a posilování pozitivních vztahů, sebevýchově v oblasti hodnot a tím dosáhnout zvyšování pocitu osobní pohody.

Doporučení pro zahraniční koordinátory pak je, aby se studentům snažily jejich příjezd a integraci do české společnosti co nejvíce usnadnit. To je možné především včasným poskytnutím detailních informací nejen o univerzitě, o studiu a předmětech, ale také o ubytování, potřebné administrativě a dalších postupech, které přijíždějící studenty čekají. Dále je potřeba je podporovat a motivovat i během studia, odpovídat jim včas na dotazy a snažit se jim integraci ulehčit alespoň na místní univerzitě. I to bude mít na jejich prožívání osobní pohody významný vliv.

6. Závěr

Vysokoškolské vzdělání je v dnešní společnosti diplomů považováno za velmi důležité. Při poptávce po nových zaměstnancích již však nejde pouze o diplom a praktické zkušenosti získané během studií, ale čím dál tím větší důraz je kladen na studijní zkušenosti ze zahraničí. Výměnné pobyty nebo studium celého programu v cizině se tak dostávají do popředí zájmu nejen českých studentů, ale studentů po celém světě. I Česká republika se svou víceméně stabilní politicko-ekonomickou situací, bohatou nabídkou studijních programů a především dostupnou cenovou hladinou nejen školného, ale i životních výdajů, stala v posledních letech lákavou destinací pro mnoho cizinců. Přítomnost zahraničních studentů se tak stává novým fenoménem i v českém vysokém

školství. Vedle pozitivních dopadů na internacionalizaci akademického prostředí, která je mimo jiné vysoce ceněna, je ale potřeba brát v úvahu i důsledky, které tento jev provázejí. Nově příchozí s sebou nesou rodný jazyk, svoje specifické tradice, zvyky, obyčeje, náboženství a různé způsoby chování a návyků, které se mnohdy mohou lišit od těch v hostitelské zemi.

Přijímání migrantů vyspělejšími státy je v dnešní době motivováno především snahou nahradit úbytek obyvatelstva v produktivním věku. Zintenzivňující se mobilita však představuje i hrozbu pro stabilitu a bezpečnost států, vyplývající mimo jiné i z tradiční představy o nedotknutelnosti západních demokratických institucí. Předpokladem pro zvládnání důsledků mezinárodní migrace je integrace přistěhovalců do majoritní společnosti a postupná harmonizace společenských vztahů. Česká společnost však stále patří k etnicky nejhomogennějším a schází jí pozitivní přístup k multikulturnímu soužití. Současná situace a vnímání cizinců českou společností v podstatě neumožňují příchozím cizincům plnohodnotnou integraci. Proto je třeba změnit nedůvěru domácích obyvatel vůči cizincům a vést je k pochopení a respektování sociokulturní rozmanitosti, k porozumění různým způsobům života, myšlení a vnímání světa.

Tato diplomová práce se zabývala právě zahraničními studenty, a to konkrétně na dvou vybraných českých univerzitách, jejich schopností integrace a adaptace v České republice a tím, jak při svých studiích v hostitelské zemi prožívají pocity osobní pohody. Právě osobní pohoda je spojena nejen s pocity štěstí a radosti, ale i s určitou úctou k životu a její pozitivní účinky mohou ovlivnit všechny směry lidského života, v tomto případě studijní výsledky cizinců a začlenění v hostitelské zemi. Jedinci s vyšší mírou osobní pohody jsou zdravější, více produktivní a flexibilní, mívají silnější imunitní systém, více sportují a snaží se žít zdravým životním stylem, což je v nové zemi, na nové škole, v nové společnosti zajisté příhodné.

Cílem práce bylo důkladné teoretické zmapování této problematiky a praktické ověření vztahů, závislostí a faktorů, které mají na osobní pohodu zahraničních studentů vliv. K naplnění vytyčeného cíle posloužilo získání odpovědí na šest výzkumných otázek, ke kterým se vázalo šest výzkumných hypotéz. Ty byly v rámci práce testovány a na jejich základě byla integrace, adaptace a osobní pohoda zahraničních studentů blíže zkoumána.

Konkrétně testování hypotéz potvrdilo vztah mezi zemí původu a schopností se integrovat do cizí kultury. Z výsledků vyplynulo, že studenti z evropských zemí

se integrují a adaptují do české společnosti snáze než studenti z Asie nebo Afriky. Zároveň byl potvrzen statisticky významný vliv mezi osobní pohodou zahraničních studentů a působením studentských organizací ESN Buddy System.

Naopak faktory jako jsou velikost univerzity, její umístění a rozdílné fungování nemají dle statistického testování na integraci a adaptaci zahraničních studentů vliv. Na základě podrobných výpočtů a výsledků průzkumu lze říci, že studenti se potýkají na obou univerzitách se stejnými problémy. Stejně tak byly vyvráceny i souvislosti mezi prožíváním osobní pohody a délkou studia nebo demografickými faktory (věk a pohlaví). Ani souvislost mezi znalostí jazyka a diskriminací zahraničních studentů na dvou vybraných univerzitách nebyla v empirickém výzkumu potvrzena.

Výzkumná sonda ukázala několik zjištění, která stojí za pozornost a mohla by být podnětem k dalšímu výzkumu. Mezi největší překážky na cestě k úspěšné integraci patří uzavřenost české společnosti vůči cizincům. Nekompetentní úředníci, nepomáhající úřady, spíše restriktivní imigrační politika a nedokonalé zákony cizinecké agendy jsou vnímány jako podstatné překážky. Detailně jsou tato zjištění popsána v kapitole č. 5 *Výsledky a diskuse*, kde je patrné, že práce splnila svůj prvotní úkol prozkoumání faktorů ovlivňujících úspěšnou integraci a prožívání osobní pohody zahraničních studentů.

7. Seznam použitých zdrojů

- BADE, Klaus J. *Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 497 s. Utváření Evropy. ISBN 80-710-6559-5.
- BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. 2. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 347 s. Politologická řada. ISBN 80-732-5020-9.
- BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.
- BLATNÝ, Marek a kol. *Psychosociální souvislosti osobní pohody*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 109 s. ISBN 80-866-3335-7.
- BLATNÝ, Marek. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 301 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3434-7.
- BOUČKOVÁ, Jana a kol. *Základy marketingu*. Praha: Oeconomica, 2007. 220 s. ISBN 978-80-245-1169-6.
- COSTA, Paul. T. Jr. and Robert R. McCRAE. *Influence of extraversion and neuroticism on subjective well-being: Happy and unhappy people*. Journal of Personality and Social Psychology, 1980, 38, 668-678.
- CSIKSZENTMIHALYI, Mihaly. *Creativity: the psychology of discovery and invention*. First Harper Perennial Modern Classics edition. New York: Harper Perennial Modern Classics, 2013. ISBN 9780062283252.
- DIENER, Ed et al. *Subjective well being: Three decades of progress*. Psychological Bulletin, 1999, 125, 276-302.
- DIENER, Ed. *Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index*. American Psychologist, 2000, 55, 34-43.
- DIENER, Ed a Eunkook M SUH. *Culture and subjective well-being*. Cambridge, Mass.: MIT Press, c2000, viii, 355 p. ISBN 0262041820.
- DIENER, Ed, R. E. LUCAS and L. OISHI (2002). *Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction*. In SNYDER, C a Shane J LOPEZ. *Handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press, 2002, xviii, 829 p. ISBN 0195135334.

- DIENER, Ed. and Robert BISWAS-DIENER. (2011): *Happiness: unlocking the mysteries of psychological wealth*. 1st pub. Malden: Blackwell, 2008, xiv, 290 s. ISBN 978-1-4051-4661-6.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum. 2009. 372s. ISBN 978-80-246-0139-7.
- DOSEDLOVÁ, Jaroslava a kol. *Předpoklady zdraví a životní spokojenosti*. 1. vyd. Brno: MSD, 2008, 141 s. ISBN 978-80-7392-010-4.
- FURNHAM, Adrian. *The psychology of behaviour at work: the individual in the organization*. 2nd ed. Hove: Psychology Press, 2005, 15, 821 s. ISBN 18-416-9504-1.
- GEIST, Bohumil, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Psychologický slovník: rozvoj interkulturní senzitivity*. 2. vyd. Praha: Vodnář, 2000, 425 s. Psyché (Grada). ISBN 80-862-2607-7.
- GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 256 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2798-1.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 774 s. ISBN 978-807-3675-691.
- HEADEY, Bruce and Alexander WEARING. *Personality, life events, and subjective well-being: Toward a dynamic equilibrium model*. Journal of Personality and Social Psychology, 1989, 57, s. 731-739.
- HENDL, Jan. *Přehled statistických metod zpracování dat*. 1. vydání. Praha: Portál, s. r. o., 2004. 576 s. ISBN 80-7178-820-1.
- HOFSTEDE, Geert a Gert Jan HOFSTEDE. *Kultury a organizace: software lidské mysli: spolupráce mezi kulturami a její důležitost pro přežití*. Praha: Linde, 2007, 335 s. ISBN 978-80-86131-70-2.
- HORÁKOVÁ, Milada. *Problémy integrace etnických menšin*. In Sociální politika. 1997, roč. 23, č.1/2. 4-8 s. ISSN 0049-0961.
- HRDLIČKA, Michal, Julián KURIC a Marek BLATNÝ. *Krise středního věku: úskalí a šance*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 167 s. ISBN 80-736-7168-9.
- HUDEČKOVÁ, Helena, Eva KUČEROVÁ a Lukáš KŘÍŽ. *Metodologie sociologického výzkumu pro nesociology: (příručka pro distanční studium)*. Vyd. 1.

Praha: Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze ve vydavatelství Credit, 2001, 116 s. ISBN 978-80-213-0791-9.

- JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
- JIRÁSKOVÁ, Věra a Pavel BARŠA. *Multikulturní výchova: předsudky a stereotypy*. 1. vyd. Praha: Epoque, 2006, 130 s. ISBN 80-870-2731-0.
- KEBZA, Vladimír a Iva ŠOLCOVÁ. (2005) *Koncept osobní pohody (well-being) a jeho psychologické a interdisciplinární souvislosti*. In BLATNÝ, Marek a kol. *Psychosociální souvislosti osobní pohody*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 109 s. ISBN 80-866-3335-7.
- KEYES, Corey. L. M. *The Mental Health Continuum: From Languishing to Flourishing in Life*, *Journal of Health and Social Research*, 2002, Vol. 43, 207-222.
- KIM, Young Yun. *Becoming intercultural: an integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, c2001, 12, 321 s. ISBN 08-039-4488-8.
- KING, Russell, *Atlas lidské migrace*, Translated by Richard Olehla. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. 192 s. ISBN 978-80-204-1706-0.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Pozitivní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 195 s. Psychologie (Portál). ISBN 80-717-8835-X.
- KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006. 204 s. ISBN 80-247-1370-5
- MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 218 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-246-1361-1.
- MORGENSTERNOVÁ, Monika, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Bilingvismus a interkulturní komunikace: člověk na přelomu tisíciletí*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 125 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-7357-678-3.
- MEZŘICKÝ, Václav. *Globalizace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003, 147 s. ISBN 80-717-8748-5.
- PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie - praxe - výzkum*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2001, 211 s. Pedagogika (ISV). ISBN 80-858-6672-2.

- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 3. vyd. Praha: Portál, 2010, 220 s. Psychologie (Portál). ISBN 978-80-7367-709-1.
- PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 294 s. ISBN 978-80-247-3960-1.
- ROLNÝ, Ivo a Lubor LACINA. *Globalizace, etika, ekonomika*. 2., rozš. vyd. Ve Věrovanech: Jan Piszkiwicz, 2004, 298 s. ISBN 80-86768-04-x.
- RYFF, Carol. D. and Corey L. M. KEYES, *The structure of psychological well-being revisited*. Journal of Personality and Social Psychology, 1995, 69, s. 719-727.
- ŘEHULKOVÁ, Oliva a kol. *The quality of life in the contexts [of] health and illness*. Brno: MSD, 2008, 162 s. ISBN 978-80-7392-073-9.
- ŘEZANKOVÁ, Hana. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2010. 217 s. ISBN 978-80-7431- 019-5.
- SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. *Migrace a kulturní konflikty*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2011, 322 s. ISBN 978-80-87284-07-0.
- SLEZÁČKOVÁ, Alena. *Průvodce pozitivní psychologií: nové přístupy, aktuální poznatky, praktické aplikace*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 304 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3507-8.
- SNYDER, Charles and Shane J. LOPEZ. *Handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press, 2002, xviii, 829 s. ISBN 01-951-3533-4.
- SOUKUP, Václav, Lenka ŠULOVÁ a Lucie SCHOLL. *Dějiny antropologie: (encyklopedický přehled dějin fyzické antropologie, paleoantropologie, sociální a kulturní antropologie)*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2004, 667 s., Psyché (Grada). ISBN 80-246-0337-3.
- STRÁDALOVÁ, Jarmila a Květa KUBÁTOVÁ. *Vybrané kapitoly ze statistiky I*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 250 s. ISBN 80-7184-493-4.
- ŠÍŠKOVÁ, Tatiana (ed.). *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-717-8648-9.
- ŠÍŠKOVÁ, Tatiana. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-80-7367-182-2.

- ŠOLCOVÁ, Iva a Václav KEBZA, (2005). *Osobní pohoda: determinující faktory u české dospělé populace*. In BLATNÝ, Marek, et al. Psychosociální souvislosti osobní pohody. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 109 s. ISBN 80-866-3335-7.
- TROUSIL, Michal a Veronika JAŠÍKOVÁ. *Úvod do tvorby odborných prací*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudemaus [i.e. Gaudeamus], 2014, 154 s. ISBN 978-80-7435-380-2.
- VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Aplikovaná sociální psychologie: [člověk a sociální instituce]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 383 s. ISBN 80-717-8269-6.
- WARD, Coleen and Stephen BOCHNER. *The psychology of culture shock*. 2nd ed. Hove, East Sussex: Routledge, 2001. ISBN 02-039-9225-3.

Internetové zdroje

- Asociace pro mezinárodní otázky. *Migrace*. 2009. [online]. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.studentsummit.cz/data/1258974713944BGR_CSD_Migrace.pdf>
- BALAŽ, Vladimír. Migrácia študentov v Európe: súťaž o ľudský kapitál [online]. In: *Sociológia*. 42/2010, č. 4 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <<https://www.sav.sk/journals/uploads/05130907Balaz%20OK.pdf>>
- BERRY, John W. Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations* [online]. 2005, [cit. 2015-06-05]. Dostupné z: <<http://sites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic551691.files/Berry.pdf>>
- BLACK, J. Stewart, and Mark MENDENHALL. *The U-Curve Adjustment Hypothesis Revisited: A Review and Theoretical Framework*. *Journal of International Business Studies*, (Impact Factor: 3.56). 06/1991. 22, 225–247. [cit. 2015-11-24]. Dostupné z: <http://www.researchgate.net/publication/5222549_The_U-Curve_Adjustment_Hypothesis_Revisited_A_Review_and_Theoretical_Framework>
- BRICKMAN, Philip, Dan COATES a Ronnie JANOFF-BULMAN. Lottery Winners and Accident Victims: Is Happiness Relative? *Journal of Personality and Social Psychology* [online]. 1978, 36(8): 917-927 [cit. 2015-06-16]. Dostupné z: <http://pages.ucsd.edu/~nchristenfeld/Happiness_Readings_files/Class%203%20-%20Brickman%201978.pdf>
- *Cizinci: Počet cizinců* [online]. 2014. [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>>

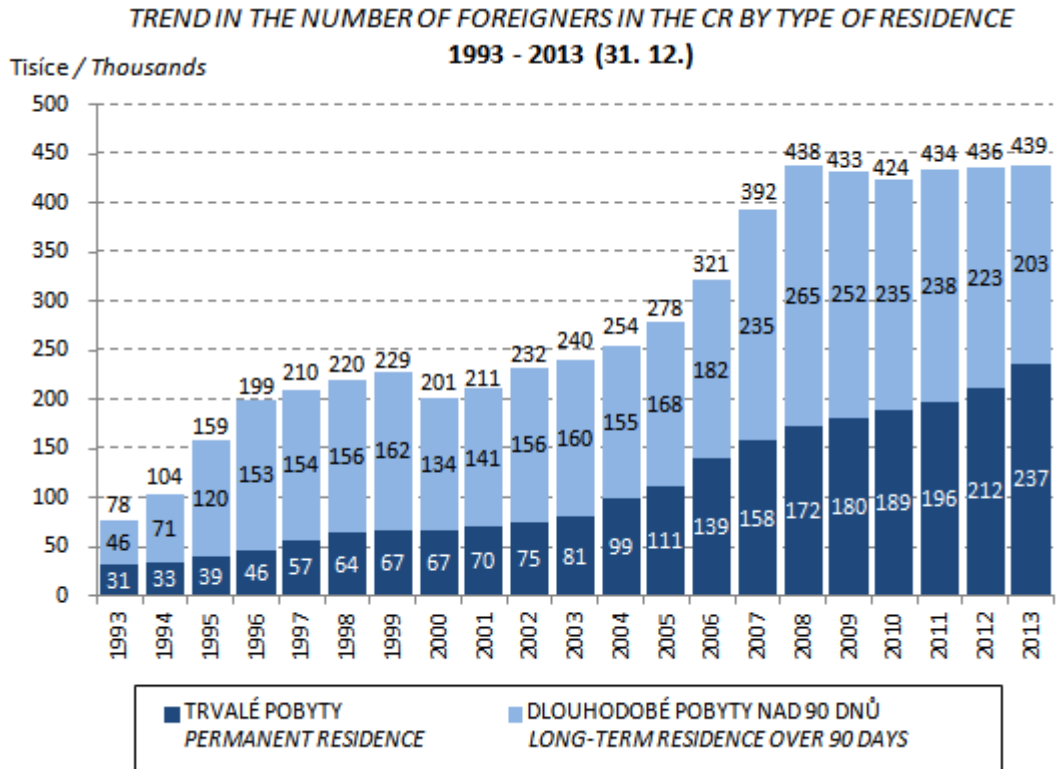
- ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách*. [online]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/zakon-c-111-1998-sb-o-vysokych-skolach-text-se-zpracovanymi>>
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)* [online]. [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_vzdelani_cz_isc-ed_2011>
- ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA. *Informační brožura*. [online]. 2014. [cit. 2015-09-01]. Dostupné z: <<http://www.czu.cz/cs/?r=5400>>
- DRBOHLAV, Dušan. *Mezinárodní migrace obyvatelstva – pohyb i pobyt*. [online]. 2001. [cit. 2015-05-18]. Dostupné z: <<http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/mezinarodni-migrace-obyvatelstva-pohyb-i-pobyt>>
- EVROPSKÁ UNIE. *Maastrichtská smlouva o Evropské unii* [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:xy0026>>
- HŘEBÍČKOVÁ, Martina, BLATNÝ, Marek a Martin JELÍNEK. Osobnost jako prediktor osobní pohody v dospělosti. 2010. [online]. *Československá psychologie*, 54, [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://psu-brno.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/humansci/psu-brno/people-contacts/cv/hrebickova/pdf/33_full_text_Cs_Psychologie_well_being_10.pdf>
- KLEŇHOVÁ, Michaela. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *České školství v mezinárodním srovnání – stručné seznámení s vybranými ukazateli*. Publikace OECD Education at a Glance [online]. 2014. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/file/34152/>>
- KLEŇHOVÁ, Michaela. *Cizinci v českých školách*. [online]. Týdeník školství 2009, 15, [cit.2015-05-01]. Dostupný z <<http://www.tydenik-skolstvi.cz/archiv-cisel/2009/15/cizinci-v-ceskych-skolach/>>
- *Listina základních práv a svobod (2/1993 Sb.): článek 33* [online]. [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <<http://www.sbirkazakonu.info/listina-zakladnich-prav-a-svobod/kazdy-ma-pravo-na-vzdelani-skolni-docha.html>>
- *Metodika počtu cizinců* [online]. 2015. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>>
- MYERS, David. G. and Ed DIENER. Who is happy? [online]. *Psychological Science*, 1995, 6. [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <<http://www.davidmyers.org/davidmyers/asset>>

s/Who.is.Happy.pdf>

- NÁRODNÍ AGENTURA PRO EVROPSKÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY. *Program Erasmus* [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <<http://www.naep.cz/erasmus>>
- ODBOR AZYLOVÉ A MIGRAČNÍ POLITIKY. *Migrační a azylová politika České republiky: Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky* [online]. [cit. 2015-05-01]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-70144.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>>
- PELCOVÁ, Martina. *Vysoké školství v České republice* [online]. 2010. [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <<http://www.vysokeskoly.cz/clanek/jak-je-to-vlastne-s-temi-vysokymi-skolami?newsletter=rijen2010>>
- SIMONOVÁ, Natalie. *Co vlastně znamená „vzdělání“ aneb stejně mu nikdo neunikne.* [online]. Socioweb, 2006, (7):1-2. ISSN 1214-1720. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/131_socioweb%207-06%20cely.pdf>
- *USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 4. ledna 2012 č. 6: k Postupu při realizaci aktualizované Konceptci integrace cizinců - Společné soužití v roce 2012* [online]. [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11292/23227018/usneseni_vlady_cr_ze_dne_4.1.2012_c._6_k_postupu_pri_realizac.pdf/c46e5da0-4898-4707-b27d-8a89de1c58b9>
- *USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY ze dne 22.ledna 2014 č. 60: o Postupu při realizaci aktualizované Konceptce integrace cizinců - Společné soužití v roce 2014* [online]. 2014. [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/19017/Postup.pdf>>
- UNITED NATIONS. *Number of international migrants rises above 232 million* [online]. 2013. [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <<http://www.un.org/en/development/de/news/population/number-of-international-migrants-rises.html>>
- VOJTKOVÁ, Michaela. *Teorie mezinárodní migrace.* [online]. 20.4.2005. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst>>
- *Zařazení českých vzdělávacích programů do Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)* [online]. [cit. 2015-04-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/zarazeni_ceskych_vzdelavacich_programu_do_klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011.pdf/>

8. Přílohy

Příloha 1 - Vývoj počtu cizinců v České republice podle typu pobytu

Zdroj: *Cizinci: Počet cizinců*

Příloha 2 - Dotazník v českém jazyce

Dobrý den,

jmenuji se Vendula Pourová a studuji na České zemědělské univerzitě v Praze obor Veřejná správa a regionální rozvoj. Pro svou diplomovou práci na téma **Integrace a adaptace zahraničních studentů na vybraných českých univerzitách se zaměřením na subjektivní pohodu** potřebuji znát některé Vaše názory, týkající se začleňování zahraničních studentů na českých vysokých školách a jejich prožívání subjektivní pohody. Proto si Vás dovoluji oslovit a požádat o anonymní vyplnění následujícího dotazníku. Přečtete si prosím pozorně dané výroky a nezdržujte se příliš dlouho jednotlivými odpověďmi. V tomto dotazníku neexistují špatné nebo dobré odpovědi, proto ta odpověď, která Vás napadne jako první, bude ta správná. Pokud již nejste v České republice, zkuste si prosím vzpomenout na své pocity v době, kdy jste tu byli. Vaše informace poslouží jako základ výzkumu této problematiky. Svou diplomovou prací bych chtěla přispět k nalezení dalších možností pomoci cizincům, kteří se rozhodli žít v České republice. Děkuji Vám za Vaši spolupráci, které si velmi vážím. Pokud budete mít zájem seznámit se s výsledky daného výzkumu, kontaktujte mě prosím na emailu vendy.pourova@gmail.com.

1. Jaké je Vaše pohlaví:

- a. Muž
- b. Žena

2. Pocházíte z:

- a. Evropa
- b. Asie
- c. Afrika
- d. Amerika
- e. Austrálie

3. Do jaké věkové skupiny jste v době pobytu v ČR patřili?

- a. 18-21
- b. 22-25
- c. 26-28
- d. 29-31
- e. 32 a více let

4. Na jaké české univerzitě studujete/jste studovali?

- a. Univerzita Hradec Králové
- b. Česká zemědělská univerzita Praha
- c. Jiná, uveďte jaká:

5. Status studenta

- a. Krátkodobý výměnný pobyt
- b. Prezenční studium celého programu

6. Celková délka studia v ČR

- a. Do 6 měsíců
- b. 6 – 12 měsíců
- c. 1-3 roky
- d. 4-7 let
- e. 8 a více let

7. Jaké byly Vaše pocity po příjezdu do České republiky?

- a. Velmi kladné
- b. Spíše kladné
- c. Spíše záporné
- d. Velmi záporné

8. Jaké byly Vaše pocity po roce, případně před odjezdem, pokud zde jste byli na kratší dobu?

- a. Velmi kladné
- b. Spíše kladné
- c. Spíše záporné
- d. Velmi záporné

9. Zvykl/a jste si na život v České republice?

- a. Ano, cítím se zde jako doma.
- b. Téměř ano
- c. Ještě ne
- d. Ne, nikdy si nezvyknu

10. Jsou dle Vašeho názoru výrazné kulturní rozdíly mezi zemí, odkud pocházíte a Českou republikou?.

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

11. Máte pocit, že jste po příjezdu prožil/a kulturní šok?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

12. Měli jste nebo máte pocit sociální izolace?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

13. Setkal/a jste se v ČR s diskriminací ze strany místních obyvatel?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím

- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

14. Máte pocit, že jste se do společnosti již úspěšně začlenil/a?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

15. Máte v úmyslu se do své vlasti vrátit?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím
- e. Již jsem se vrátil/a

16. Bylo lehké se zorientovat na nové univerzitě?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

17. Chovají se k Vám učitelé stejně jako k ostatním studentům?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

18. Měl/a jste někdy nějaký konflikt s některým ze spolužáků?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

19. Máte pocit, že zvládáte studium na nové škole bez problémů?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

20. Bylo lehké se zorientovat a adaptovat v novém městě?

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

21. Pomáhal Vám někdo po příjezdu do ČR s administrativními úkony (ubytování, pojištění, doklady)

- a. Ano – příbuzní
- b. Ano – přátelé
- c. Ano – studentská organizace na místní univerzitě (ESN Buddy System HK, Buddy GO)
- d. Ano – místní koordinátorka pro studium
- e. Ano – agentura, jejíž služby jsem platil/a
- f. Ne – vše jsem si zařídil/a sama
- g. Jiné, prosím uveďte:.....

22. Pomáhal Vám někdo po příjezdu do ČR se seznámit s novým prostředím (univerzita, město, místní zvyky)

- a. Ano – příbuzní
- b. Ano – přátelé
- c. Ano – studentská organizace na místní univerzitě (ESN Buddy System HK, Buddy GO)
- d. Ano – místní koordinátorka pro studium
- e. Ano – agentura, jejíž služby jsem platil/a
- f. Ne – vše jsem si zařídil/a sama
- g. Jiné, prosím uveďte:

23. Pomáhal Vám někdo po příjezdu do ČR se seznámit s dalšími studenty, začlenit se do kulturního života a navazovat nové sociální vztahy?

- a. Ano – příbuzní
- b. Ano – přátelé
- c. Ano – studentská organizace na místní univerzitě (ESN Buddy System HK, Buddy GO)
- d. Ano – místní koordinátorka pro studium
- e. Ano – agentura, jejíž služby jsem platil/a
- f. Ne – vše jsem si zařídil/a sama
- g. Jiné, prosím uveďte:

24. Během pobytu v ČR jsem se většinu času cítil/a šťastně a spokojeně.

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

25. Se vztahy navázanými v ČR jsem spokojen/a.

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

26. Se svým fyzickým stavem a zdravím jsem během pobytu v ČR byl/a spokojen/a.

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

27. Celkově jsem sám/a se sebou byl/a během pobytu v ČR spokojena.

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

28. Co bylo největším problémem po příchodu do České republiky?

Vyberte prosím maximálně tři možnosti.

- a. Jazyk
- b. Kulturní rozdíly, odlišný způsob života a zvyků
- c. Jídlo
- d. Studium a školní povinnosti
- e. Odlišné náboženství
- f. Podnebí
- g. Administrativa a vízová povinnost
- h. Bydlení
- i. Zdravotní problémy
- j. Jiné, prosím uveďte:.....

29. K pocitu osobní pohody nejvíce přispěli:

- a. rodina
- b. přátelé
- c. spolužáci
- d. ESN Buddy System
- e. místní komunita z mé vlasti
- f. koordinátorka pro studium

30. Osobně se považuji za, vyberte jednu možnost z každé dvojice:

- a. Optimistu x Pesimistu
- b. Extroverta x Introverta
- c. Sociálně stabilní osobnost x Neurotika (sociálně labilní osobnost)

31. V České republice se mi přihodila nemilá/tragická událost (autonehoda, vážná nemoc, ztráta blízké osoby apod.), která kompletně změnila můj názor na pobyt zde:

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

32. V České republice jsem zažil/a příjemnou životní událost (svatba, narození dítěte apod.), která kompletně změnila můj názor na pobyt zde:

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

33. Znali jste před příjezdem český jazyk?

- a. Ano, mluvím česky
- b. Ano, pouze základní slovíčka
- c. Ne, vůbec jsem se s jazykem nesetkal/a

34. Měli jste problémy s běžnou komunikací (ve společnosti, s úřady):

- a. Ano, neuměl/a jsem česky a anglicky mi nikdo nerozuměl
- b. V češtině ano, ale anglicky jsem se vždy s každým domluvil/a
- c. Spíše ne. Uměl/a jsem něco málo česky a zbytek komunikace probíhal v angličtině
- d. Vůbec ne. Vždy jsem se česky nebo anglicky s každým domluvil/a.

35. Setkal/a jsem se s diskriminačním a odmítavým přístupem z důvodu jazykové bariery.

- a. Souhlasím
- b. Spíše souhlasím
- c. Spíše nesouhlasím
- d. Nesouhlasím

36. Pokud máte nějaké připomínky, komentáře nebo byste rádi něco doplnili, budu potěšena.

.....
Ještě jednou děkuji za Váš čas.

Příloha 3 - Dotazník v anglickém jazyce

Dear students,

my name is Vendula Pourova and I m a second year student of a Master Degree Program in Public Administration and Regional Development at the Czech Univerzity of Life Sciences in Prague. The topic of my thesis is **Integration and adaptation of foreign students at selected Czech universities with focus on subjective well-being** and I would like to know your opinion about this topic. I also work as international coordinator at the University of Hradec Kralove and this research might help to the future international students coming to the Czech Republic. Please fill this questionnaire in with the most accurate information. Anonymity was put into consideration while designing this questionnaire and the information provided will be treated confidentially and will only be used towards achieving the aims of the thesis and for research purposes.

Please, read the statements carefully and do not take too long over individual questions; there are no “right” or “wrong” answers. The first answer that comes into your mind is probably the right one for you. If you are not in the Czech Republic anymore, please, try to remember your feelings and answers from the time you were here. Thank you for your time. I really appreciate your help. If you would like to get the results of this research, you can contact me at vendy.pourova@gmail.com.

1. Your gender is:

- a. Male
- b. Female

2. You originally come from:

- a. Europe
- b. Asia
- c. Africa
- d. America
- e. Australia

3. To what age group did you belong to during your stay in the Czech Republic?

- a. 18-21
- b. 22-25
- c. 26-28
- d. 29-31
- e. 32 and older

4. What Czech University are/were you enrolled in?

- a. University of Hradec Kralove
- b. Czech University of Life Sciences Prague
- c. Others- please, write the name.....

5. Student status
 - a. Short-term study exchange
 - b. Fulltime student of the whole program

6. For how long have you studied/did you study in the Czech Republic?
 - a. Less than 6 months
 - b. 6-12 months
 - c. 1-3 years
 - d. 4-7 years
 - e. 8 and more years

7. Your feelings after your arrival in the Czech Republic were:
 - a. Very positive
 - b. Rather positive
 - c. Rather negative
 - d. Very negative

8. What were your feelings after one year spent in the Czech Republic or right before your departure in case you were here for a shorter period of time?
 - a. Very positive
 - b. Rather positive
 - c. Rather negative
 - d. Very negative

9. Have you ever get used to the life in the Czech Republic?
 - a. Yes, I feel like at home here.
 - b. Almost yes.
 - c. Not yet.
 - d. I wil never get used to it.

10. In your opinion are there significant culture differences between your home country and the Czech Republic?
 - a. Strongly agree
 - b. Rather agree
 - c. Rather disagree
 - d. Strongly disagree

11. Do you feel like you experienced a culture shock after your arrival to the Czech Republic?
(Culture shock might include: information overload, language barrier, generation gap, technology gap, homesickness, boredom – you might feel angry, alone, confused, have a bad sleep, have troubles with food etc.)
 - a. Strongly agree
 - b. Rather agree
 - c. Rather disagree
 - d. Strongly disagree

12. Did/do you feel socially isolated?

(Socially isolated means that you dont have enough contacts with other people, you experience the feelings of loneliness, fear of others, or negative self-esteem)

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

13. Have you ever experienced any signs of discrimination from Czech people?

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

14. Do you think you have integrated in the Czech society successfully?

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

15. Are you planning to return to your home country?

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree
- e. I have returned already

16. Was it easy to find your way around and get to know the rules of your new university?

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

17. Do the teachers treat you the same as the other students?

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

18. Have you ever had any conflict with any of your classmates?

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

19. Do you feel like you manage your studies without any troubles at the Czech university?

- a. Strongly agree
- b. Rather agree

- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

20. Was it easy to find your way around the new town and adapt there?

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

21. Has anybody helped you after your arrival to the CR with the administrative issues? (accommodation, insurance, visa)

- a. Yes – my relatives
- b. Yes – my friends
- c. Yes – the student organization at the Czech university (ESN Buddy System HK, Buddy GO)
- d. Yes – the international relations coordinator
- e. Yes – a Czech agency – I payed for the service
- f. No – I handled everything by myself
- g. Other:

22. Has anybody helped you after your arrival to the CR to get to know the new environment? (university, town and local habits)

- a. Yes – my relatives
- b. Yes – my friends
- c. Yes – the student organization at the Czech university (ESN Buddy System HK, Buddy GO)
- d. Yes – the international relations coordinator
- e. Yes – a Czech agency – I payed for the service
- f. No – I handled everything by myself
- g. Other:

23. Has anybody helped you after your arrival to the CR to meet new friends and the other students, to get integrated into the cultural life and to get new social relationships?

- a. Yes – my relatives
- b. Yes – my friends
- c. Yes – the student organization at the Czech university (ESN Buddy System HK, Buddy GO)
- d. Yes – the international relations coordinator
- e. Yes – a Czech agency – I payed for the service
- f. No – I handled everything by myself
- g. Other:

24. During my stay in the Czech Republic most of the time I felt happy and satisfied.

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

25. I am satisfied with the relationships I have gained in the Czech Republic.

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

26. I am/was satisfied with my physical condition and health during my stay in the CR.

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

27. During my stay in the Czech Republic I feel/felt overall satisfied with myself.

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

28. What was the biggest issue after your arrival to the Czech Republic?

(Please, choose maximum 3 options)

- a. Language
- b. Culture differences, different lifestyle and habits
- c. Food
- d. Study and the university issues
- e. Religion
- f. Climate
- g. Administration and visa issues
- h. Accommodation
- i. Health issues
- j. Others

29. The biggest contribution to my subjective well-being was from:

- a. My family
- b. My friends
- c. My classmates
- d. ESN Buddy Systém HK, Buddy GO
- e. Local community from my home country
- f. The international relations coordinator

30. Personally, I think I am (choose one from each of these pairs):

- a. Optimist x Pesimist
- b. Extrovert x Introvert
- c. Socially stable person x Neurotic (socially unstable person)

31. I experienced a tragic event/incident (car accident, serious disease, loss of a loved person) in the Czech Republic, which completely changed my opinion about my stay there.

- a. Strongly agree
- b. Rather agree

- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

32. I experienced a happy/lucky event. (marriage, child birth etc.) in the Czech Republic, which completely changed my opinion about my stay there.

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

33. Did you know the Czech language before your arrival to the CR?

- a. Yes, I speak Czech.
- b. Yes, I knew a few of the Czech words.
- c. No, I didnt know anything.

34. Did you have any troubles with the common communication (at the unversity, with the authorities etc.)?

- a. Yes, I couldnt speak Czech and nobody understood English.
- b. Rather yes. I had problems with the Czech language, but I could always solve everything in English.
- c. Rather no. I could speak a bit Czech and the rest was communicated in English.
- d. Not at all. I was always able to solve everything either in Czech, or in English.

35. Have you ever experienced a discriminative behaviour because of a language barrier?

- a. Strongly agree
- b. Rather agree
- c. Rather disagree
- d. Strongly disagree

36. If you have any other comments or anything else, you would like to add, please do so here:

.....

Once again, thank you very much for your time.

Příloha 4 - Variable View SPSS

	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure	Role
1	id	Numeric	8	0		None	None	3	Right	Scale	Input
2	OT1	Numeric	6	0	pohlaví	{0, žena}...	None	2	Right	Nominal	Input
3	OT2	Numeric	7	0	původ	{0, Evropa}...	None	3	Right	Nominal	Input
4	OT3	Numeric	12	0	věk	{0, 18-21}...	None	2	Right	Scale	Input
5	OT4	Numeric	40	0	univerzita	{0, Univerzit...	None	2	Right	Nominal	Input
6	OT5	Numeric	37	0	status studenta	{0, Krátkodo...	None	2	Right	Nominal	Input
7	OT6	Numeric	18	0	délka studia	{0, do 6 mě...	None	3	Right	Nominal	Input
8	OT7	Numeric	15	0	pocity po příjezdu	{0, velmi křa...	None	2	Right	Ordinal	Input
9	OT8	Numeric	15	0	pocity před odj...	{0, velmi křa...	None	2	Right	Ordinal	Input
10	OT9	Numeric	30	0	návyk na ČR	{0, Ano, cti...	None	2	Right	Ordinal	Input
11	OT10	Numeric	17	0	kulturní rozdíly	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
12	OT11	Numeric	17	0	kulturní šok	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
13	OT12	Numeric	17	0	sociální izolace	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
14	OT13	Numeric	17	0	diskriminace	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
15	OT14	Numeric	17	0	začlenění do sp...	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
16	OT15	Numeric	23	0	návrat do vlasti	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
17	OT16	Numeric	15	0	orientace na U...	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
18	OT17	Numeric	17	0	chování vyučuj...	{0, Souhlasí...	None	4	Right	Ordinal	Input
19	OT18	Numeric	17	0	konflikt se spol...	{0, Souhlasí...	None	4	Right	Ordinal	Input
20	OT19	Numeric	17	0	zvládnání studia	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
21	OT20	Numeric	17	0	orientace ve mě...	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
22	OT21	Numeric	40	0	pomoc s admin...	{0, Ano - př...	None	4	Right	Nominal	Input
23	OT22	Numeric	40	0	pomoc s novým...	{0, Ano - př...	None	4	Right	Nominal	Input
24	OT23	Numeric	40	0	pomoc se soci...	{0, Ano - př...	None	3	Right	Nominal	Input
25	OT24	Numeric	15	0	pocity štěstí	{0, Souhlasí...	None	4	Right	Ordinal	Input
26	OT25	Numeric	17	0	spokojenost se...	{0, Souhlasí...	None	4	Right	Ordinal	Input
27	OT26	Numeric	17	0	spokojenost s f...	{0, Souhlasí...	None	4	Right	Ordinal	Input
28	OT27	Numeric	17	0	celková spokoj...	{0, Souhlasí...	None	4	Right	Ordinal	Input
29	OT28Jazyk	Numeric	8	0	největší problé...	None	None	8	Right	Nominal	Input
30	OT28KulturniRozdily	Numeric	8	0	největší problé...	None	None	15	Right	Nominal	Input
31	OT28Jidlo	Numeric	8	0	největší problé...	None	None	8	Right	Nominal	Input
32	OT28Studium	Numeric	8	0	největší problé...	None	None	10	Right	Nominal	Input
33	OT28Nabozenstvi	Numeric	8	0	největší problé...	None	None	13	Right	Nominal	Input
34	OT28Administrace6	Numeric	8	0	největší problé...	None	None	13	Right	Nominal	Input
35	OT28Gubytovani7	Numeric	8	0	největší problé...	None	None	12	Right	Nominal	Input
36	OT28Hzdrazi8	Numeric	8	0	největší problé...	None	None	9	Right	Nominal	Input
37	OT28klima5	Numeric	8	0	největší problé...	None	None	8	Right	Nominal	Input
38	OT28jine	String	110	0	největší problé...	None	None	35	Left	Nominal	Input
39	OT29	Numeric	39	0	přispěvatelé os...	{0, rodina}...	None	3	Right	Nominal	Input
40	OT30Optimist	Numeric	8	0	optimista	None	None	8	Right	Nominal	Input
41	OT30Pesimist	Numeric	8	0	pesimista	None	None	9	Right	Nominal	Input
42	OT30SociallyStablePerson	Numeric	8	0	sociální stabilní	None	None	8	Right	Nominal	Input
43	OT30Neurotic	Numeric	8	0	neurotika	None	None	9	Right	Nominal	Input
44	OT30Extrovert	Numeric	8	0	extrovert	None	None	10	Right	Nominal	Input
45	OT30Introvert	Numeric	8	0	introvert	None	None	8	Right	Nominal	Input
46	OT31	Numeric	17	0	tragická událos...	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
47	OT32	Numeric	17	0	přjemná událos...	{0, Souhlasí...	None	4	Right	Ordinal	Input
48	OT33	Numeric	37	0	čeština před př...	{0, Ano, mlu...	None	2	Right	Nominal	Input
49	OT34	Numeric	40	0	problémy s ko...	{0, Ano, neu...	None	4	Right	Nominal	Input
50	OT35	Numeric	17	0	diskriminace (ja...	{0, Souhlasí...	None	3	Right	Ordinal	Input
51	OT36	String	1536	0	další komentáře	None	None	50	Left	Nominal	Input

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 5 - Výpočty a testování hypotézy č. 1

Chi-Square Tests – původ * sociální izolace

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,936 ^a	9	,009
Likelihood Ratio	15,728	9	,073
Linear-by-Linear Association	1,343	1	,246
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Chi-Square Tests – původ * diskriminace

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,009 ^a	9	,001
Likelihood Ratio	20,533	9	,000
Linear-by-Linear Association	12,745	1	,000
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

celkové začlenění do společnosti * původ Crosstabulation

		původ				Total
		Evropa	Asie	Afrika	Amerika	
celkové začlenění do společnosti	Souhlasím	58	22	5	8	93
	Spíše souhlasím	48	31	5	5	89
	Spíše nesouhlasím	2	3	3	0	8
	Nesouhlasím	1	0	1	0	2
Total		109	56	14	13	192

Zdroj: vlastní zpracování

kulturní rozdíly * původ Crosstabulation

		původ				Total
		Evropa	Asie	Afrika	Amerika	
kulturní rozdíly	Souhlasím	29	36	7	7	79
	Spíše souhlasím	35	17	6	4	62
	Spíše nesouhlasím	32	3	1	2	38
	Nesouhlasím	13	0	0	0	13
Total		109	56	14	13	192

Zdroj: vlastní zpracování

kulturní šok * původ Crosstabulation

		původ				Total
		Evropa	Asie	Afrika	Amerika	
kulturní šok	Souhlasím	12	15	4	2	33
	Spíše souhlasím	27	27	8	7	69
	Spíše nesouhlasím	47	9	2	2	60
	Nesouhlasím	23	5	0	2	30
Total		109	56	14	13	192

Zdroj: vlastní zpracování

sociální izolace * původ Crosstabulation

		původ				Total
		Evropa	Asie	Afrika	Amerika	
sociální izolace	Souhlasím	6	0	0	0	6
	Spíše souhlasím	12	15	5	2	34
	Spíše nesouhlasím	34	23	5	7	69
	Nesouhlasím	58	17	4	4	83
Total		110	55	14	13	192

Zdroj: vlastní zpracování

diskriminace * původ Crosstabulation

		původ				Total
		Evropa	Asie	Afrika	Amerika	
diskriminace	Souhlasím	7	3	2	0	12
	Spíše souhlasím	20	27	6	5	58
	Spíše nesouhlasím	42	12	3	4	61
	Nesouhlasím	40	14	3	4	61
Total		109	56	14	13	192

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha 6 - Výpočty a testování hypotézy č. 2

Chi-Square Tests - univerzita * orientace na UNI v ČR

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,705 ^a	2	,807
Likelihood Ratio	9,807	2	,807
Linear-by-Linear Association	8,104	1	,549
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

Chi-Square Tests - univerzita * konflikt se spolužáky

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3,085 ^a	3	,379
Likelihood Ratio	3,083	3	,379
Linear-by-Linear Association	,465	1	,495
N of Valid Cases	192		

Zdroj: vlastní zpracování

univerzita * orientace na UNI v ČR Crosstabulation

			orientace na UNI v ČR			Total
			Souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	
univerzita	Univerzita Hradec Králové		65	39	7	111
	Česká zemědělská univerzita Praha		29	44	8	81
Total			94	83	15	192

Zdroj: vlastní zpracování

univerzita * chování vyučujících Crosstabulation

		chování vyučujících				Total
		Souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím	
univerzita	Univerzita Hradec Králové	71	30	6	4	111
	Česká zemědělská univerzita Praha	43	29	9	0	81
Total		114	59	15	4	192

Zdroj: vlastní zpracování

univerzita * konflikt se spolužáky Crosstabulation

		konflikt se spolužáky				Total
		Souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím	
univerzita	Univerzita Hradec Králové	3	5	12	91	111
	Česká zemědělská univerzita Praha	1	5	15	60	81
Total		4	10	27	151	192

Zdroj: vlastní zpracování

univerzita * zvládání studia Crosstabulation

		zvládání studia				Total
		Souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím	
univerzita	Univerzita Hradec Králové	71	34	4	2	111
	Česká zemědělská univerzita Praha	34	37	8	2	81
Total		105	71	12	4	192

Zdroj: vlastní zpracování

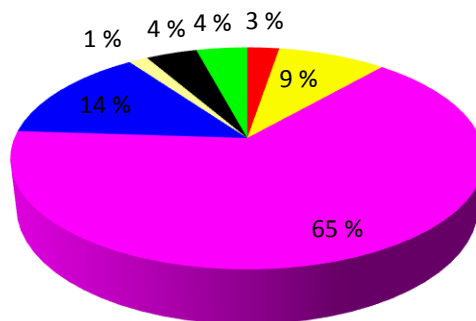
univerzita * orientace ve městě v ČR Crosstabulation

		orientace ve městě v ČR				Total
		Souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Nesouhlasím	
univerzita	Univerzita Hradec Králové Česká zemědělská univerzita Praha	59	47	4	1	111
Total		93	89	8	2	192

Zdroj: vlastní zpracování

Pomáhal Vám někdo po příjezdu do ČR s administrativními úkony (ubytování, pojištění, doklady)?

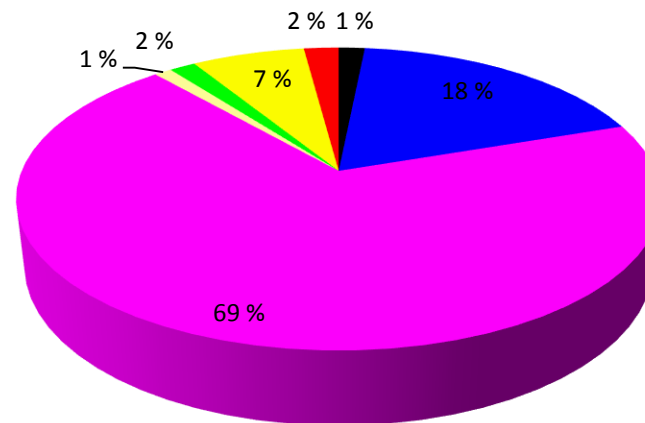
- Ano – příbuzní - 5
- Ano – přátelé - 17
- Ano – studentská organizace na místní univerzitě (ESN Buddy System HK, Buddy GO) - 124
- Ano – místní koordinátorka pro studium - 27
- Ano – agentura, jejíž služby jsem platil/a - 3
- Ne – vše jsem si zařídil/a sama - 8
- Jiné - 8

Zdroj: vlastní zpracování

Pomáhal Vám někdo po příjezdu do ČR se seznámit s novým prostředím (univerzita, město, místní zvyky)?

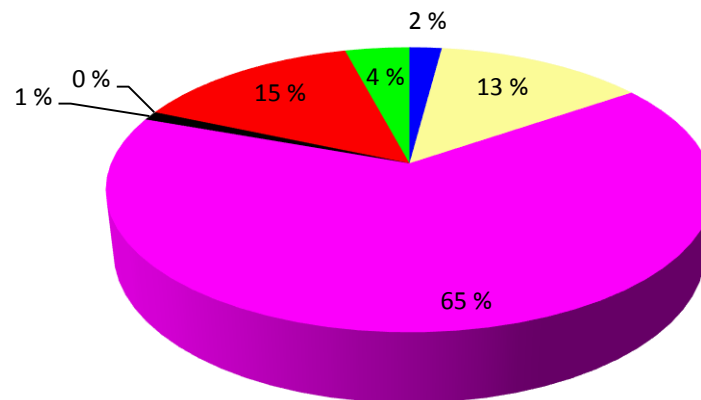
- Ano – příbuzní - 3
- Ano – přátelé - 35
- Ano – studentská organizace na místní univerzitě (ESN Buddy System HK, Buddy GO) - 132
- Ano – místní koordinátorka pro studium - 2
- Ano – agentura, jejíž služby jsem platil/a - 3
- Ne – vše jsem si zařídil/a sama - 13
- Jiné - 4

Zdroj: vlastní zpracování

Pomáhal Vám někdo po příjezdu do ČR se seznámit s dalšími studenty, začlenit se do kulturního života a navazovat nové sociální vztahy?

- Ano – příbuzní - 4
- Ano – přátelé - 26
- Ano – studentská organizace na místní univerzitě (ESN Buddy System HK, Buddy GO) - 127
- Ano – místní koordinátorka pro studium - 2
- Ano – agentura, jejíž služby jsem platil/a - 0
- Ne – vše jsem si zařídil/a sama - 28
- Jiné - 8

Zdroj: vlastní zpracování